विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

(Disaster Preparedness and Response Plan)

आर्थिक बर्ष २०८१/२०८२

(८ औं अद्यावधिक)

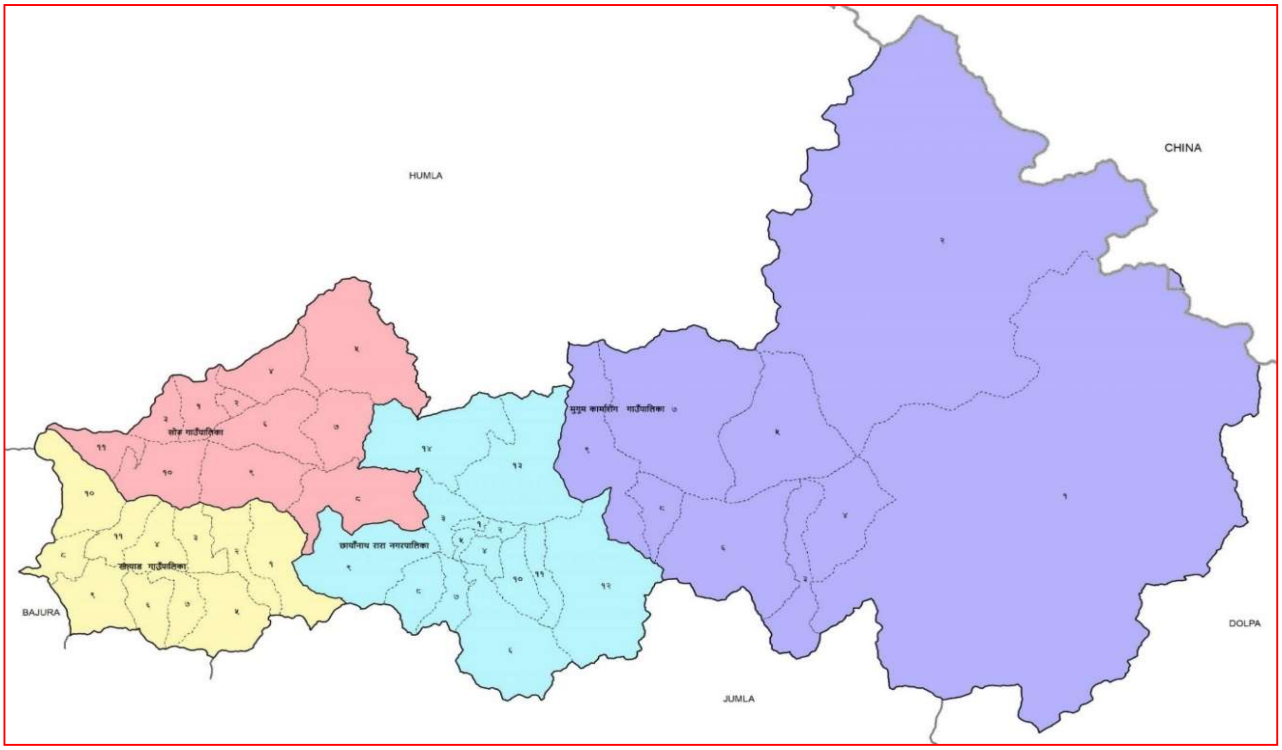

नेपाल सरकार

गृह मन्त्रालय

जिल्ला प्रशासन कार्यालय

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

मुगु

Contents

परिच्छेद १ 1

१. पृष्ठभूमिः 1

१.१ जिल्लाको परिचय 2
१.१.६ जिल्लामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाको अवस्थाः 4
तलिका २: स्वास्थ्य सेवाको अवस्था 4

१.१.७ जिल्लाको सडक सञ्जालको अवस्था 5

१.१.८ जिल्लाको हवाइ यातायातको अवस्था 6
तालिका ३: एयरपोर्ट तथा हेलिप्याड को अवस्था 6

१.१.९ जिल्लाको खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था 7
१.१.१० जिल्लाको-विद्युतको अवस्था 7
तालिका ५: विद्युतीकरणको अवस्था 8

१.१.११ जिल्लाको सञ्चार टावरको अवस्थाः 9
तालिका ६: सञ्चार टावरको अवस्था 9

परिच्छेदः २ 11

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य 11

२.१ पृष्ठभूमी 11
२.५ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रिया 14
परिच्छेदः ३ 17

विपद् जोखिमको अवस्था 17

३.१. मुगु जिल्लाको विपद् जोखिमहरूको विश्लेषण 17
३.२. कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था (सम्बन्धित गाउँ/नगरपालीका, जिल्ला, प्रदेशमा भएका) 20
३.४ सम्भाव्य प्रकोप घटनाको आँकलन तथा संभावित प्रभाव क्षेत्रको नक्शाङ्कन 21
३.५. विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण 23
३.५.१ छायाँनाथ रारा नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण : 23
३.५.२ सोरु गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण : 28
३.५.३ खत्याड गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण : 33
३.५.४ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण : 38
तालिका १०: जलस्तर मापन तथा बाढीस्तर मापन तथा जोखिम आँकलनः 42
तालिका ११: बर्षा, हावा तथा आद्रता मापन केन्द्र 43
सुचना सम्प्रेण गर्न सकिने सञ्चार माध्यमहरु 45
तालिका १५: पुर्व सुचना प्रणालीमा सहयोगी भुमिका रहेका प्रहरी कार्यालय तथा सम्पर्क नम्बरहरु : 47
३.६ पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सरोकारवाला संस्थाहरू 49
तालिका २०: राजनैतिक दलहरुको विवरणः 55
तालिका २१: जिल्ला समन्वय समितिः 55
तालिका २२: छायाँनाथ रारा नगरपालिका 55
तलिका २३: खत्याड गाउँपालिका 55
तलिका २४: सोरु गाउँपालिका 56
तलिका २५: मुगुम् कार्मारोङ गाँउपालिका 56
परिच्छेदः ४ 57

सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि) 57

४.१ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन (जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह र जिल्ला प्रहरी कार्यालय) 57

परिच्छेद- ६ 70

परिच्छेदः ७ 110

आवश्यकताको लेखाजोखा 110

७.१. विषयगत स्रोत साधनको आँकलन 110

अन्य निकायहरुसँगको समन्वय र सहकार्य 121

अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना 122

१०.१. लक्ष्य र सूचकहरू 122

खण्ड १. सर्वेक्षण फारम 129

अनुसुची १. विपद् विस्तृत सर्वेक्षण फाराम 129

खण्ड २. सर्वेक्षण फाराम 130

खण्ड ३. प्रकोप व्यवस्थापनका लागि घरधुरी सर्वेक्षण फाराम 135

सन्दर्भ सामग्रीहरु : 144

संक्षेपीकरणको पुर्णरुप

अप्रचौ	अस्थायी प्रहरी चौकी
ईप्रका	ईलाका प्रहरी कार्यालय
गा.पा.	गाउँपालिका
गैसस	गैर सरकारी संस्था
न.पा.	नगरपालिका
ने.रे.सो.	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
ने.से.	नेपाली सेना
जि.ट्रा.प्र.	जिल्ला ट्राफिक प्रहरी
जि.प्र.का	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जि.प्र.का	जिल्ला प्रहरी कार्यालय
जि.स.स.	जिल्ला समन्वय समिति
जिसअ	जिल्ला समन्वय अधिकारी
प्रचौ	प्रहरी चौकी
प्रजिअ	प्रमुख जिल्ला अधिकारी
प्रनाउ	प्रहरी नायव उपरीक्षक
सप्रनाउ	सशस्त्र प्रहरी नायव उपरीक्षक
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
सिप्रचौ	सिमा प्रहरी चौकी
शि.वि.स.इ.	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
शि.वि.स.इ.प्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई प्रमुख
स्वा.का.	स्वास्थ्य कार्यालय
CSDA	Cluster Specific Details Assessment
DCDC	Dalit Community Development Centre

DDMC	District Disaster Management Committee
DDPRP	District Disaster Preparedness and Response Plan
DEOC	District Emergency Operation Center
HSO	Health Service Office
HRENDC	Human Rights Environment and Development Centre
INF	International Nepal Fellowship
KCDC	Karani Community Development Centre
KCDC	Karnali Community Development Centre
KIRDARC	Karnali Integrated Rural Development and Research Centre
MIRA	Multi Initial Rapid Assessment
NRCS	Nepal Red Cross Society
PDNA	Post Disaster Need Assessment
PACE	Partnership Aid Centre
RCDC	Rural Community Development Centre
RRDC	Rural Reconstruction Development Centre
SAHAS	Sahayogi Hatharuko Samuha (Group of Helping Hands)
UMN	United Mission to Nepal
WFP	World Food Programme
USAID	United State Agency for International Development
WDMC	Ward level Disaster Management Committee
CDMC	Community Level Disaster Management Committee
TFs	Task force
LDMC	Local Disaster Management Committee
LEOC	Local Emergency Operation Centre
DEOC	District Emergency Operation Centre

शुभकामना

☎087 460200
087 460020
Website:-daomugu.moha.gov.n
E-mail :- daomugu@moha.gov

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय
मुगु

पत्र संख्या:-०८१।०८२
चलानी नं:

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय
मुगु

मन्तव्य

बिपद्को दृष्टिले नेपाल जोखिमपूर्ण देश हो । कमजोर, जटील तथा विविधतायुक्त भु-बनोट र भौगर्भिक संरचनाका कारण भुकम्प, बाढी, पहिरो, खडेरी, हिमपात, चट्याङ्ग जस्ता प्राकृतिक र महामारी, आगलागी, दुर्घटना, वातावरणीय प्रदुषण जस्ता मानब सिर्जित बिपद्बाट ठुलो संख्यामा जनधनको क्षति हुने गरेको छ । कम बिकसित राष्ट्रमा बिपद्बाट हुने क्षति बिकसित राष्ट्रहरुको तुलनामा धेरै छ र विद्यमान स्रोत साधनको पहिचान गरी यसको अधिकतम परिचालनको कारणले विपद् निम्त्याउने विद्यमान अवस्थालाई व्यवस्थापन गर्न सरकारी, गैर सरकारी लगायत सबै सरोकारवालाहरुको सहकार्य, सहभागिता र समन्वयको आवश्यक खाँचो हुन्छ ।

बिपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १६ अनुसार गठित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत जिल्लाको विपद् प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागु गर्ने, गराउने उल्लेख छ । ऐनको यसै प्रावधान बमोजिम जिल्लाको विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्यमा सहयोग गर्ने साझेदारहरुको क्षमता र सहयोग सामाग्रीको उपलब्धताको आँकलनले विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागि आगामी दिनमा चाल्नु पर्ने एकीकृत कदमलाई मार्गनिर्देशन गर्नेछ भन्ने मैले बिश्वास लिएको छु ।

यस योजना निर्माणमा सहयोग पुर्याउनु हुने सम्पूर्ण सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरु नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, युनाइटेड मिसन टु नेपाल, मुगु कलष्टर, किर्डाक नेपाल, हेरेन्डेक नेपाल, आर.सि.डि.सि, मुगु, सहास नेपाल, हिरिस्डेक, आई.एन.एफ., गै.स.स. महासंघ, मुगु लगायत सम्वद्ध सबै प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

....
टोपेन्द्र बहादुर के.सी.
प्रमुख जिल्ला अधिकारी
तथा
अध्यक्ष, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, मुगु
मिति २०८१/०४/२७

परिच्छेद १

१. पृष्ठभूमिः

नेपाल विपद्को दृष्टिले अति जोखिमपूर्ण देशहरुमध्ये एक हो । विश्वका सबै मुलुक मध्ये नेपाल भूकम्पको जोखिमको हिसाबले ११ औं, जल उत्पन्न प्रकोप जोखिमको हिसाबले ३० औं स्थानमा र जलवायु परिवर्तनको हिसाबमा विश्वमा चौथों तथा एशियामा छैठौ बहुप्रकृतिको जोखिमयुक्त देशको रुपमा रहेको छ । प्राकृतिक विपद्को हिसाबले विश्वको उच्च जोखिमपूर्ण देशको रुपमा रहेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि विश्वव्यापी मञ्च जेनेभामा नेपालले प्रस्तुत गरेको राष्ट्रिय कार्यपत्र २०१९ अनुसार तीन वर्षको तथ्याङ्कलाई हेर्ने हो भने सरदर बर्षेनी ५११ जना मानिसहरुको विभिन्न प्राकृतिक प्रकोपहरुवाट मृत्यु भएको देखिन्छ । कमजोर भू-बनोट, जटिल भौगर्भिक संरचनाका कारण नेपाल विपद्को उच्च संकटासन्नताको अवस्थामा रहेको छ । विगतमा गरिएका अध्ययन अनुसन्धान र विगतको विश्लेषण अनुसार मुगुमा कुनै पनि समय धेरै ठूलो भूकम्प जाने र त्यसबाट धेरै संख्यामा मानिसको मृत्यु हुर्ने, घाइते हुने तथा भौतिक संरचना क्षतिग्रस्त हुने सम्भावना रहेको छ ।

नेपालको अवस्थालाई मध्यनजर गरेर नेपाल सरकारले विपद् जोखिम न्यूनीकरण एवं समन्वय परिषद्को गठन, विपद् सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति तयार गरी त्यसको अध्यावधिक गर्ने, विकसित मुलुकका उच्च प्रविधि र अनुभवहरुलाई अनुशरण गर्ने, दीगो विकास र सुरक्षित भविष्य निर्माणका लागि शिक्षा भन्ने नारालाई साकार पार्न शैक्षिक पाठ्यक्रममा सुधार गर्ने र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विश्वकोषको स्थापना गर्ने जस्तो कुराहरुमा आफ्नो प्रतिबद्धता जाहेर गरेको छ । यस प्रतिबद्धता अनुसार २०६६ साल असोज २५ गते नेपाल सरकारबाट स्वीकृत रणनीतिले प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी अवधारणाहरूलाई आपत्कालीन पूर्वतयारी (Preparedness), प्रतिकार्य (Response) तथा पुनर्लाभ (Recovery) सम्बन्धी कार्यक्रममा व्यवस्थित रुपमा समावेश गर्ने उल्लेख गरिएको छ । साथै नेपालले तय गरेको अवधारणाहरु सन् २०१५ मार्च १८ मा जापानको Sendai मा सम्पन्न संयुक्त राष्ट्र संघीय विश्व सम्मेलनले तय गरेको The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015-2030) लाई आधार मानी निर्दिष्ट गरेको छ ।

नेपालको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार "विपद् भन्नाले कुनै स्थानमा आपत्कालीन अवस्था सृजना भई जनधनको क्षतिको साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकुल असर पार्ने प्राकृतिक वा गैर प्राकृतिक विपद्लाई सम्झनुपर्छ" । जसमा प्राकृतिक विपद् भन्नाले हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल विस्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी, पहिरो, भूस्खलन, डुवान, खडेरी, आँधी, हुरीवतास, शितलहर, तातो हावाको लहर, लु, चट्याङ, भूकम्प, ज्वालामुखी विस्फोट, डढेलो वा यस्तै अन्य प्राकृतिक विपद्बाट उत्पन्न जुन सुकै विपद्लाई सम्झनुपर्दछ । त्यसैगरी गैर-प्राकृतिक विपद् भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सूक्ष्म

जीवाणु आतंक, पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने फ्लू, प्यान्डामिक फ्लू, सर्पदंश, जनावर आतंक, खानी, हवाई, सडक, जल वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी, विषाक्त ग्यास, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्यास विष्फोटन, विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदूषण, वन विनाश वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैर प्राकृतिक विपद्वाट उत्पन्न विपद् सम्झनुपर्दछ ।

विकासशील तथा विकासोन्मुख राष्ट्रहरुमा विपद्बाट हुने क्षति विकसित राष्ट्रहरुको तुलनामा धेरै छ । त्यसको मुख्य कारणहरु मध्ये विपद् जोखिम न्यूनिकरण गर्ने समुदाय, समाज वा संघ-संस्थामा अन्तर्निहित विभिन्न प्रकारका शक्ति वा सबलताहरु, विशेषताहरुका साथै त्यस्ता उपलब्ध स्रोत-साधनहरु जसलाई सर्वस्वीकृत लक्ष्य प्राप्तिका लागि उपयोग गर्न क्षमता तथा संयन्त्र कमजोर हुनु पनि एक हो ।

१.१ जिल्लाको परिचय

मुगु जिल्ला कर्णाली प्रदेश अर्न्तरगत पर्दछ । नेपालका ७७ जिल्लाहरु मध्ये मुगु जिल्ला विकट हिमाली जिल्ला हो । यस जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम गमगढी हो । यस जिल्लामा साविकका २४ वटा गा.वि.स. हरुलाई हाल राजनैतिक, प्रशासन तथा विकासको दृष्टिकोणवाट ३ गाउँपालिका र १ नगरपालिका गरी चार वटा स्थानीय तह र ४५ वटा वडाहरुमा विभाजन गरिएको छ । जम्मा ६४,५४९ जनसंख्या (स्रोतः जनगणना २०७८) बसोबास रहेको जिल्लाको जम्मा क्षेत्रफल ३,५३५वर्ग कि.मी. रहेको छ । छायाँनाथ धाम र रारा ताल मुगु जिल्लाको प्रसिद्ध स्थानहरु हुन् ।

१.१.१ भौगोलिक अवस्थिति

पूर्व	डोल्पा जिल्ला
पश्चिम	बाजुरा जिल्ला
उत्तर	हुम्ला जिल्ला तथा चिनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत
दक्षिण	जुम्ला र कालिकोट जिल्ला
अक्षांश	२९°२३' उत्तर देखि २९°५६'३०" उत्तर
देशान्तर	८१°४६'४०" पूर्वदेखि ८२°४९'५७" पूर्व
क्षेत्रफल	३,५३५ वर्ग कि.मी
उचाई	समुद्र सतहबाट करिब १२०१ मीटर. देखि ६८१७ मीटर सम्म

१.१.२ राजनैतिक क्षेत्र विभाजन

प्रदेश नं.	कर्णाली
जिल्ला सदरमुकाम	गमगढी
प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र	१ (एक)
प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र	२ (दुई)

नगरपालिका	१ (एक)
गाउँपालिका	३ (तीन)

१.१.३ जलवायु

यस जिल्लाको धरातलीय फैलावट उच्च पहाडी भाग देखि हिमालसम्म रहेकोले जिल्लाको हावापानीमा विविधता पाईन्छ । यस जिल्लामा प्रमुख चार प्रकारका जलवायु पाईन्छ । जिल्लाको दक्षिण पश्चिम भाग करीव १,५०० मीटर देखि २,००० मीटर उचाईमा शुष्म समशितोष्ण, २,००० मीटर देखि ३,००० मीटर उचाई सम्म आद्र शितोष्ण, ३,००० मीटर देखि ४,००० मीटर सम्मको उचाईमा शित प्रधान आद्र हावापानी पाईन्छ । त्यतै ४,००० मीटर देखि माथिल्लो भागमा अति शित प्रधान हिमाली जलवायु पाईन्छ । गृष्म याममा यस जिल्लाको अधिकतम तापक्रम ३० डिग्री सेल्सीयस र न्यूनतम तापक्रम ८ डिग्री सेल्सीयस सम्म रहेको पाईन्छ भने हिउद याममा हिमपातका कारण न्यून तापक्रम हुने गर्दछ । मौसम तथा जलवायू विज्ञानको तथ्यांक अनुसार हिमरेखा देखि माथिल्लो भागमा तापक्रम प्रायजसो ० डिग्री सेल्सीयस भन्दा तल हुने भएकोले सदैव हिउले ढाकिरहेको हुन्छ । यस जिल्लाको दक्षिण पश्चिम भागमा वार्षिक औषत वर्षा ९०३ मीलिमीटर देखि ९३८ मीलिमीटर सम्म रहेको पाईन्छ भने उत्तरी पूर्व भागमा ४७४ मीलिमीटर सम्म वर्षा भएको पाईन्छ । सवैभन्दा वढी वर्षा श्रावण र भदौं महिनामा हुने गर्दछ भने न्यून वर्षा कार्तिक र मंसिर महिनामा हुन्छ ।

१.१.४ भू-उपयोगको स्थिति

मुगु जिल्लाको कुल भूभागको करीव ५.२ प्रतिशत भाग मात्र कृषिको लागि उपयुक्त रहेको छ भने मात्रै ०.५ प्रतिशत भूभाग मात्र साधारण सिचाईको सुविधा पुगेको देखिन्छ । जिल्लाका करीव ३० प्रतिशत भूभाग नाङ्गो डाँडाकाडाँले ढाकेको छ जुन खेति तथा पशुपालनको लागि अनुपयुक्त छ । भौतिक पूर्वाधारको विकास ज्यादै न्यून भएको कारणबाट यस जिल्लामा करीव ३३ प्रतिशत जति क्षेत्रफल बनजंगल तथा झाडीले ढाकेको पाईन्छ ।

तालिका १ : मुगु जिल्लाको भू-उपयोग विवरण

सि.नं.	भू-उपयोग विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)
१	कृषि योग्य क्षेत्र	१६,१३५.५
२	वनजंगल क्षेत्र	९४,६४१.५
३	चरण क्षेत्र	७९,७५७.१
४	नाङ्गो डाँडाले ढाकेको क्षेत्रफल	१,०२,०८८.०
५	झाडी	१,५५२.५
६	हिउले ढाकेको क्षेत्र	१४,८९४.४
७	नदी ताल तलैया पोखरी र अन्य	१,२४१.०

१.१.५ जनसंख्या विवरण

वि.स.२०७८ सालको जनगणना अनुसार मुगु जिल्लाको कुल जनसंख्या ६४ हजार ५ सय ४९ रहेको छ । जस मध्ये महिला ३२ हजार ३ सय ८१ पुरुष (५०.२ प्रतिशत) ३२ हजार १ सय ६८ महिला (४९.८ प्रतिशत) रहेको छ । लैङ्गिक अनुपात १००.६६ प्रति पूरुष १०० महिला बिधमान रहेकोछ । यस जिल्लाको जनघनत्व २०७८ को जनसंख्याको आधारमा जनघनत्व प्रतिबर्ग किमी १८ जना रहेको छ । बार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर १.४९ प्रतिशत कायम रहेकोछ । अपाङ्गता भएका महिलाको प्रतिशत २.४ प्रतिशत र पुरुष ३.१ प्रतिशत कायम रहेको छ । यस जिल्लाका कुल घरधुरी १२,४३९ रहेको छ । जस अनुसार प्रति परिवार ५.१९ देखिन्छ भने जनसंख्या वृदिदर १.४९ प्रतिशत कायम रहेको छ ।

१.१.६ जिल्लामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाको अवस्थाः

जिल्लामा १५ शैयाको १ अस्पताल , प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, रातापानी, ५ शैया, सामुदायिक अस्पताल १ वटा, स्वास्थ्य चौकी २४ वटा, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ १२ वटा ,आयुर्वेद औषधालय १ आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा र नागरिक आरोग्य केन्द्र ४ वटा रहेका छन । चारवटा स्थानीय तहका निम्न स्थानहरुमा प्रसुति गृह रहेका छन् ।

तलिका २ः स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

सिं. नं.	प्रसुति गृह रहेको स्थान	पालिकाको नाम	कैफियत
१	सेरी तोली	खत्याड गा.पा. २	संचालित
२	श्रीकोट खर्क	खत्याड गा.पा. ३	संचालित
३	चिमाडुग्री	खत्याड गा.पा. ४	संचालित
४	जिउका	खत्याड गा.पा. ४	संचालित
५	खमाले	खत्याड गा.पा. ५	संचालित
६	गम्था	खत्याड गा.पा. ७	संचालित
७	नखर्जी	खत्याड गा.पा. ९	संचालित
८	ठामलेख	खत्याड गा.पा. ८	संचालित
९	रातापानी	खत्याड गा.पा. ११	संचालित
१०	नाथर्पू	सोरु गा.पा. २	संचालित
११	भिई	सोरु गा.पा. ३	संचालित
१२	धैनकोट	सोरु गा.पा. १०	संचालित
१३	हितवाडा	सोरु गा.पा. ११	संचालित
१४	सिप	सोरु गा.पा. ७	संचालित
१५	कालै	सोरु गा.पा. ९	संचालित

१६	कच्चे	सोरु गा.पा. ८	संचालित
१७	पिना	छायाँनाथ रारा न.पा. ७	संचालित
१८	ढुम	छायाँनाथ रारा न.पा. ५	संचालित
१९	गुम	छायाँनाथ रारा न.पा. १	संचालित
२०	थार्प	छायाँनाथ रारा न.पा. १३	संचालित
२१	ढुंगेधारा	छायाँनाथ रारा न.पा. १२	संचालित
२२	झाकोट	छायाँनाथ रारा न.पा. १०	संचालित
२३	ठिनी	छायाँनाथ रारा न.पा. १	संचालित
२४	बाम	छायाँनाथ रारा न.पा. १४	संचालित
२५	रोवा	छायाँनाथ रारा न.पा. ११	संचालित
२६	कोटिला	छायाँनाथ रारा न.पा. ६	संचालित
२७	किम्री	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ४	संचालित
२८	पुलु	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ५	संचालित
२९	रिउसबगर	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ६	संचालित
३०	मह	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ७	संचालित
३१	माग्री	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ८	संचालित
३२	छायल	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ९	संचालित
३३	लिब्रु	सोरु गा.पा. ४	निर्माणाधिन
३४	नेर	सोरु गा.पा. ५	निर्माणाधिन
३५	पुरुमुरु	सोरु गा.पा. ६	संचालनमा

१.१.७ जिल्लाको सडक सञ्जालको अवस्था

मुगु जिल्लाको छाँयानाथ रारा नगरपालिका सडक संजालसँग जोडिएर नेपालगंज र सुर्खेतबाट नियमित बस तथा साना ठूला गाडीहरु संचालनमा छन् । जिल्लाका अन्य तीनवटा पालिकाहरुमा पनि कच्ची बाटोले छोएको छ । गमगढी देखि सोरुकोटसम्म ४२ कि.मी सडक संचालनमा छ । मुगु कर्णाली इमालमोहरमा बेली ब्रिज संचालन भई छायाँनाथ रारा नगरपालिका वडा नं. १३ र १४ हुदै हुम्ला जिल्लाको चंखेली गाउँपालिका समेत सडक संजालमा जोडिएको छ भने अन्य गाउँहरुमा ग्रामिण सडक जोड्ने कार्यहरु भई राखेका छन् । यसै गरी सुकाढिक झुगला बेलिब्रिजको निर्माण कार्य सम्पन्न भएकाले खत्याड गाउँपालिका बाजुरा जिल्लासँग समेत जोडिन पुगेकोछ । मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको छायल सम्म सडक जोडिनुका साथै सवारीसाधन संचालनमा आएको छ । यी बाटोहरू कुनै मौसमी छन् त कुनै बाह्रै महिना सञ्चालनमा आउने खालका छन् । आ.व.२०८०/०८१ सम्ममा मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका बाहेकका अन्य पालिकाका अधिकांश वडाहरु मोटरबाटोसँग जोडिएका छन् ।

१.१.८ जिल्लाको हवाइ यातायातको अवस्था

मुगु जिल्लामा रहेको एक मात्र एयरपोर्ट छायाँनाथ रारा नगरपालिकाको ताल्चामा अवस्थित रहेको छ । जहाँ दैनिक रुपमा उडान भइरहेको छ । विपद् भएको अवस्थामा आपतकालिन उद्धार तथा राहत वितरणका लागि मुगु जिल्लाका ४ वटै स्थानीय तहहरुका तपशिलका वडाहरुमा हेलिप्याड रहेका छन् ।

तालिका ३: एयरपोर्ट तथा हेलिप्याड को अवस्था

सि.नं.	हेलिप्याड रहेका स्थान	गा.पा./न.पा.	वडा नं.	कैफियत
१	ताल्चा एयरपोंट	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	४	
२	श्री महाकाली मा.वि.	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	१	
३	जि.प्र.का. (पानी ट्यांकी)	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	३	
४	रारा हुटु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९	
५	वामको नाफा	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	१४	
६	सोभा	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	१२	
७	सल्लेरी मिलिचौर	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	८	
८	माग्री	मुगुम् कार्माराङ गाउँपालिका	८	
९	पुलु बजार	मुगुम् कार्माराङ गाउँपालिका	५	
१०	किम्री	मुगुम् कार्माराङ गाउँपालिका	४	
११	मुगु	मुगुम् कार्माराङ गाउँपालिका	२	
१२	डोल्फु	मुगुम् कार्माराङ गाउँपालिका	१	
१३	सोरुकोट	सोरुगाउँपालिका	६	
१४	धैन	सोरु गाउँपालिका	१०	
१५	भिई	सोरु गाउँपालिका	३	
१६	नेर	सोरु गाउँपालिका	५	
१७	जमलधारा	सोरु गाउँपालिका	१	
१८	नाथर्पू	सोरु गाउँपालिका	२	
१९	लिब्रु	सोरु गाउँपालिका	४	
२०	फोतु	सोरु गाउँपालिका	४	
२१	खनाया, कालै	सोरु गाउँपालिका	९	
२२	सिप स्यालाचौर	सोरु गाउँपालिका	७	
२३	कच्या	सोरु गाउँपालिका	८	
२४	हयाङ्गलु	खत्याड गाउँपालिका	१०	
२५	सुकाढीक	खत्याड गाउँपालिका	८	

२६	रातापानी	खत्याड गाउँपालिका	११	
२७	रुतु नखर्जी	खत्याड गाउँपालिका	९	
२८	सैन गम्था	खत्याड गाउँपालिका	७	
२९	बुगा रोल	खत्याड गाउँपालिका	३	
३०	खमाले	खत्याड गाउँपालिका	५	

१.१.९ जिल्लाको खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था

यस जिल्लामा खानेपानीको लागि विभिन्न स्रोतहरूको प्रयोगबाट आपूर्ति गरिएका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ४ मा दिईएको छ । जिल्लालाई खुल्ला दिसामुक्त घोषणा गरी सकिएको छ । तर करीब ८० प्रतिशत मानिसहरु मात्र शौचालय प्रयोग गर्दछन् । (श्रोतः जिल्ला खानेपानी कार्यालय, २०८१)

तालिका ४: जिल्लामा खानेपानीको श्रोत

क्र.स.	पानीको श्रोत	उपभोगकर्ताको प्रतिशत
१	पाईपबाट	८१.५
२	मूलको पानी	१२.७
३	खोलाको पानी	४.२
४	नढाकिएको कुवाको पानी	१.२
५	ढाकिएको कुवाको पानी	०.४

१.१.१० जिल्लाको–विद्युतको अवस्था

जिल्लाको कुल विद्युत क्षमता १६१९ किलोवाट रहेको छ। तर हाल ९१६ किलोवाट मात्र सञ्चालनमा रहेको छ। यसका साथै २०८० भाद्र महिना बाट ११ के.भि.को राष्ट्रिय प्रशारण लाइन जोडिएको छ। जिल्लाको खत्याड गाउँपालिकामा ५०० किलोवाटको विद्युत निर्माणाधिन अवस्थामा छ। अन्य क्षेत्रहरुमा पनि प्रयासहरु भई राखेका छन् । मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको रिउस बगर र लादेघाटमा १९० किलोवाट र १०० किलोवाट च्याम्ने गाढ साना जल विद्युत केन्द्र निर्माण कार्य सम्पन्न भई संचालनमा आएको छ। जसले गाउँपालिकाको वडा नं. ५ सेरोग र पुलु बजार, वडा नं. ६ पुव, रिउस गाँउ र रिउस बगर, वडा ७ महका जनताहरु प्रत्यक्ष लाभान्वित एका छन्। साथै विद्युक्त सेवा विस्तारका लागि ४६० किलो वाट सौर्य उर्जा निर्माण कार्य संचालनमा रहेको छ। जिल्लाको विद्युतको अवस्था निम्न प्रकार रहेको छ।

तालिका ५: विद्युतीकरणको अवस्था

क.स	आयोजनाको नाम	क्षमता (किलोवाट)	गा.पा / न.पा	कैफियत
१	गमगाड साना जलविद्युत योजना	४५०	छायाँनाथ रारा न.पा	सञ्चालित
२	मुगु जलविद्युत योजना	५	मुगुम कार्मारोङ - २	बिग्रेको अवस्था
३	लादेगाड जलविद्युत योजना	९०	मुगुम कार्मारोङ - ५	सञ्चालित
४	रिउस बगर जलविद्युत योजना	१००	मुगुम कार्मारोङ - ६	सञ्चालित
५	छायल साना जलविद्युत योजना	१०	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
६	चिमाथ साना जलविद्युत योजना	२४	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
७	पापु साना जलविद्युत योजना	७	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
८	च्याप्नेगाड जलविद्युत योजना	१००	मुगुम कार्मारोङ -७	सञ्चालित
९	विरा बगर जलविद्युत योजना	५००	खत्याड - ११	निर्माणाधिन
१०	रिगा साना जलविद्युत योजना	३	खत्याड - ८	बिग्रेको अवस्था
११	नवाकोटी खोला साना जलविद्युत योजना	१०	खत्याड - ९	बिग्रेको अवस्था
१२	कवा साना जलविद्युत योजना	३२	खत्याड - ५	बिग्रेको अवस्था
१३	चिमाडुम्री साना जलविद्युत योजना	३	खत्याड - ४	सञ्चालित
१४	खत्यड खोला (खर्क) साना जलविद्युत	१६	खत्याड - ३	सञ्चालित
१५	सेरी साना जलविद्युत योजना	३२	खत्याड - २	सञ्चालित
१६	रिखिया साना जलविद्युत योजना	३२	खत्याड - ११	बिग्रेको अवस्था
१७	रातापानी साना जलविद्युत योजना	१६	खत्याड - ११	बिग्रेको अवस्था
१८	नेर जलविद्युत योजना	८०	सोरु - ५	सञ्चालित
१९	लिब्रु साना जलविद्युत योजना	५	सोरु - ४	बिग्रेको अवस्था
२०	रुमखोला (तारापानी) साना जलविद्युत योजना	३२	सोरु - ८	सञ्चालित
२१	सिप साना जलविद्युत योजना	१६	सोरु - ७	बिग्रेको अवस्था
२२	ख्याल्च साना जलविद्युत योजना	१६	सोरु - ७	बिग्रेको अवस्था
२३	दई खोला साना जलविद्युत योजना	२४	सोरु - १०	बिग्रेको अवस्था
२४	माझघट्ट साना जलबिद्युत योजना	१६	छाँयानाथ रारा न.पा - ९	सञ्चालित

२५	राष्ट्रिय प्रसारण लाइन	११ के भी	छाँयानाथ रारा न.पा	सञ्चालित
२६	सौर्य उर्जा	४६० किलो वाट	विद्युत कार्यालय मुगु	निर्माणाधिन

१.१.११ जिल्लाको सञ्चार टावरको अवस्थाः

नेपाल टेलिकमले बजारमा टेलिफोनको लाइन विस्तार गरी इन्टरनेटको सुविधा प्रदान गरेको छ । जिल्लामा NTC, Ncell, worldlink, Everestlink, Subisu आदिले सेवा प्रदान गरी राखेका छन् । खत्याड, सोरु र मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकामा worldlink ले इन्टरनेट सेवा प्रदान गरी राखेको छ । हाल नेपाल टेलिकमले जिल्लाका विभिन्न स्थानीय तहका निम्न स्थानहरुमा फोर जी (4G) टावर निर्माणाधिन तथा संचालनमा ल्याएको अबस्था छ । यसका साथै २०८१ साल जेठ महिनामा नेपाल टेलिकमबाट Fiber Net संचालनमा आएको छ ।

तालिका ६: सञ्चार टावरको अवस्था

सि.नं.	फोर जी (4G) टावर रहेको स्थान	पालिका/वडा	कैफियत
१	रारा निजारको डाँडामा	छायाँनाथ रारा न.पा. ९	सञ्चालित
२	मुर्माटप	छायाँनाथ रारा न.पा. ९	निर्माणाधिन
३	गमगढी	छायाँनाथ रारा न.पा. २	सञ्चालित
४	थार्प मालिका	छायाँनाथ रारा न.पा. १३	निर्माणाधिन
५	पिना	छायाँनाथ रारा न.पा. ७	सञ्चालित
६	कच्चेकोट	सोरु ग. पा. ८	सञ्चालित
७	नार्थपू	सोरु ग. पा. १	निर्माणाधिन
८	खमाले	खत्याड गा.पा ५	सञ्चालित
९	श्रीकोट	खत्याड गा.पा ४	सञ्चालित
१०	किम्री	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ४	निर्माणाधिन
११	नखर्जी	खत्याड गा.पा ९	सञ्चालित
१२	मांग्री	मुगुम् कार्मारोङ गा.पा. ८	सञ्चालित
१३	महाकली विद्यालय	छायाँनाथ रारा न.पा. १	सञ्चालित

१.२ योजनाको पृष्ठभूमि (योजनाको आवश्यकता, औचित्य)

मुगु जिल्ला बाढी, पहिरो, आगलागी, खडेरी, महामारी तथा भूकम्प जस्ता प्रकोपबाट उच्च जोखिममा रहेको छ । यस्ता विपद्वाट जोगाउन र प्रकोप सिर्जित विपद्को समयमा प्रभावकारी रुपमा मानवीय

सहायता परिचालन गर्न र सम्बन्धित निकायहरुको जिम्मेवारीलाई प्रष्ट किटान गर्नका लागि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । तसर्थ प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित जुनसुकै खालका विपद्का घटनाबाट हुन सक्ने जीउधनको क्षतिलाई न्यून गर्नका लागि र विपद्को समयमा मानवको जीवन रक्षाका लागि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना एउटा महत्वपूर्ण पक्ष हो । विपद्बाट हुनसक्ने सम्भावित मानवीय क्षति तथा धन सम्पत्ति र आधारभुत सेवा सुविधाहरूको हानी नोक्सानी कम गर्नका साथै विपद्को समयमा प्रभावकारी रुपमा मानवीय सहायता परिचालन गर्न विपद् पूर्वतयारीले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

प्रभावकारी विपद् पूर्वतयारीले विपद्को सामना गर्ने क्षमतालाई वृद्धि गर्ने र समुदायहरूलाई विपद् उत्थानशील गराउने कार्यमा मद्दत पुऱ्याउँदछ । यसका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायहरूको जिम्मेवारीलाई प्रष्ट किटान गरी उनीहरूको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमताका साथै स्रोत साधनको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु पर्दछ । यसले विपद्को सामना गर्ने क्षमतालाई वृद्धि गर्ने र समुदायहरुलाई विपद् उत्थानशील गराउने कार्यमा मद्दत पुऱ्याउँदछ । यसै सन्दर्भमा गृह मन्त्रालयले तयार गरेको "विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०७६" को आधारमा जिल्ला स्थित सरोकारवालासँग समेत छलफल अन्तक्रिया गरी विपद्को न्यूनीकरण र सामना गर्ने क्षमताको विकास गर्न जिल्ला जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले **विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८१/०८२** तयार गरि जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, मुगुको मिति २०८१ श्रावण २७ गतेको बैठकबाट स्विकृत गरेको छ ।

विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न चरणमा गरिने कामहरुमध्ये विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना विपद् जोखिम व्यवस्थापनको एक महत्वपूर्ण अंश हो । यसले विपद् पहिले पूर्वतयारी र विपद्को समयमा प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिन्छ । विपद् पूर्वतयारी कार्यले विपद् अघि गरिने पूर्वतयारी कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेको हुन्छ र पूर्वतयारी यस योजनाको मुख्य कार्य अथवा मुटु हो । विना पूर्वतयारी प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न नसकिने हुनाले पूर्वतयारीलाई यस योजनाले विशेष महत्व दिने गर्दछ । विपद्बाट उत्पन्न असहज अवस्थामा प्रभावितको खोज तथा उद्धार कार्यलाई व्यवस्थित गर्दै मानव जीवनको रक्षा गर्नु यस योजनाको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ ।

परिच्छेदः २

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य

२.१ पृष्ठभूमी

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको समग्र उद्देश्य विपद् पूर्वतयारी सम्बन्धी क्रियाकलापहरुलाई संगठित, व्यवस्थित बनाई प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत् सम्भावित क्षति न्यूनीकरण गर्नुका साथै विपद्को समयमा प्रभावितहरुको खोज तथा उद्धार गरी स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोगद्वारा प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीता युक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु यस योजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

२.२ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अर्थ

पूर्वतयारी

विपद् पूर्व, विपद्को समयमा र विपद् भईसकेपछि तत्काल प्रभावित मानिसको जीवन रक्षाका लागि आवश्यक पर्ने उद्धार, राहत तथा अन्य कार्यको लागि पहिले नै पूर्ण तयार भएर वस्नु नै पूर्व तयारी हुनु हो । विपद् पुर्व गरिने कार्यहरुमा जस्तैः विभिन्न उपसमिति, कार्यदल लगायत विभिन्न समुहहरु गठन, जिम्मेवारी वांडफाड, स्रोतसाधन को तयारी, पुर्वानुमान, प्रतिकार्यका योजना तर्जुमा, सुरक्षित क्षेत्रको पहिचान, आदी ।

प्रतिकार्य

प्रतिकार्य योजनाको अर्थ- विपद्बाट उत्पन्न हुन सक्ने सवै प्रकारका क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्न वा विपद् पश्चात गरिनु पर्ने खोज तथा उद्धार राहत, र पुननिर्माण जस्ता कार्यहरु प्रभावकारी र चुस्त दुरुस्त रुपमा सम्पन्न गर्नको लागि पुर्व तयारीका साथ गरिने समिति, उप समितिको कार्यदल स्वयम सेवक परिचालन सुरक्षित क्षेत्रमा पिडितहरुलाई संरक्षण गर्ने राहत सामाग्री, औषधि लत्ताकपडा र आवश्यक भौतिक साधन स्रोत र मानवशक्तिको व्यवस्थापन समेतको तत्कालिन तथा दिर्घकालिन योजनालाई विपद प्रतिकार्य योजना भनिन्छ ।
जस्तैः खोज तथा उद्धार, राहत, समिति, उपसमित, कार्यदल र स्वयंमसेवक परिचालन, सुरक्षित क्षेत्रमा पीडितहरुलाइ संरक्षण लगायत मनोविमर्श जस्ता कार्यहरु ।

२.३ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका उद्देश्यहरु

- विपदको प्रभावकारी र समन्वयात्मक ढंगले प्रतिकार्य गर्नका लागी दिशानिर्देश गर्नु यस योजनाको उद्धेश्य रहेको छ ।

- जोखिम नक्सांकन गरी संकटापन्नताको पहिचान, स्तरीकरण तथा क्षमता विश्लेषण गरी जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न ।
- प्रकोपका कुनैपनि घट्नाबाट हुन सक्ने विपद् र त्यसवाट सिर्जित मानवीय असरहरुलाई न्यूनीकरण गर्न पूर्व योजना तर्जुमा गर्ने र सोही अनुसारको भौतिक, आर्थिक र मानवीय श्रोतको तयारी गरी पूर्वतयारी भै वस्ने ।
- विपद्को समयमा र विपद् पश्चात् गर्ने गतिविधिहरुको जिम्मेवारी क्रमवद्ध रुपमा राखी सरोकारवालाहरुलाई जानकारी गराउने ।
- विपद्को क्षेत्रमा कार्यरत सरकारी, गै.स.स. तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैससहरुसंग विपद् पूर्व नै आकस्मिक योजना तयार गरी विपद् प्रतिकार्य गर्न सक्ने क्षमता (Response capacity) अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद्को समयमा संयमित र संगठित भई विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई योजनावद्ध तरिकावाट पूर्व जिम्मेवारीको किटान गरी व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्ने ।

२.४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको समग्र उद्देश्य विपद् पूर्वतयारी सम्बन्धी क्रियाकलापहरुलाई व्यवस्थित बनाई प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत् सम्भावित क्षति न्यून गर्नु हो । साथै विपद्को समयमा प्रभावितको खोज तथा उद्धार गरी स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोगद्वारा प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु यस योजनाको मूल उद्देश्य रहेको छ। यस योजनाका विशिष्ट नतिजा निम्नअनुसार छन्:

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न सरोकारवालाहरू बीच समन्वयात्मक संयन्त्रको निर्माण भई विपद्को समय र विपद् पश्चात्को समयमा प्रतिकार्य गर्न सहज हुने छ ।
- सामान्य र आपत्कालीन अवस्थाका लागि विषयगत कार्ययोजना तयार भई र भौतिक, आर्थिक, मानवीय श्रोतको पूर्वतयारी भएको हुनेछ ।
- सम्भावित विपद्को विश्लेषण गरी जनधन र पर्यावरणको सुरक्षामा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- विपद्मा परेका व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई उद्धार गरी मानवीय सहयोग उपलब्ध भएको हुनेछ ।
- विपद्बाट प्रभावित समुदायलाई सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापनका लागि आधारभूत सहयोग उपलब्ध भएको हुनेछ ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने राष्ट्रिय अभियानलाई टेवा पुगेको हुनेछ ।
- विपद्को समयमा स्थानीय निकाय तथा जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको समन्वय र सहकार्यमा प्रतिकार्यका गतिविधिलाई थप प्रभावकारी बनाई अघि बढाइने छ ।

२.४.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले प्राप्त गर्न खोजेका परिणामहरू

यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले प्राप्त गर्न खोजेका परिणामहरू मुख्यतया निम्न लिखित छन्:

- जिल्लाको समग्र वस्तुस्थिति विवरण ।
- विपदबाट प्रभावित हुनसक्ने क्षेत्र एवं समुदायको संख्या र अवस्थिति ।
- उपलब्ध क्षमता (विपद्सँग जुध्ने र प्रतिकार्यमा उपलब्ध हुन सक्ने) ।
- विपद् जोखिम विश्लेषण ।
- पूर्व चेतावनी प्रणाली ।
- खोज तथा उद्धार व्यवस्था ।
- आश्रय स्थल व्यवस्थापन प्रणाली ।
- राहत व्यवस्था र वितरण ।
- खाद्य सामग्री र गैर खाद्य सामग्रीको भण्डार अवस्था ।
- प्रतिकार्यमा संलग्न साझेदारहरुको भूमिका र जिम्मेवारीको निर्धारण ।
- हरेक निकायमा विपद सम्पर्क व्यक्तिको पहिचान र विपदको समयमा नियमित सञ्चार सम्पर्कको व्यवस्था ।
- मानवीय सहायताकर्मीले गर्ने सहयोग (के, कसले, कहिले, कहाँ, कसरी उपलब्ध गराउने हो सोको पहिचान उपलब्ध गराइएको हुनेछ ।
- सरोकारवाला सरकारी तथा गैर सरकारी संघ/संस्थाको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि हुने ।

२.५ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रिया

२.५.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रकृयाः

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रकृया केवल "योजना तर्जुमा" गर्ने मात्र नभई यो भैरहेको योजनालाई नियमित रुपमा पुनरावलोकन तथा अद्यावधिक गर्ने र चेतना अभिवृद्धि गर्ने महत्वपूर्ण कार्य हो ।

सम्बन्धित तहमा कार्यरत विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न निकायहरूसंगको सहकार्यमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने मुख्य जिम्मेवारी सम्बन्धित विपद् व्यवस्थापन समितिको भए अनुरुप विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमाको अवधारणागत ढाँचा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

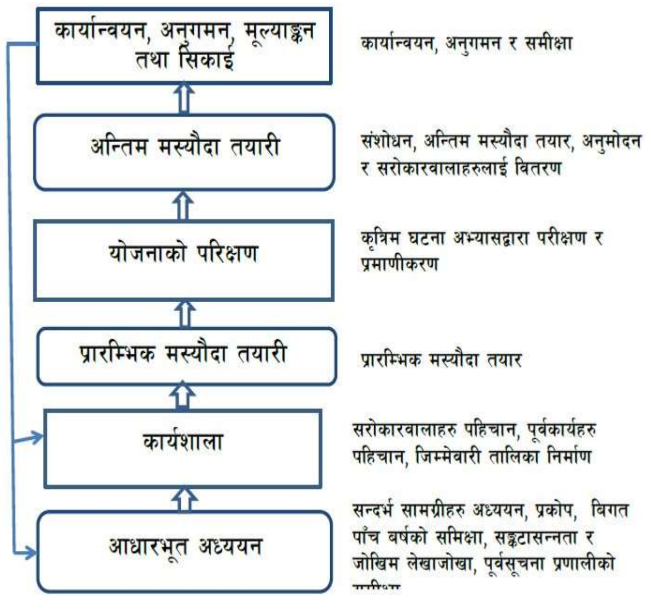

चित्र १ : विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमाको अवधारणागत ढाँचा

उपरोक्त मार्गदर्शनको खाकालाई अनुसरण गर्ने क्रममा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्नका लागि सर्वप्रथम २०८१/०२/३० को जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको वैठकवाट DPRP निर्माण कार्य प्रारम्भ गर्न निर्देश भए बमोजिम पहिले नै रहेका विभिन्न विषयगत क्षेत्र (Cluster) को पहिचान गरी पुनः मिति २०८१/०३/१२ गते जिल्ला स्तरीय सरोकारवालाहरुको कार्यशाला गोष्ठीमा छलफल र अन्तरक्रिया समेत गरी प्राप्त भएका सूचना, सुझाव र निर्णयहरु समेतको आधारमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८१ को मस्यौदा तयार भयो । प्रस्तुत मस्यौदा उपर मिति २०८१/०४/२७ गते जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको आयोजनामा संचालित बहुसरोकारवाला निकायहरुको बैठकमा छलफल एवं विश्लेषण भई प्राप्त भएका राय सुझावहरुलाई समेत समावेश गरी जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, (आठौं संसोधन) २०८१ तयार गरिएको छ ।

२.५.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका सीमाः

यस योजनाका निम्नअनुसार सीमा रहेका छन्:

१. यस योजनाले विगतको अनुभवको आधारमा प्रकोप तथा विपद्का मुख्य स्रोतहरु - बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी, हावाहुरी, भेलवाढी, महामारी र हिमपात जस्ता विपद्का घटनाबाट प्रभावित घरधुरी एंवम् परिवार संख्याहरुबाट अनुमान गरिएको छ ।

२. कार्ययोजना राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुरुप क्षेत्रगत (Cluster) अवधारणाका आधारमा तर्जुमा गरिएको छ। जिल्ला स्थित मानवीय सहायतामा संलग्न निकाय तथा संस्थाहरुले आफ्नो नेतृत्वलाई प्रभावकारी नबनाएको खण्डमा क्षेत्रगत अवधारणाको कार्यान्वयन कमजोर हुन सक्नेछ।
३. विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन विपद् स्थल, बन्दोवस्ती व्यवस्थापन र आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवा योजना महत्वपूर्ण हुन्छ। अतः यस योजनामा उल्लेख भए अनुरुप विभिन्न विषयगत समितिका बैठकहरु बसी यस सम्बन्धमा थप गृहकार्य गरी स्पष्टता कायम गर्न सकिएमा मात्र यो योजना प्रभावकारी हुन सक्नेछ।
४. विपद् पर्दाको अवस्थामा योजना अनुरुप मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन जिल्ला विपद् ब्यवस्थापन समितिसँग स्रोतको अभाव हुन सक्ने भएकोले योजना अनुरुप विपद् प्रतिकार्यका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संघीय सरकार, प्रादेशिक सरकार र मानवीय सहायतामा संलग्न संघसंस्थाहरुको सहहयोग लिनुपर्ने अवस्था छ।
५. प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नसमितिलाई क्षेत्रगत रूपमा दक्ष जनशक्ति तयार गर्नुपर्नेछ।
६. यस योजनामा समुदायस्तरमा गएर सूचना संकलन गरिएको छैन, जसले कति घरधुरी प्रभावित हुन सक्छन् भनेर यकिन तथ्यांक लिन सकिएको छैन। बिगतका वर्षहरुको उपलब्ध विवरणहरु र विपद्का घटनामा प्रभावित जनसंख्यामध्ये शिविरमा आश्रित हुनु परेको विवरणलाई आधार मानी प्रभावित हुन सक्ने घरधुरी र जनसंख्या लिइएको छ।
७. यस योजना कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित सरकारी कार्यालय, स्थानीय तह, सुरक्षा निकाय, नीजि क्षेत्र, गैर सरकारी तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी क्षेत्र, संयुक्त राष्ट्र संघका निकायहरुले वार्षिक योजना बनाउंदा यसमा रहेका पक्षहरुलाई समेत समेटी योजनामा राख्ने र बजेट छुट्याउनुपर्ने हुन्छ।

२.६ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको आवश्यकता तथा महत्व

विपद् व्यवस्थापन भित्र गरिने विभिन्न चरणका कार्यहरु मध्ये प्रतिकार्य योजना विपद्का घटना घटे लगत्तै देखि स्थिति सामान्य नभएसम्म कार्यान्वयन हुन्छ। विपद्को यो समय ज्यादै संवेदनशील भएको र यस समयमा गरिने मानवीय सहयोगका कार्यले क्षतिको नोक्सानी उल्लेख्य मात्रामा घटाउन सकिने भएकाले यस योजनाको निकै ठूलो महत्व रहेको हुन्छ। विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको आवश्यकता र महत्वलाई निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छः

- मानवीय सहायता एवम् विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा संलग्न निकाय एवं उपलब्ध स्रोतसाधन पहिचान गराउँछ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि अपुग स्रोत (खाडल) पहिचान गरी त्यसको पूर्तिको व्यवस्था गर्न आवश्यक वातावरण मिलाउछ।

- विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा विभिन्न विषयक्षेत्र अन्तर्गतका निकायहरुको भूमिका निर्धारण गरी विपद्का असरहरुको सामना गर्न एकीकृत प्रयासलाई सुनिश्चित गर्छ ।
- विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्ने सुनिश्चितता दिन्छ ।
- विपद्को जोखिम कम गर्न सरोकारवाला र समुदायलाई हातेमालो गर्ने प्रेरणा दिन्छ ।
- प्रभावित्लाई आफ्नो अधिकार र दायित्वकोबारेमा सचेत गराउँछ ।
- उद्धार र राहत जस्ता कार्यमा प्रभावित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभूति गर्छ ।
- आपत्कालीन समयमा सूचना र जानकारी प्रक्षेपणलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्छ ।
- सामाजिक, सांस्कृतिक मर्यादा तथा सद्भाव अभिवृद्धिको लागि मार्ग प्रशस्त गर्छ ।
- खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छता प्रवर्द्धनका विषयलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्छ ।
- स्रोतको सही सदुपयोग गरी प्रभावित समुदायलाई प्रकोपको पीडाबाट मुक्ति दिने बाटो तयार गर्छ ।
- क्षेत्रगत रूपमा कामको बाँडफाँट हुने हुँदा मानवीय सहयोग पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुको साथै सेवाप्रदायकमा जवाफदेही र उत्तरदायित्वको भावनाको विकास गराउँछ ।

२.७ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको लक्षित समूह

यस जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा मुगु जिल्लामा रहेका सम्भावित विपद्का घटनाहरु र त्यसबाट प्रभावित हुन सक्ने व्यक्ति, घरधुरी, समुदाय तथा विषयगत क्षेत्रहरुको आँकलन गरि आवश्यकताको आधारमा गर्नुपर्ने पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका योजनाहरुलाई तयार गरिएको छ । त्यसैले यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको लक्षित समूहहरु संकटासन्न अवस्थामा रहेका व्यक्ति, घरधुरी, समुदाय र प्राकृतिक स्रोतहरु हुन् ।

२.८ पूर्वतयारीका लागि सामान्य मान्यताहरू पूर्वतयारी कार्य गर्दा सबै साझेदारहरूले अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तहरू देहाय बमोजिम हुने छन् :

- जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत एकद्वार नीति अनुरुप समग्र समन्वयको काम हुनेछ। प्रमुख जिल्ला अधिकारी (प्र.जि.अ.) वा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले समन्वयका लागि अन्य संघ/संस्थाहरूको सहयोग लिन सकिने छ ।
- विषयगत इकाईबाट समेत आवश्यक समन्वय गर्ने र समन्वय गर्दा मूख्य माग वा आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्ने विषयलाई बढी ध्यान दिनु पर्नेछ ।
- विपद् पूर्वतयारी एवं उद्धार कार्यका लागि दक्ष जनशक्ति, आर्थिक, भौतिक सुविधा तथा स्थानीय सञ्जालमा आधारित गैरसरकारी संस्थाहरू भएकाले त्यस्ता संस्थाहरूलाई क्षमता अनुसार प्रभावकारी रुपमा परिचालन गरिनेछ ।
- पूर्व निर्धारित रुपमा समन्वय, सहयोग, साझेदारी, सहकार्य, निर्देशन र नियन्त्रणको कार्यमा एकरुपता कायम गरिनेछ ।

परिच्छेदः ३

विपद् जोखिमको अवस्था

३.१. मुगु जिल्लाको विपद् जोखिमहरूको विश्लेषण

यस जिल्लामा आसन्न बिभिन्न स्थानबाट उत्पन्न भएर बग्ने दर्जनौं साना तथा ठूला नदीले उत्पन्न गर्ने विपद्का कारण मुगु जिल्लाका बिभिन्न क्षेत्रहरु बर्षेनी जोखिम भोल्न बाध्य भएका छन् । विपद् पूर्वतयारीका बिषयमा पर्याप्त ज्ञानको अभाव, नदी कटान क्षेत्रहरुमा कमजोर तटबन्ध, प्राकृतिक श्रोत साधनको अत्याधिक दोहन, विकास निर्माणका कामहरु विपद् मैत्री नहुनु आदि यसका मुख्य कारण रहेका छन् । बर्षायाममा थोरै समयमा अति पानी पर्नु, लामो समयसम्म पानी पर्नु, खोला खोल्सामा अत्यधिक पानी बग्नु, कृषि बाली तथा पशु चौपायाको क्षति आईपर्नु, भौतिक तथा मानवीय क्षति जस्ता विपद्जन्य घटना आईपर्ने गरेका छन् । सोहि सन्दर्भलाई मध्यनजर गर्दै जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गर्न सम्पन्न भएको कार्यशालाबाट समग्र मुगु जिल्लाको लागि विपद् जोखिमको अवस्था र मुख्य प्रकोपहरु निम्न अनुसार पहिचान तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

सि.नं.	घटना विवरण	२०७८/०७९		२०७९/०८०		२०८०।०८१	
		मानवीय क्षति	प्रभावित परिवार	मानविय क्षति	प्रभावित परिवार	मानवीय क्षति	प्रभावित परिवार
१	आगलागि	०	३५ घर परिवार	०	८ घर परिवार प्रभावित	२ जना मृत्यु र १ जना घाइते	१८
२	चट्याङ्	०	१ जना घाइते	०	१ जना घाइते	०	०
३	हिमपात	१ जना मृत्यू	१ जना घाइते	३ जना मृत्यु	०	०	०
४	अबिरल बर्षा	०	१५ आंशिक र ११८ जनाको उच्च जोखिम	०	३९ आंसिक र ३९९ जनाको उच्च जोखिम	०	३ वटा घर आंशिक क्षति
५	बाढी	०	०	०	०	०	०
६	पहिरो	०	०	८ जना मृत्यु	५ जना घाइते	०	०
७	हावाहुरी	०	०	०	०	०	५ वटा घर पुण र ६ वटा घर आंशिक क्षति
८	नदिमा खसि	१ जना मृत्यु	०	२ जना मृत्यु	०	०	०
९	खोलाले बगाई	१ जना मृत्यु	१ जना बेपत्ता	०	०	०	०
१०	ढुङ्गा लागि	०	२ जना घाइते	१ जना मृत्यु	०	१ जना मृत्यु	०
११	भुकम्प	०	०	०	२ जना घाइते	०	०

१२ लेक लागेर	०	०	०	०	५ जना मृत्यु	
१३ करेन्ट लागेर	०	०	०	०	१ जना मृत्यु र १ जना घाइते	
जम्मा	३ जना		१४ जना		९ जना	

स्रोतः जिल्ला प्रहरी कार्यलय, मुगु

३.२. कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था (सम्बन्धित गाउँ/नगरपालीका, जिल्ला, प्रदेशमा भएका)

३.२.१ नेपालको संविधान, २०७२

नेपालको संविधान २०७२को अनुसूची- ७ मा प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद पूर्व तयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभको अधिकार संघ र प्रदेशको साझा अधिकार सूचिको विषय बनाएको छ। साथै अनुसूची- ८ मा विपद व्यवस्थापनको कार्यलाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयका रुपमा समावेश गरेको छ भने धारा ५१ राज्यको नीतिहरुको खण्ड (ज) प्राकृतिक स्रोत साधनको संरक्षण सम्बर्द्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति अन्तर्गत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने भनी विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्यको कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको पाइन्छ।

३.२.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन) ऐन, २०७४ ले विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि विभिन्न तहगत संरचनाहरुको प्रबन्ध गरी विपद पूर्व, विपदको समयमा एवं विपद पश्चातको अवस्थामा त्यस्ता संरचनाले निर्वाह गर्नुपर्ने भुमिका एवं जिम्मेवारी समेत निर्धारण गरेको छ।

३.२.३ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद- ३ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अर्न्तगत विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ।

३.२.४ विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, २०७५:

विपद जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दीगो विकासमा योगदान पुऱ्याउने दीर्घकालीन सोच राखी यो नीति अवलम्बन गरिएको छ।

३.३ प्रमुख प्रकोपहरु र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरु

यस जिल्लामा रहेका चार वटा स्थानीय तहहरुको जोखिमको अवस्था अध्ययन गरि समष्टिगत विश्लेषण गर्दा जिल्लाको अधिकांश क्षेत्रहरु खडेरीको प्रकोप देखा परेको छ। तसर्थ, प्रकोप स्तरीकरणको पहिलो स्थानमा खडेरी देखा परेको छ। अर्को तर्फ जिल्लामा अनियमित बर्षा वा कम समयमा अधिक बर्षाका कारणले पहिरो दोश्रो प्रकोपका रुपमा देखा परेका छ। यिनै दुबै प्रकोपबाट अधिकतम समुदायका मानिसहरु संकाटापन्न अवस्थमा पुगेका छन् भने केही समुदायहरु संकाटाभिमुखताको अवस्थामा रहेका छन्। मानव तथा प्राकृतिक सृर्जित कारणले गर्दा थोरै समयका लागि भएको बर्षा होस या लामो अवधीका लागी भएको बर्षा होस सदैव बाढीको प्रकोप सृजना गरिरहेका छन्। यसको क्षति सामनाका लागि समुदायहरुले यसका प्रभावहरु झेल्ने र थेग्ने प्रकृतिको व्यवहार अपेक्षाभिमुखि भईरहेका छन्। साथै नेपाल भूकम्पीय जोखिममा रहेको मुलुक भएकोले सरकारले विपद् व्यवस्थापनका कार्यक्रम तय गर्दा भूकम्पीय जोखिम लाई प्राथमिकता दिने निर्णय गरेकोर्ले गर्दछ। जिल्लाको विपद् जोखिमको समग्र स्तर तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

मुगु जिल्लाको प्रकोप स्तरिकरण

३.४ सम्भाव्य प्रकोप घटनाको आँकलन तथा संभावित प्रभाव क्षेत्रको नक्शाङ्कन

प्रकोप	पहिरो तथा भुक्षय	खडेरी	भेलबाढी	महामारी	आगलागी		हिमपात	जङ्गली जनावर	हुरीबतास
पहिरो तथा भुक्षय		खडेरी	पहिरो	पहिरो	पहिरो		पहिरो	पहिरो	पहिरो
खडेरी			खडेरी	खडेरी	खडेरी		खडेरी	खडेरी	खडेरी
बाढी				बाढी	बाढी		बाढी	बाढी	बाढी
महामारी					आगलागी		महामारी	महामारी	महामारी
आगलागी							आगलागी	आगलागी	आगलागी
हिमपात								हिमपात	हिमपात
जङ्गली जनावर									जङ्गली जनावर
हुरीबतास									
अंक	६	७	५	३	४		२	१	१
स्तर	दोस्रो	पहिलो	तेस्रो	पाँचौ	चौथो		छैठौं	सातौं	आठौं

त्यसैरी सोही कार्यशालामा स्थानीय तह अनुरुप प्रकोप स्तरीकरण तथा संभावित विपद् प्रभावित वडा वा क्षेत्रहरुको पहिचान गर्न छलफल गरिएको थियो जसको परिणाम तालिकामा निम्न बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

स्तरीकरण : उच्च - *** मध्यम - ** न्यून - *

तालिका ८: स्थानीय तह अनुसार प्राथमिकतामा परेका प्रकोपहरु

क्र.स.	स्थानीय तहहरु	बाढी	पहिरो	खडेरी	आगलागी	हिमपात	जङ्गली जनावरको आतङ्क	माहामारी	भुकम्प
१	छायानाथ रारा न.पा.	४	१	३	२	६	५	७	८
	स्तरीकरण	*	***	**	**	*	*	*	***
२	सोरु गा.पा.	३	२	१	५	७	८	४	६
	स्तरीकरण	**	***	***	**	*	*	**	***
३	मुगुम कार्मारोङ्ग गा.पा.	७	३	१	६	२	५	४	८
	स्तरीकरण	**	**	***	**	***	**	**	***
४	खत्याड गा.पा.	१	२	३	४	७	८	५	६
	स्तरीकरण	***	***	**	**	*	*	**	***

३.५. विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

मुगु जिल्लामा अवस्थित प्रकोपहरुका कारण सम्भावित जोखिम तथा संकटासन्नताको आँकलन तथा नक्सांकनलाई यसै परिच्छेदको ३.१ र ३.३ मा उल्लेख गरीएको छ। यद्यपी प्रकोपका कारण आईपर्न सक्ने मानवीय, आर्थिक तथा भौतिक क्षतिको पुर्व पहिचान गरी अल्पिकरण तथा न्युनीकरण गतिबिधि संचालन गरी अधिक मात्रामा रोकथामका गर्न प्रत्येक स्थानीय तहमा विपद जोखिम न्युनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजना साथै विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण तथा पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयन गर्न पर्ने देखिन्छ।

३.५.१ छायाँनाथ रारा नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण :

प्रकोपले जोखिमलाई निम्त्याउछ । जोखिमले संकटापन्नताको अवस्था सृजना गर्दछ । जसको सामना गर्नका लागि सामुदायिक सम्पतीहरुको महत्वपुर्ण भुमिका रहेको हुन्छ जसले सेवा सन्जालीकरणबाट समुदायको क्षमता वृद्धि तथा उथानशिलता निर्माण हुने गर्दछ। नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक सम्पतीहरुको विश्लेषण गर्दा यो नगरपालिका मध्यमस्तरमा देखिएको छ। समग्र सामुदायिक सम्पतीहरु विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

क्र.स	विधमान सामुदायिक सम्पतिहरु	संख्या	भुमिका वा सेवा
सामाजिक सम्पतीहरु (Social Capital)			
१	शैक्षिक संस्था	५२	• आपतकालिन आवासको रुपमा प्रयोग गर्न दिन सक्ने • पुर्व सुचना प्रवाह गर्न सक्ने • धर्यता एवम उत्प्रेरणा जोगाउन सक्ने • तथ्यांक लेखनमा सहयोग पुरयाउन सक्ने • समुदाय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन लघु योजनाहरु निर्माणमा परामर्शदाताको रुपमा सेवा दिन सक्ने
२	स्वास्थ्य संस्थाहरु	१९	• खोज तथा उदार सामाग्रीहरु उपलब्ध गराउन सक्ने • प्राथमिक उपचार सेवा दिन सक्ने • आपतकालिन उपचार केन्द्र तथा घुम्ती शिविर संचालन गर्न सक्ने • मनोचिकित्सक पराबिमर्श सेवा प्रदान गर्न सक्ने • गैर खाद्य सामाग्रीहरु जस्तै औषधी, बेड तथा अन्य रेफरल सेवाहरु प्रदान गर्न सक्ने
३	सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति	१०	• सम्भावित विपद् हुन सक्ने क्षेत्रको पहिचान गर्ने • समुदायको विपद् जोखिम नक्शांकन गर्ने • समुदायको विपद् सम्बन्धि पार्श्वबर्ति चित्र बनाउने

			• सेवा प्रदायक संघ संस्थाहरुको पहिचान गर्ने • पुर्व सुचना प्रणालीको निर्माण गर्ने • खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार आपतकालिन आवास तथा आहारको व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने • समन्वय तथा सहकार्यका निकाय तथा क्षेत्रको पहिचान गर्ने • श्रोत मापन तथा संयोजनका लागि पहल योजना निर्माण गर्ने • पारीवारिक पुर्व तयारी कार्य योजना निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने
४	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१	• नगरपालिका स्तर जोखिम विश्लेषण गर्ने • विपद् जोखिम क्षेत्रको बस्तुगत विवरण तयार पार्ने • पुर्वतयारी योजना निर्माण गर्ने • समन्वय तथा सहकार्यका क्षेत्र तथा सरोकारवाला निकायको पहिचान तथा संयुक्त कार्ययोजना निर्माण गर्ने • संचार तथा समन्वय सम्यंन्त्रको सुदृढीकरण गर्ने • भुमिकामा प्रस्टता ल्याउने तथा अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने • तथ्यांक संकलन, प्रशोधन तथा विश्लेषण सम्बन्धि क्षमता अभिबृद्धि गर्ने • सबै प्रकारका श्रोतको आवश्यकता एवम प्रबन्ध मिलाउन वातावरण सृजना गर्ने • स्थानीय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम निर्माण गर्न स्थानीय सरकारलाई सहजीकरण गर्ने • ऐन तथा नियममा उल्लेखित अन्य कार्य गर्ने
	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती	१	• विपद् जोखिम व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १६ (२) का कार्य गर्ने • विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी नियमावली नीति रणनीतिहरु कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने

			● विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि क्रियाशिल रहेका संघ तथा प्रदेश स्तरीय परिषद तथा समितिहरुबाट प्राप्त नीती निर्देशनहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।
४	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	१५	● जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ● क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ● उत्थानशिलताका लागि आवश्यक पर्ने जोखिम विश्लेषणबाट प्राप्त आवश्यकता परिपुर्ति गर्न परिपुरकको भुमिका निर्वाह गर्ने ● समन्वय तथा सहकार्य ● खोज उद्धार, प्राथामिक उपचार, सुरक्षित अल्पकालिन आवास तथा पोषणयुक्त आहार व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने । ● सहभागिता,सहकार्य, प्रारम्भिक लेखाजोखा लक्ष्यीकरण मुल्यांकन जस्ता कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने
५	सक्रिय समुह	३००	● सरसफाई कार्यहरु गर्न सक्ने ● खोज तथा उदार, आवास तथा आहार व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने ● जोखिम विश्लेषण, योजना निर्माण एवम कार्यान्वयन तहमा महिला सहभागिता प्रर्बधन गर्ने ● पोषण तथा सरसफाई शिक्षा प्रदान गर्ने
६	सुरक्षा निकाय	५	● खोज तथा उद्धार, मुचुल्का तथा उपचारमा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने । ● क्षतिको विस्तृत प्रतिबेदन ● संचार ● घटनास्थलको सुरक्षा ● जनधनको सुरक्षा
आर्थिक सम्पतीहरु			
७	सक्रिय कृषक समुह	२१	● विपद् पश्चातको अवस्थामा समुदायमा उपलब्ध कृषि सामाग्रीहरु सकंटासन्न समुदायलाई जोहो गर्न सहयोग पुरयाउने ● विपद् पश्चात पुनर्निर्माण कार्यमा उपलब्ध सामुदायिक ज्ञान सिप तथा धारणाको पारस्पारिक रुपमा आदान प्रदान गर्ने

			• सामाजिक सम्यंन्त्रहरु (जस्तै बस्तु विनिमय तथा पर्मा प्रणालीलाई) कृषि प्रणालीलाई पुर्नकायम गर्ने
८	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरु	८०	• आय आर्जनका लागी समुह स्तरमा घुम्ती कोष परिचालन गर्ने • सकांटसन्न समुदायहरुलाई समुह जमानीमा ऋण प्रवाह गर्ने • सरोकारवालाको अनुमति लिई कृषि बिमा कार्यक्रम संचालन गर्ने • सकंटासन्न समुदायहरुलाई वित्तीय संस्थाहरुमा पहुँच अभिबृद्धि गर्ने • वित्तीय समाबेशिताका लागी सहयोगात्मक वातावरण तय गर्ने • वितिय उत्थानशिलताका लागी आवश्यक अन्य नियम अनुसारका कार्य गर्ने
९	व्यवसायिक फर्म तथा पसलहरु	४०५	• खोज तथा उद्धार, प्राथामिक उपचार, सुरक्षित आवास तथा पोषण प्रवलीकरण आहार व्यवस्थापनमा सघाउ पुऱ्याउने
	कृषि तथा पशुपालन (घरधुरी)	८,१७७	• तत्कालको अवस्थमा आहार प्रदान गर्न
	नोकरी (घरधुरी)	१,१३६	• आवास, आहार पुनर्निर्माणमा सहयोर्ग गर्न
	उद्योग तथा व्यापार (घरधुरी)	९६३	• राहत, खोज तथा उद्धार एवम निर्माण तथा पुनर्निर्माण सामाग्री आपुर्ति गर्न
	ज्याला/मजदुरी (घरधुरी)	६०९	• तत्काल गर्नु पर्ने निर्माण कार्यमा सहयोग गर्न
	व्यवसायिक कार्य (घरधुरी)	१८२	• राहत, खोज तथा उद्धार एवम निर्माण तथा पुनर्निर्माण सामाग्री आपुर्ति गर्न
	वैदेशिक रोजगारी (घरधुरी)	१४९	• राहत तथा उद्धारमा सहयोग गर्न
	प्राकृतिक श्रोत तथा सम्पतीहरु		
१०	खोला	१५	• विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	ताल	१०	• विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	घासे मैदान	११५.२३ वर्ग किमी	• विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न

	घाँसे भूमि	२५५.८४ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	वन क्षेत्र	३६.१६ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	झाडी बुट्यान	०.८३ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	जल क्षेत्र	३.३३ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	बलौटे जमिन	१५.०७ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	ताल पोखरी	११५.२३ वर्ग किमी	● विपद् नियन्त्रण तथा सामना गर्न
	सामुदायिक बन उपभोक्ता समिति	१४	● अग्नी रेखा निर्माण गर्ने ● बृक्षारोपण ● गरिव तथा बिपन्नलाई आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन ● विपद् प्रभावितहरुलाई घर निर्माण गर्न गाटगद्धी संचालन गर्ने ● नियम अनुसार पुन निर्माण लागि काठको पुर्जि दिने
	मानवीय स्रोत तथा सम्पतीहरु		
११	(जेटीए)	७४	● कृषि कार्यमा प्राविधिक ज्ञान उपलब्ध गराउन
	अगुवा कृषक	५४	● कृषि कार्यमा प्राविधिक ज्ञान उपलब्ध गराउन
	ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	५२	● पशुधनको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न
	डाक्टर	३	● उपचार
	विपद् जोखिम लेखाजोखा तालिम प्राप्त जनशक्ति	१० जना	● विपद् पछिको लेखाजोखा गरी वास्तविक क्षतिको आकलन गर्न
	विपद् प्रतिकार्यका लागि सामुदायिक पहल	२४ जना	●
	भौतिक पुर्वाधार तथा सम्पतीहरु		
१२	कच्ची सडक	११	● विपद्को बेलामा सहज पहुँचमा कार्य सम्पादन गर्न
	झोलुङ्गे तथा काठे पुल पुलेसा	९	● विपदको बेलामा सहज पहुँचमा कार्य सम्पादन गर्न

	ट्रस पुल	१	• विपद् को बेलामा सहज पहुँचमा कार्य सम्पादन गर्न
	संचार क्षेत्रमा मोबाईल	सबै बस्तीमा	• सुचना तथा सम्पर्क गर्न
	एफ. एम तथा डिसहोम	३	• सूचना प्रवाह गर्न

३.५.२ सोरु गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण :

यस गाउँपालिकामा प्राकृतिक तथा जैविक विपद्हरुले बिगत बर्षदेखि नै जोखिम निम्त्याउदै आईरहेका छन् । आसिधारा खोला, कच्चयाखोला, रुमखोला कालैखोला, सिडीखोला, दईखोला, गडयाङ्गखोला, नचारा खोला, लुम्लाखोला, लिर्बू तथा नेरेखोलामा बर्षायाममा आउने बाढी तथा पहिरोले धनजनको क्षतिपुर्‍याउने गरेको छ । हाल गाउँपालिका निर्माण भएका नयाँ सडकको पानीले गल्छी निर्माण भई बाढी तथा पहिरोको सृजना गर्ने गरेका छ । सडक निर्माणकै कारणले सडक मुनिरहेका पुरुमुरु, जिमा, जवलधारा, गहताडी लगायतका क्षेत्रमा जंगलको पानी संकलन भई सडकमा र उक्त सडकको पानीले बस्तीमा पसि धनजनको क्षति पुरयाउने गरेको पाईन्छ । सो गाउँपालिकाको वडा नं ३ मा सदाबाहार खडेरीको प्रकोप देखिन्छ भने फोतु गाउँमा ढोलढुंगाको खतरा यथावत रहेको छ । यस गाउँपालिकाको विपद् सामनाको बिश्लेषण उपलब्ध ४ वटा सम्पतिहरुलाई ध्यानमा राखी गरिएको छ । जलवायुमा विविधता भएकाले यहाँ सम्पति तथा विपद्को जोखीम स्तर विविध तर सम्बेदनशिल रहेको छ । उपलब्ध सम्पतिहरुको उचित परिचालन तथा योजनागत उपयोग गर्न सकेमा गाउँपालिका आफैले स्तर २ सम्मको विपद जोखिमलाई समना गर्न सक्ने अवस्था रहेको छ । गाउँपालिकामा बिद्यमान रहेको सम्पत्तिहरु देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स	विद्यमान सामुदायिक सम्पतिहरु	संख्या	भुमिका वा सेवा
		सामाजिक सम्पत्तिहरु (Social Capital)	
१	सामुदायिक वन	१७	• घाटगद्धी सचालन गर्न । • आय आर्जन क्रिर्याकलाप संचालन • अग्नी रेखा निर्माण • बृक्षारोपण • नियम अनुसार काठ संकलनका लागी पुजी • विपद् प्रतिकार्यमा सहजीकरण
२	कवुलियती वन	९	• आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन
३	निजी वन	१	• आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन
४	पानीका मुहानहरु	४, ५	• खानेपानी आपुर्ति • आगजनी नियन्त्रण

५	सिमसार क्षेत्र	६	• पर्याबरण संरक्षण
६	झरना	८	• खानेपानी आपुर्ति • सिचाई तथा पानीको बहुउपयोगी • जोखिम आकलन
७	पर्यटकीय स्थल	२०	• आय आर्जन • जीविकोपार्जन सम्बन्धी अवसर बृद्धि
८	गुफाहरु	१४	• पर्यटन बिकास र प्रर्बधन • स्थायी आश्रय स्थल निर्माण
	भौतिक सम्पत्तिहरु		
९	मोटरबाटो (वडा नं ४, ५ र ११ बाहेक सबै ठाउँमा कच्ची मोटर बाटो रहेका)	रहेको	• भौतिक पहुँच निर्माण • यातायात सेवा सुविधा • सहज आगमन तथा पहुँच • खोज उद्धार टोली परिचालन गर्न • राहात समाग्रीहरु पुर्‍याउन
१०	पुल तथा पुलेसाहरु	१५	• खोला नदी पार गर्दा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न
११	ट्रस पुल	३	• खोला नदी पार गर्दा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न • खोज उद्धार प्राथामिक उपचार तथा आवासमा सहजता ल्याउन
१२	बेली ब्रिज	१	• यातायात सुविधा सुचारु गर्न • तत्काल खोज तथा उद्धारका लागि जनशक्ति पचिालन गर्न
१३	काठे पुल	२५	• यातयात सुविधा सुचारु गर्न • तत्काल खोज तथा उद्धारका लागि जनशक्ति पचिालन गर्न
१४	झोलुंगे पुल	८	• यातयात सुविधा सुचारु गर्न • तत्काल खोज तथा उद्धारका लागि जनशक्ति पचिालन गर्न
१५	स्वास्थ्य चौकि र सामुदायिक ईकाई		• प्राथमिक उपचार सेवा उपलब्ध गराउन • सिफारिस संयन्त्रको कार्य गर्न • गैर खाद्य सामाग्री उपलब्ध गराउन
१६	आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र	७	• प्राथामिक उपचार सेवा उपलब्ध गराउन • सिफारिस संयन्त्रको कार्य गर्न

			• गैर खाद्य सामाग्री उपलब्ध गराउन
१७	सामुदायिक तथा सरकारी भवन	७	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य समाग्री भण्डारण गर्न • प्राथामिक उपचार गर्न
१८	खानेपानीको उपलब्धता	अप्रयाप्त	• व्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागि
१९	सिंचाई कुलो	४२ वटा	• व्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागि • सिचाई तथा खडेरी प्रकोप रोकथाम गर्न
२०	मठ मन्दिरहरु	१२४	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न • प्राथामिक उपचार गर्न
२१	पानी घट्ट तथा मिल (९२ वटा र १४ वटा पानी मिल)	१०६	• कुटानी पिसानी
	सामाजिक सम्पत्तीहरु		
२१	बचत समूहहरु	२४	• प्रकोप पश्चातका आय आर्जनका क्रियाकलाप संचालन गर्न • समुह जमानीमा ऋृण प्रावाह गर्न
२२	युवा क्लव	१०	• खोज तथा उद्धारमा सहजीकरण गर्न • अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • प्रकोपको पूर्व सूचना प्रसार गर्न • क्षतिको लेखाजोखा गर्न • घाईतेहरुको उद्धार तथा उपचार गर्न • स्थानीय स्तरमा खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरु संकलन गर्न
२३	गैर सरकारी संस्था	९	• जनचेतना जोगाउन • स्थानीय स्तरको विपद् प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्न • संकाटासन्न समुदायको उत्थानशील क्षमता निर्माण गर्न • खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुको प्रबन्ध गर्न • विपद् पश्चातका अवधिमा पुनर्निर्माणको कार्य गर्न
	मानव श्रोत संशाधन		

२४	शिक्षा सेवा	९६	• विपद् प्रभावित बालबालिकाहरुको शैक्षिक अवसर सुनिश्चित गर्न • क्षतिको लेखाजोखा गर्न • विपद् को प्रभाव मुल्यांकन गर्न • स्थानीय विपद् प्रभाव न्यूनीकरणको योजना तयार पार्न परामर्श दिन • राहत संकलन तथा अन्य सहयोग प्रदान गर्न
२५	निजामती सेवा	७४	• निर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन • संचार गर्न • समन्वय तथा सहकार्य वाताबरण मिलाउन • राहत कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन
२६	सैनिक	९	• निर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन • संचार गर्न • समन्वय तथा सहकार्य वाताबरण मिलाउन • राहत कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन
२७	प्रहरी	२४	• संचार गर्न • समन्वय तथा सहकार्य वाताबरण मिलाउन • राहत कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन
२८	बैदेशिक रोजगार	१२०	• राहत कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन
२९	कृषि जे.टि.ए.	५५	• पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभका कार्यमा प्राविधिक ज्ञान सीप दिन • स्थान, मौसम तथा माटो सुहाउँदा वाली बिरुवा छनौट गर्न र विपद् पश्चातको रैथाने कृषि प्रणालीलाई पुर्नस्थापित गर्न
३०	जे.टि.ए	४८	• घाईते पशुको उपचार गर्न • उत्पादकत्वका लागी खोप अन्य उपचार गर्न
३१	अ.न.मि	२८	• प्राथमिक उपचार • आपतकालिन आश्रय स्थलमा बसेका महिलाहरुलाई आवश्यकता अनुसार प्रसुती सेवा प्रदान गर्न • बालबालिकाहरु पोषण शिक्षा तथा शिशु स्यहारमा परिचालित हुन

३२	गै.स.स.मा संलग्न	५३	• समन्वय तथा सहकार्य • समुदाय परिचालन तथा क्षमता अभिबृद्धि • सामुदायिक पुनर्निर्माणका प्रस्ताव लेखन
३३	अ.हे.व.	३८	• प्राथमिक उपचार • आश्रय स्थलमा बसेका महिलाहरुलाई आवश्यकता अनुसार प्रसुति सेवा प्रदान गर्न • बालबालिकाहरु पोषण शिक्षा तथा शिशु स्यहारमा परिचालित हुन
३४	फार्मेसी	११	• घाईतेको उपचारमा परिचालित हुन
३५	सव ओभरसियर	७४	• भौतिक संरचनाको क्षति आंकलन गर्न • भौतिक संरचनाहरुको प्रवलीकरण गर्न • लागत अनुमान तय गर्न
३६	ओभरसियर	४३	• भौतिक संरचनाको क्षति आंकलन गर्न • भौतिक संरचनाहरुको प्रवलीकरण गर्न • लागत अनुमान तयार गर्न
३७	ईन्जिनियर	१५	• भौतिक संरचनाको क्षति आंकलन गर्न • भौतिक संरचनाहरुको प्रवलीकरण गर्न • लागत अनुमान तय गर्न • वाताबरणीय प्रभाव मुल्यांकन तथा अन्य भौतिक निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रममा परिचालित हुन
३८	डकर्मी तथा सिकर्मी	४१७	• निर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यमा सहभागी हुन
३९	सिलाई कटाई तालिम	१९६	• बिग्रको तथा च्यातिएका लुगा सिलाउन
४०	ग्यावियन तारजाली बुन्ने	६४	• टेवा पर्खाल निर्माण • तटबन्ध निर्माण तथा प्रकोप जोखिमका अन्य निर्माण कार्यमा सहयोग
४१	अगुवा कृषक तथा नर्सरी नाईके	७९	• कृषि ब्यवसाय पर्बधनका लागि ज्ञान सिप तथा अनुभव आदान प्रदान गर्ने
४२	ड्राईभर	३८	• बहान चालकको अभावको बेलामा बाहान चलाउन सहयोग गर्ने
४३	स्नातकोत्तर उतिर्ण संख्या	४९	• स्थानीय पुनर्निमाण कार्यमा सहयोग गर्ने • विपद्को बेलामा प्रतिकार्य योजना बनाई सहयोग पुर्‍याउने

			• विपद् का बेला गठन हुने उप समितिमा नेतृत्व प्रदान गर्ने • क्षती मापन, प्रभाव आंकलन तथा समन्वय सहकार्यमा सहयोग गर्ने
४४	स्नातक तह उतिर्ण संख्या	११७	• स्थानीय पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने • विपद्को बेलामा प्रतिकार्य योजना बनाई सहयोग पुर्‍याउने • विपद्का बेला गठन हुने उप समितिमा नेतृत्व प्रदान गर्ने • क्षति मापन, प्रभाव आंकलन तथा समन्वय सहकार्यमा सहयोग गर्ने
४५	प्रविणता प्रमाण पत्र तह उतिर्ण	६८७	• क्षतीको सुचना संकलन गर्ने • तथ्यांक अभिलेखीकरण गर्ने • समुदायका सामान्य लेखापढीका कार्य गरी दिने
४६	एस.ई.ई.	१५३१	• समुदायमा परिचालित हुने
	आर्थिक सम्पत्तीहरु		
४७	सहकारी	८	• बचत तथा ऋृण कार्य गर्ने • आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन गर्ने • समुह जम्मा जमानीमा ऋृण प्रवाह गर्ने • जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने • खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुका सुफत पसल संचालन गर्ने
४७	व्यापार व्यवसायमा संलग्न घरधुरीहरु	३५७	• निर्माण तथा पुनर्निर्माण सम्बन्धी सामाग्रीहरु आपुर्ति श्रृखला कायम राख्ने • खाद्य तथा गैर खाद्य सामागीहरुको भण्डार गर्ने • माग तथा आपुर्तिको सन्तुलन कायम गर्ने

३.५.३ खत्याड गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण :

खत्याड गाउँपालिकामा विपद् सामना तथा प्रतिकार्यका लागि प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित सामुदायिक सम्पत्तिहरु रहेका छन् । यिनै सम्पत्तिहरुको सहि प्रयोग गरि विपद् मा प्रकोपको समाना गर्न सकिने अवस्था रहेको छ । यसको प्रभावकारी संयोजनबाट विपद्को प्रकोपलाई अल्पीकरण तथा अनुकुलन गर्न सकिने अवस्था कायम रहेको छ । विपद् प्रकोप स्तर उच्च देखिएता पनि गाउँपालिकामा विपद् प्रकोपको समाना गर्न सक्ने सामुदायिक उत्थानशिलता पनि रहेको देखिन्छ ।

क्र.स	विद्यमान सामुदायिक सम्पतिहरु	संख्या	भुमिका वा सेवा
			सामाजिक सम्पत्तिहरु (Social Capital)
१	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	३५	• घाटगद्धी सचालन गर्न । • आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन • अग्नी रेखा निर्माण • बृक्षारोपण • नियम अनुसार काठ संकलनका लागी पुर्जी • विपद् प्रतिकार्यमा सहजीकरण
२	कबुलियती वन समुह	५	• आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन
३	धार्मिक वन	२	• आय आर्जन क्रिर्याकलाप संचालन
४	आमा समुह	२१	• महिला तथा बालबालिकाहरुको संरक्षण कार्य गर्ने • सामुदायिक सरसफाईका कार्य गर्ने • प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज उद्धार तथा राहात संकलनमा सहयोग पु¥याउने
५	युवा क्लव	२२	• प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज उद्धार तथा राहत संकलनमा सहयोग पु¥याउने • पुर्वसुचना प्रणालीमा सहभागी हुने • सुचना तथा संचारका लागी पहल गर्ने • नव निर्माण तथा पुर्ननिर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
६	वाल क्लव	३०	• बाल संरक्षण सम्बन्धित कार्य गर्ने
७	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	३९	• अल्पकालिन आवासको ब्यवस्था मिलाउने • राहत संकलन कार्यमा सहयोग पुरुयाउने
८	परियोजनाहरु :		• हिन्डरेक, आर.आर.डि.सि., आर.सि.डि.सि., रेडक्रस, किड्राक, पेस नेपाल, यु.यस.एड, विश्व खाद्य, साहस नेपाल जस्ता संस्थाहरु कार्य गदै आईरहेको यिनी संघ सस्थाहरुले देहाएका सरकारी कार्यालय एंव स्थानीय सरकारको समन्वयमा देहाएका कार्य गर्ने • प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने

			• खोज उद्धार तथा राहत संकलनमा सहयोग पुऱ्याउने • पूर्व सूचना प्रणालीमा सहभागी हुने • सुचना तथा संचारका लागि पहल गर्ने • नव निर्माण तथा पुर्न निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
	मानव श्रोत तथा संशाधन		
१	ईन्जिनियरीङ्ग	७६	• भौतिक संरचनाको सवलीकरण गर्न • भौतिक संरचनाको क्षती एकिन गर्न • भौतिक संरचनाको लागत मुल्य अनुमान गर्न • भौतिक संरचना निर्माण कार्यमा प्राविधिक सेवा टेवा दिन
२	कृषि प्राविधि (कृषि तथा पशु)	२०५	• प्रकोप जोखिम नियन्त्रण गर्न • प्रकोप जोखिमबाट बच्ने उपायहरु दिने • बाली बिरुवाको क्षति एकिन गर्न • बाली बिरुवाको लागत मुल्य अनुमान गर्न • कृषि प्रणालीलाई पुनस्थापना गर्न प्राविधिक सेवा टेवा दिन
३	वन प्राविधिक	८	• विपद् पश्चातको पर्यावरणीय सन्तुलनलाई कायम राख्न • बन सेवाको उत्पादनलाई प्रबर्धन गरि संरक्षण कायम गरि विपद् न्यूनीकरण गर्न
४	मेडिकल	१३७	• प्राथमिक उपचार • पोषण • खोप तथा अन्य सेवा दिन कार्यमा सहभागी हुने
५	शिक्षा सेवामा संलग्न	१६७ जना	• प्रकोप प्रतिकार्यका लागी सामुदायिक कार्ययोजना निर्माण गर्न • प्रकोप जोखिम सम्बन्धि चेतना फैलाउन • विपद् प्रतिकार्यका लागी समन्वय तथा सहकार्य गर्न • बिद्यालयमा प्रकोप जोखमबाट बच्ने तरीकाहरुको कृत्रिम घटना अभ्यासहरु गर्न
६	निजामती सेवामा संलग्न	१११ जना	• योजना तर्जुमा • समन्वय तथा सहकार्य • राहत प्रदान

७	गै.स.स.मा संलग्न	१२१ जना	• विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धि योजना निर्माण गर्न • जनचेतना फैलाउन • समन्वय तथा सहकार्य
८	डकर्मि तथा सिकर्मी	८१४ जना,	• भौतिक संरचनाको प्रवलीकरण गर्न • पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग गर्न
	आर्थिक सम्पत्तीहरु		
१	सहकारी	१८	• सस्तो ब्याजदरमा कृण प्रदान • समुह धितोमा ऋृण प्रदान • आय आर्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन • समुह माध्यमबाट पुर्वसुचना दिने
२	व्यापार व्यवसायमा संलग्न घरधुरीहरु	३१२	• विपद् प्रतिकार्यका लागि खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुको भण्डारण • विपद् प्रतिकार्यका लागि खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुको सहयोग • राहत संकलन तथा वितरणमा सहयोग
३	कृषक समुह	१३३	• बाली संरक्षण सम्बन्धी सहयोग • बाली प्रसारमा सहयोग • समुह सदस्यहरुलाई कृषि प्रणाली पुनर्स्थापनाका लागि सहयोग • बिउ, मल, बस्तु विनिमय • पर्मा गर्न • सिचाई प्रणाली सुधार
४	पशुपालन समुह	२६	• पशु संरक्षण सम्बन्धित सहयोग • पशु रोग नियन्त्रणमा सहयोग • समुह सदस्यहरुलाई कृषि प्रणाली पुनउत्थानका लागी सहयोग
५	खनिज तथा खानी	१९	• उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय श्रोत परिचालन
६	होटेल तथा रिसोर्ट	४५	• आर्थिक उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर बिस्तार
७	कृषि सहकारी	७	• आर्थिक उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर बिस्तार

८	व्यवायिक सिपमुलक तालिम प्राप्त	४३३	• संकाटासन्न अवस्थामा परेका समुदायलाई व्यवसायिक पुनजागृति गर्न सहयोग
	प्राकृतिक सम्पत्तीहरु		
१	पानीका मुहान	५५	• खानेपानी आपुर्ति • आगजनी नियन्त्रण
२	सिमसार क्षेत्र	६	• पर्याबरण संरक्षण
३	पर्यटकीय स्थल	४	• आय आर्जन • जिविकोपार्जन सम्बन्धि अवसर बृद्धि
४	गुफाहरु	१०	• पर्यटन बिकास र प्रर्बधन • स्थायी आश्रय स्थल निर्माण
	भौतिक सम्पत्तीहरु		
१	मोटरबाटो	११ वडामा	• भौतिक पहुँच निर्माण • यातायत सेवा सुविधा • सहज आगमन तथा पहुँच
२	पुल तथा पुलेसाहरु	१८	• खोला नदी पार गर्दा हुने जोखिम न्युनिकरण गर्न • विपद् को बेला वारपार गर्न
३	काठे पुल	९	• यातायात सुविधा सुचारु गर्न • तत्काल खोज तथा उद्धारका लागी जनशक्ति परिचालन गर्न
४	स्वास्थ्य चौकी र सामुदायिक ईकाई	१५	• प्राथमिक उपचार सेवा उपलब्ध गराउन • सिफारिस संयन्त्रको कार्य गर्न • गैर खाद्य सामाग्री उपलब्ध गराउन
५	खानेपानीको उपलब्धता	१०० प्रतिशत	• व्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागी
६	सिंचाई कुलो	६८ वटा	• व्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागी • सिचाई तथा खडेरी प्रकोप रोकथाम गर्न • उत्थानशिलता तर्फ उन्मुख हुन
७	आधारभुत विद्यालय भवन (कच्ची पक्की)	८६	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न • प्राथामिक उपचार गर्न
८	माध्यमिक विद्यालय भवन (कच्ची पक्की)	७१	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न

			● प्राथामिक उपचार गर्न
९	बाल बिकास केन्द्र भवन (कच्ची पक्की)	८	● अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न ● गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न ● प्राथमिक उपचार गर्न

३.५.४ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण :

प्रकोपको समना गर्नका लागि समुदायमा के-कस्ता समाजिक, आर्थिक भौतिक तथा प्राकृतिक सम्पतिहरु रहेका छन् सो बिस्तृत बिश्लेषण गरिएको छन् । यिनै उपलब्ध हुने आर्थिक समाजिक भौकित तथा प्राकृतिक सम्पतिहरुले समुदायहरुको प्रकोप प्रभाव लाई सोस्ने क्षमता, (absortive capacity),अल्पीकरण क्षमता (Mitigation capacity), अनुकुलन क्षमता (Adaptation capacity), रुपान्तरण क्षमता (Transformative capacity) ले उत्थानशिलता लाई टेवा दिने भएकाले विद्यमान अवस्था के छ सो विश्लेषण गरि तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क.स	विद्यमान सामुदायिक सम्पतिहरु	संख्या	भुमिका वा सेवा
सामाजिक सम्पतीहरु (Social Capitals)			
१	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	१२	● घाटगद्धी सचालन गर्न । ● आय आर्जन क्रियाकलाप संचालन ● अग्नी रेखा निर्माण ● बृक्षारोपण ● नियम अनुसार काठ संकलनका लागी पुर्जी ● विपद् प्रतिकार्यमा सहजीकरण
२	आमा समुह	२५	● महिला तथा बालबालिकाहरुको संरक्षण कार्य गर्ने ● सामुदायिक सरसफाईका कार्य गर्ने ● प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने ● समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ● खोज उद्धार तथा राहात संकलनमा सहयोग पुऱ्याउने
३	युवा क्लव	२२	● प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने ● समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ● खोज उद्धार तथा राहत संकलनमा सहयोग पुऱ्याउने ● पुर्वसुचना प्रणालीमा सहभागी हुने ● सुचना तथा संचारका लागी पहल गर्ने

			• नव निर्माण तथा पुर्ननिर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
४	बाल क्लव	३०	• बाल संरक्षण सम्बन्धित कार्य गर्ने
५	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	१८	• अल्पकालिन आवासको व्यवस्था मिलाउने • राहत संकलन कार्यमा सहयोग पुरुयाउने
६	सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थाहरु (यू.एम.एन, हेरेन्डेक, आर.सि.डि.सि., रेडक्रस, किर्डाक, ,साहस के.सि.डि.सी., सप्रोस नेपाल)		• सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थाहरुले स्थानीय तहसंगको समन्वयमा देहाएका कार्य गर्ने • प्रकोप जोखिम सम्बन्धि जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज उद्धार तथा राहत संकलनमा सहयोग पुऱ्याउने • पुर्व सुचना प्रणालीमा सहभागी हुने • सुचना तथा संचारका लागी पहल गर्ने • नव निर्माण तथा पुर्न निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
	मानवीय स्रोत संशाधन		
१	ईन्जिनियरिङ्ग	५	• भौतिक संरचनाको सवलीकरण गर्न • भौतिक संरचनाको क्षति एकिन गर्न • भौतिक संरचनाको लागत मुल्य अनुमान गर्न • भौतिक संरचना निर्माण कार्यमा प्राविधिक सेवा टेवा दिन
२	कृषि प्राविधिक (कृषि तथा पशु)	१५	• प्रकोप जोखिम नियन्त्रण गर्न • प्रकोप जोखिमबाट बच्ने उपायहरु दिने • बाली बिरुवाको क्षती एकिन गर्न • बाली बिरुवाको लागत मुल्य अनुमान गर्न • कृषि प्रणालीलाई पुनर्स्थापना गर्न प्राविधिक सेवा टेवा दिन
३	वन प्राविधीक	१८	• विपद् पश्चातको पर्यावरणीय सन्तुलनलाई कायम राख्न • बन सेवाको उत्पादनलाई प्रबर्धन गरि संरक्षण कायम गरि विपद् न्यूनीकरण गर्न
४	मेडिकल	४	• प्राथमिक उपचार • पोषण • खोप तथा अन्य सेवा दिन कार्यमा सहभागी हुने

५	शिक्षा सेवामा संलग्न	६० जना	• प्रकोप प्रतिकार्यका लागि सामुदायिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने • प्रकोप जोखिम सम्बन्धि चेतना फैलाउन • विपद् प्रतिकार्यका लागी समन्वय तथा सहकार्य गर्न • बिद्यालयमा प्रकोप जोखमबाट बच्ने तरीकाहरुको कृतिम घटना अभ्यासहरु गर्न
६	निजामती सेवामा संलग्न	११ जना	• योजना तर्जुमा • समन्वय तथा सहकार्य • राहत प्रदान
७	गै.स.स.मा संलग्न	२५ जना	• विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धि योजना निर्माण गर्न • जनचेतना फैलाउन • समन्वय तथा सहकार्य
८	डकर्मि तथा सिकर्मी	२३५ जना,	• भौतिक संरचनाको प्रवलीकरण गर्न • पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग गर्न
आर्थिक सम्पत्ति			
१	कृषि/सहकारी	१३	• आर्थिक उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर बिस्तार • सस्तो ब्याजदरमा ऋण प्रदान • समुह धितोमा ऋण प्रदान • आय आर्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन • समुह माध्यमबाट पुर्वसुचना दिने
२	व्यापार व्यवसायमा संलग्न घरधुरीहरु	२१२	• विपद् प्रतिकार्यका लागि खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुको भण्डारण • विपद् प्रतिकार्यका लागि खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्रीहरुको सहयोग • राहत संकलन तथा वितरणमा सहयोग
३	कृषक समुह	१२	• बाली संरक्षण सम्बन्धित सहयोग • बाली प्रसारमा सहयोग • समुह सदस्यहरुलाई कृषि प्रणाली पुनस्थापनाका लागी सहयोग • बिउ, मल, बस्तु विनिमय • पर्मा गर्न

			• सिचाई प्रणाली सुधार
४	पशुपालन समुह	१२	• पशु संरक्षण सम्बन्धी सहयोग • पशु रोग नियन्त्रणमा सहयोग • समुह सदस्यहरुलाई कृषि प्रणाली पुनर्उत्थानका लागि सहयोग
५	खनिज तथा खानी	१	• उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय श्रोत परिचालन
६	होटेल तथा रिसोर्ट	२५	• आर्थिक उत्थानशिलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर बिस्तार
प्राकृतिक स्रोत तथा सम्पत्ति			
१	पानीका मुहान	५५	• खानेपानी आपुर्ति • आगजनी नियन्त्रण
२	सिमसार क्षेत्र	६	• पर्याबरण संरक्षण
३	पर्यटकीय स्थल	४	• आय आर्जन • जिविकोपार्जन सम्बन्धी अवसर बृद्धि
४	गुफाहरु	१०	• पर्यटन बिकास र प्रर्बधन • स्थायी आश्रय स्थल निर्माण
भौतिक सम्पत्ति			
१	मोटरवाटो	१ वडामा	• भौतिक पहुँच निर्माण • यातायात सेवा सुविधा • सहज आगमन तथा पहुँच
२	पुल तथा पुलेसाहरु	८	• खोला नदी पार गर्दा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न • विपद् को बेला वारपार गर्न
३	स्वास्थ्य चौकि र सामुदायिक ईकाई	१०	• प्राथमिक उपचार सेवा उपलब्ध गराउन • सिफारिस संयन्त्रको कार्य गर्न • गैर खाद्य सामाग्री उपलब्ध गराउन
४	खानेपानीको उपलब्धता	१०० प्रतिशत	• ब्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागि
५	सिंचाई कुलो	५ वटा	• ब्यक्तिगत सरसफाई तथा घरेलु उपयोगका लागि • सिचाई तथा खडेरी प्रकोप रोकथाम गर्न • उत्थानशिलता तर्फ उन्मुख हुन
६	आधारभुत विद्यालय भवन (कच्ची पक्की)	५१	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न

			• प्राथामिक उपचार गर्न
७	माध्यमिक विद्यालय भवन (कच्ची पक्की)	१५	• अल्पकालिन आश्रय स्थल निर्माण गर्न • गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्न • प्राथमिक उपचार गर्न

३.६ प्रकोप पुर्वानुमान तथा पुर्वसूचना प्रणाली

प्रकोप पुर्वानुमान तथा पुर्वसूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि यस जिल्लाका विभिन्न नदीमा जलमापन केन्द्र र विभिन्न स्थानमा वर्षा, हावा तथा आद्रर्ता मापन केन्द्रहरु संचालनमा रहेका छन । जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, जल तथा बर्षा मापन केन्द्रका सुचनाहरु संकलन तथा परिक्षण गरि सम्भावित विपदबाट प्रभावित हुनसक्ने समुदाय सम्म सुचनाप्रवाह गर्ने कार्य जिल्ला आपत्कालिन कार्यसंचालन केन्द्रले गर्दछ ।

यस जिल्लामा रहेका जल, बर्षा, हावा तथा आद्रर्ता मापन केन्द्रको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १०: जलस्तर मापन तथा बाढीस्तर मापन तथा जोखिम आँकलनः

जलस्तर मापन केन्द्र	**जडान गरिएको स्थान**	**सम्पर्क व्यक्तिको नाम**	**सम्पर्क विवरण (फोन नम्बर, इमेल, फ्याक्स)**	**कैफियत**
मुगु कर्णाली (२०८)	धैन	जयरुप मल्ल	९८४४८९२५३० ९८६८३७८२५० ९८४५३५९००४ ९८६४९६६१४८	तथ्याङ्क संकलन
कवाडीखोला (२०८)	कवाडी	धन बहादुर मल्ल	९८६४७०५८६८ ९८४८९६७१७२	तथ्याङ्क संकलन
रारादह (२१०)	निजार	जिवन रोकाया	९८६४६२८६७२	तथ्याङ्क संकलन
रारादह (२१०)	सैन	सुनकेस्रा रोकाया	९८५८३२०१८२	तथ्याङ्क संकलन

खत्याढ खोला (२११)	हयाङ्वलु	रत्न चन्द्र सन्न्याल	९८४८३२२४१५ ९८६६७०१६१६	तथ्याङ्क संकलन
मुगु कर्णाली	कच्च्या	शेर बहादुर बुढा		तथ्याङ्क संकलन
मुगु कर्णाली	सुनात	रामानन्द रोकाया		तथ्याङ्क संकलन

तालिका ११: बर्षा, हावा तथा आद्रता मापन केन्द्र

क्र.स.	बर्षा मापन केन्द्रको नाम	बर्षा मापन केन्द्र जडान गरिएको स्थान (नदीखोला)	सम्पर्क व्यक्तिको (**Reader**) नाम	सम्पर्क विवरण (फ्याक्स, फोन)	प्रदान गर्न सक्ने सेवा
१	गमगढी हावापानी, मुगु (०३०६)	गमगढी हावापानी	नृपेन्द्र बहादुर मल्ल	९८६८३७७३७७ ९८६४३९७६७८	तथ्याङ्क संकलन
२	रारा हावापानी, मुगु (०३०७)	रारा ताल	नन्द सिंह रोकाया	९८६४८५२२९६ ९८४८३१६८९६	तथ्याङ्क संकलन
३	वाउखोला बर्षामापन (०३१८)	खोत्का	सुकिल्लो बुढा	९८६८९१२९९६ ९७६५५२२७५४	तथ्याङ्क संकलन
४	माङ्ग्री बर्षामापन, मुगु (०३१९)	माङ्ग्री गाउँ	छिरिङ छेमेल तामाङ	९७६५२८३१५८	तथ्याङ्क संकलन
५	गम्था बर्षामापन, मुगु (०३२०)	गम्था	कृष्ण जैसी	९८४८३१७९३५ ९७६२२१४१४७	तथ्याङ्क संकलन
६	सेरोग बर्षामापन केन्द्र, मुगु	छेवाथाङ्	पाल्जु तामाङ	९८४८१९३८०९ ९८४८३०८७१५	तथ्याङ्क संकलन

	(०३२१)				
७	ताल्चा बर्षामापन, मुगु (०३३४)	ताल्चा एयरपोर्ट	बल गोविन्द लोनिया	९७६५३९९३४२	तथ्याङ्क संकलन

तालिका १२: मुगु जिल्लामा रहेका एम्बुलेन्स सेवाहरु सम्बन्धी विवरण :

क्र.स	चालकको नाम	ठेगाना	सर्म्पक नम्बर	कैफियत
१	धर्म बहादुर बुढा सुर्य सावत	छायाँनाथ रारा न.पा	९८४८०९११०५ ९८४९६०५०००	छायाँनाथ रारा न.पा.द्वारा सञ्चालित
२	प्रेम रावल	जिल्ला स्वाास्थ्य सेवा कार्यालय	९७४९७२३६९८	जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालयद्वारा सञ्चालित
३	रुपक कार्की	खत्याड गा.पा	९८४५४६२४४३	खत्याड गा.पा
४	अंगराज रोकाया	छायाँनाथ सहकारी	९८६४६२७९३८	छायाँनाथ सहकारीद्वारा सञ्चालित
५	सुरेन्द्र ब. शाही	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	९८६५१५७६०३	ने.रे.सो.द्वारा सञ्चालित
६	तेज बहादुर लावड	मुगुम कार्मारोङ गा.पा	९८६४९८०८१५	मुगुम कार्मारोङ गा.पा.द्वारा सञ्चालित
७	टुटे नेपाली	सोरु गा.पा	९७६२७५६७०१	सोरु गा.पा.द्वारा सञ्चालित

सुचना सम्प्रेण गर्न सकिने सञ्चार माध्यमहरु

तलिका १३: सञ्चार माध्यमहरु

सि.नं.	नाम	सम्पर्क नं.	प्रतिनीधि	कैफियत
१	सामुदायिक रेडियो एफ एम मुगु १०७.४ मेगाहर्ज	087 460147	खडक सुनार	
२	सामुदायिक रेडियो एफ एम रारा १०४.७ मेगाहर्ज	-	-	हाल बन्द
३	सामुदायिक रेडियो एफ एम सौरदय ९२.७ मेगाहर्ज	-	सम्झना बुढा	

४	सामुदायिक रेडियो एफ एम खेसमामालिका ९२.७ मेगाहर्ज	९७४८९००५५४	रेडियो नेपाल	
५	सामुदायिक रेडियो एफ एम श्रीनगर हुम्ला ९२.७ मेगाहर्ज	९७५८९०१२७७	-	

तलिका १४: सञ्चारकर्मिहरु

सि.नं.	नाम	सम्पर्क नं.	प्रतिनीधि	कैफियत
१	नृपेन्द्र बहादुर मल्ल	९८६८३७७३७७	रा.स.स.	
२	राजबहादुर शाही	९७५८९००१२५	कान्तिपुर	
३	जीवन सेजुवाल	९८५८०३८५९३	अन्नपूर्ण पोष्ट	
४	विनोद मल्ल	९७४८९००५५४	रेडियो नेपाल	
५	अच्युत राज भण्डारी	९८४८३१५२७७	नयाँ पत्रिका	
६	मोहन मल्ल	९८६८३२३१९०	रारा खबर	
७	बिमल हमाल	९७४८९००५५२	राजधानी दैनिक	
८	बीर बहादुर बम	९८४८३१७८२१	समाचार पत्र	
९	दानबहादुर बुढा	९८५८३२०४८५	न्यूज २४ टि. भि	
१०	कविराज कार्की	९८५८३२०२२२	सरोकार टी.भि. न	
११	नन्दबहादुर रोकाया	९८४८३०८७४२	हिमालय टि.भि	
१२	बसन्त बागचन	९८४८३९४६०८	मनालिसा मल्टिमिडिया	
१३	राज कुमार भाम	९८६६८४८८३४	रेडियो सौर्यदय	
१४	रुद्र रावत	९८६३३२८७२५	रेडियो खेस्मालिका	
१५	हरि कृष्ण ऐडी	९८४८३२३०५३	गोरखापत्र	

१६	शिव चन्द्र कार्की	९८५८३२२४९८	रारा छायाँनाथ मिडिया प्रा.लि.	
१७	कमल बिश्वकर्मा	९८४२६६९०२६		
१८	खडक सुनार	९८६८३७५२८७	रेडियो मुगु	
१९	सनत कुमार हमाल	९८६१०४०७५४	कृषि टि.भि	
२०	सर्जन कुमार शाही	९८६५१५९३२४	नागरिक पत्रिका	
२१	कुबेर राज कार्की	९८४८३२२५५५	एन.टि.भि	
२२	राजेश्वर मल्ल	९७६८९०१८७२	प्राईम टि.भि	
२३	जयराम वि.क.	९८६८२१५८५८	एन.टि.भि	

तालिका १५: पुर्व सुचना प्रणालीमा सहयोगी भुमिका रहेका प्रहरी कार्यालय तथा सम्पर्क नम्बरहरु :

सि.नं.	कार्यालय तथा	ठेगाना	टेलिफोन नं.	कैफियत
१	जि.प्र.का.,मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३४५५५५	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
२	वि.सु.गार्ड ताल्चा, मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२३४	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
३	अ.प्र.पो. कालिकामालिका,मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२३३	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
४	प्र.चौ. पिना, मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२७	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
५	प्र.चौ.चैनागाउँ, मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२६	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
६	जि.ट्रा.प्र.मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२५	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
७	सामूदायीक सेवा केन्द्र, मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८६९६५९६६३	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि

८	ई.प्र.का.रातापानी, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९००२३	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
९	प्र.चौ.श्रीकोटरोल, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९०२३१	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१०	प्र.चौ.सुकाढिक, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९०२३०	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
११	प्र.चौ.माझचौर मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८०९०१५७	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१२	ई.प्र.का.सोरुवर्मा, मुगु	सोरु गाउँपालिका	९८५८३९००२४	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१३	प्र.चौ.कालै मुगु	सोरु गाउँपालिका	९८५८३९०२२९	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१३	सि.प्र.चौ.मुगु	मुगुम् कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३२२२३६	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१४	प्र.चौ.डोल्फु (पुलु) मुगु	मुगुम् कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३९०२२८	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१५	प्र.चौ.छायल, मुगु	मुगुम् कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३२२२३८	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१६	अ.प्र.पो. बाम,मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	९८५८३२२२३६	पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि
१७	अ.प्र.पो. तारापानी,मुगु	सोरु गाउँपालिका		पूर्वसूचना तथा खोजउद्धारका लागि

३.६ पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सरोकारवाला संस्थाहरू

मुगु जिल्लाका सरकारी कार्यालय प्रमुखको नाम, सम्पर्क टेलिफोन नम्बरहरु देहाय अनुसार रहेको छ

तालिका १६: सरकारी कार्यालयहरु

क्रसं.	कार्यालयको नाम	कार्यालय प्रमुख नाम	कार्यालयको सम्पर्क	
			मोवाईल	टेलिफोन
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मुगु	टोपेन्द्रबहादुर के.सी	९८५८३४७७७७	०८७ ४६००२०
२	जिल्ला समन्वय समिति, मुगु	धनराज कार्की	९८५२०५२३६०	०८७ ४६००२३
३	जिल्ला अदालत, मुगु	हिरालाल भुषाल	९८४१८९८७९३	०८७ ५६००३२
४	श्री हनुमानध्वज गुल्म, हुटु रारा, मुगु	बसन्त नाथ योगी	९८५८३२२०३६	०८७४६०१६९
५	सु.मे.सु. गमगढी	दिपेन्द्र विष्ट		
६	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मुगु	विरेन्द्र थापा	९८५८३४५५५५	०८७ ५६००९९
७	स.प्र.बल नं. ४५ गुल्म, मुगु	नवराज विक्रम कुवँर	९८५८३११११११	०८७ ४६००९८
८	रा. अ. जि. का.	होमराज रेग्मी	९८५८३२२०२८	०८७ ५६००२८
९	छायाँनाथ रारा नगरपालिका, गमगढी	पशुपति शाही	९८५८३२२६१८	०८७ ४६०२५४
१०	मुगुम कामारोङ गाउँपालिका, पुलु	सुभाष चन्द्र रावल	९८५८३२२५४९	
११	सोरु गाउँपालिका, सोरुकोट	तिर्थराज शाही	९८५८३२२५१२	
१२	खत्याड गाउँपालिका, खत्याड	बासुदेव कार्की	९८६८२९९२४३	९९४८७०००८
१३	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, मुगु	हरि पुन	९८५८३२०४३६	०८७ ४६००३५
१४	कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय, मुगु	हरि अधिकारी	९८५८३२२०३५	०८७ ४६००३५
१५	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, मुगु	धनकृष्ण बढुवाल	९८५८३६६६००	०८७ ४६००८५

१६	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, मुगु	डा. निर्मल नगरकोटी		०८७ ४६०१६२
१७	डिभिजन वन कार्यालय, मुगु	अमर प्रसाद शाह	९८५८३९१५७२	०८७ ४६००४८
१८	रारा राष्ट्रिय निकुन्ज, हुटु, रारा	राजु घिमिरे	९८५८३२२३०२	
१९	शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई	खडक राज भियाल		०८७ ४६०१००
२०	मालपोत कार्यालय	जगत बहादुर रोकाया	९८५८३२०४२१	०८७ ४६००८३
२१	नापी कार्यालय	काली बहादुर सिंह	९८६३४७४९०८	०८७ ४६००८२
२२	जिल्ला हुलाक कार्यालय	मिन बहादुर महतारा	९८६९७६२३८४	०८७ ४६००४५
२३	जिल्ला कारागार कार्यालय	हस्त बहादुर भाम	९८५८४७२७७७	०८७ ४६०१०२
२४	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय	हरि बहादुर वली	९८५६०४०६७९	०८७ ४६००८७
२५	कृषि विकास कार्यालय	चन्द्र बहादुर शाही	९८५८३२२०९६	०८७ ४६००८७
२६	पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालय	अंगराज खत्री	९८५८३९०१८४	०८७ ४६०१७६
२७	खानेपानी सिँचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय	हिक्मत बहादुर शाही	९८५८३२२२०१	०८७ ४६०२०२
२८	नेपाल बिद्युत प्राधिकरण	साजन बहादुर ऐडी	९८५८३२२१३६	०८७ ४६०१३६
२९	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड	राज बहादुर राई	९८५८३२२२०६	०८७ ४६००६५
३०	नेपाल टेलिकम	प्रेमराज आचार्य	९८५१३४७८७२	०८७ ४६०००२
३१	साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन	देवेन्द्र कुमार महतो		
३२	नागरिक उड्डयनन कार्यालय, ताल्चा	श्रीकृष्ण रिजाल	९८५८३२०७७५	
३३	राष्ट्रिय बाणिज्य बैक	प्रकाश भाम	९८४८३०८०१२	०८७ ४६००२६

३४	पूर्वाधार विकास कार्यालय	पदम प्रसाद देवकोटा	९८५८४८४४३१	०८७ ४६०३०८
३५	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	तेजबिक्रम मल्ल	९८४१०८९५५१	
३६	सामाजिक विकास कार्यालय	टोप बहादुर बुढा	९८५८३६६०९१	०८७ ४६०३१२
३७	उद्योग वाणिज्य संघ	कमल बहादुर बुढा	९८५८७८४८००	०८७४६००२४
३८	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, मुगु	प्यारेलाल थारु	९८५८३२२५१७	
३९	एन.आई.सी. एसिया बैक	बिश्वराज बुढा	९८४८०१९२६७	०८७ ४६०२५०
४०	कृषि विकास बैक, मुगु			०८७ ४६०१०७
४१	ग्लोबल आई. एम. ई बैंक, मुगु	भुपेन्द्र देवकोटा		०८७ ४६०३११
४२	सिटिजन्स बैंक, मुगु	सरिता रावल	९८४९६३५९४१	०८७ ४६०३११
४३	गमगढी नाक्चेलाग्ना सडक योजना	राज बहादुर भण्डारी	९८५८३६६५९८	
४४	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र मुगु	लक्ष्मी प्रसाद पाण्डे		
५५	प्रभु बैंक	नन्द केश उपाध्याय		

तलिका १६: मुगु जिल्लाका गैर सरकारी कार्यालयका प्रमुख तथा सम्पर्क व्यक्तिहरुको टेलिफोन नम्बरहरु

क.स	कार्यालयको नाम	कार्यालयको सम्पर्क व्यक्ति	कार्यालयको टेलिफोन सम्पर्क नम्बर	मोबाइल नम्बर
१	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, जिल्ला शाखा, मुगु	जय बहादुर मल्ल	०८७ -४६०००७	९८५१२७३७०९
२	किर्डाक नेपाल,मुगु	कर्णजंग शाही	०८७ -४६००५३	९८५११८३९५८

३	International Nepal Fellowship (INF), Mugu	जुवारीलाल कार्की	०८७ -४६००३८	९८४८३०८९०३
४	United Mission to Nepal, Mugu	निशा अधिकारी	०८७ -४६००४३	९८४६५४४६६०
५	सहास नेपाल,मुगु	उमेश श्रेष्ठ	०८७ -४६०११६	९८४५२४४८१४
६	MCDC, Mugu	सुरेश बहादुर शाही	०८७ -४६००५७	९७४८९०१५१५
७	NGO Federation, Mugu	कर्णजंग शाही		९८५११८५११०
८	Good Neighbors International (GNI), Mugu	खडक बोहोरा	०८७ -४६०११७	९८४८७६५४२४
९	Rural Reconstruction Development Center (RRDC), Mugu	प्यारीलाल काफ्ले	०८७ -४६०१३२	९७५८९०००९९
१०	Rural Community Development Center (RCDC), Mugu	जर्मन नेपाली	०८७ -४६००९०	९८४१४४६८८२
११	हेरेन्डेक नेपाल,मुगु	नमराज रावत	०८७ -४६०१९०	९८५८३२२४९०
१२	सप्रोस नेपाल, मुगु	नरेन्द्र रावल	०८७ -४६०१६५	९७४८०३९१९२
१३	करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, मुगु	गुरु स्याङ्ग्याप लामा	०८७ -४६००१०	९८५११५८४०५
१४	फेज नेपाल	सुर्यराम पन्त		९८४६४८९३१२
१५	कर्णाली एकिकृत महिला विकास मञ्च, मुगु	राधिका मल्ल		९७४८९००७६२
१६	डार्डो नेपाल, मुगु	नौला सिंह नेपाली	९८४८१०७६१५	
१७	कर्णाली सामुदायिक विकास केन्द्र, मुगु	संगिता शाही		९८५११८६३२९
२०	HIRYSDEC Mugu	शिवचन्द्र कार्की	०८७४६०१२३	९८५८३२२४९८
२१	सिडिएस-पार्क, मुगु	अजबहादुर शाही	०८७४६०००९	९८५८०२४१५१

२२	के.पि.ए.डि.एफ, मुगु	शिभशम्भु मल्ल	०८७४६०१७५	९८६१४३९८६८
२५	नारी उत्थान तथा सचेतना केन्द्र	चेतना मल्ल	०८७ -४६००५५	
२६	सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ	मेल बहादुर शाही		९८५१००८३०६
२७	ग्रामिण सामुदायिक संस्था	बासु रावल	०८७ -६६००५३	९८५८३२२९५३
२८	पेस नेपाल	नारद रेग्मी		९८४८१२१७५०
२९	छायाँ नेपाल	मिन बहादुर रावल	०८७४६०१२३	९८५८३२२१२३
३०	World Food Programme (WFP)			
३१	स्याक नेपाल	नरेन्द्र रावल		९८५८३२२४५२
३२	महिला अधिकार मञ्च	सुकमाया शाही		९८५८३२०८२४
३३	कारितास नेपाल	कृष्ण प्रसाद अधिकारी		९८६४४९४७८८
३४	Local Initiatives for Biodiversity, Research and Development (Li-Bird)	कमल शाही		९८५८०५०८२४
३५	हेड नेपाल	असल बम		९८४८५६४३०३

तलिका १७ : मुगु जिल्लाका स्थानीय तहमा कार्यरत प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतहरुको नाम सम्पर्क विवरण

सि.नं.	स्थानीय तह	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सम्पर्क नं.	ईमेल ठेगाना
१.	छायाँनाथ रारा नगरपालिका	पशुपति शाही	९८५८३२२६१८	
२.	सोरु गा.पा.	तिर्थराज शाही	९८५८३२२५१२	
३.	खत्याड गा.पा.	वासुदेव काकी	९८६८२९९२४३	
४.	मुगुम कार्मारोङ गा.पा.	शुभाष चन्द्र रावल	९८५८३२२५४९	

तालिका १८: प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभा सांसदहरुका नामावली र सम्पर्क नम्बर

सि.नं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	ठेगाना
१	ऐन बहादुर शाही	प्रतिनिधि सभा सदस्य (वन तथा वातावरण मन्त्री) संघीय	९८५१२१४५२०	सोरु २
२	मंगल बहादुर शाही	प्रदेश सभा सदस्य (पूर्व भौतिक योजना तथा पूर्वाधार विकास मन्त्री) कर्णाली प्रदेश	९८५११९११५८	सोरु ६
३	जित बहादुर मल्ल	प्रदेश सभा सदस्य (पुर्व उ.प.व.तथा वा मन्त्री) कर्णाली प्रदेश	९८४८३१५२०६	छा.रा. १

तलिका १९: पूर्व जनप्रतिनिधीहरुको विवरण र सम्पर्क नं.

१	मोहन बाँनिया	पूर्वमन्त्री	९८४१४४४६३६	खत्याड गापा ३, श्रीकोट
२	हस्त बहादुर मल्ल	पूर्व शिक्षा राज्यमन्त्री	९७४११५२५४४	छायाँनाथ रारा न.पा १
३	मान बहादुर शाही	पूर्व भूमीसुधार राज्यमन्त्री	९७४१२३०३५७	खत्याड गा.पा ११
४	चन्द्र बहादुर शाही	पूर्व सांसद, कर्णाली प्रदेश सभा तथा भुमी ब्यबस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्री	९८६१४६११३०	सोरु गा.पा १
५	गोपाल बहादुर बम	पूर्व सांसद, प्रतिनिधि सभा	९८५८०२९०५०	छायाँनाथ रारा न.पा ७, पिना
६	दानसिंह परियार	पूर्व सांसद, कर्णाली प्रदेश सभा	९८५८०८८६६५	छायाँनाथ रारा न.पा १
७	झोवा वि.क.	पूर्व सांसद, कर्णाली प्रदेश सभा	९८४०७२६९३४	मुगुम् कार्मारोड. गा.पा ७
८	नवराज धामी	संविधान सभा सदस्य	९८५१०३५६८९	सोरु गा.पा ३

९	सोनाम छेजुम लामा	संविधान सभा सदस्य (समानुपातिक)	९८४३८४९६४७	मुगुम् कार्मारोड. गा.पा ३
१०	इटोल लामा	पूर्व राष्ट्रिय सभा सदस्य	९८४८३१५२६९	मुगुम् कार्मारोड. गा.पा ६

तालिका २०: राजनैतिक दलहरुको विवरण:

सि.न.	नाम थर	राजनैतिक दल	पद	सम्पर्क नम्बर
१	पूर्ण बहादुर रोकाया	ने.क.पा एमाले	अध्यक्ष	९८५८३२२१६५
२	ऐन बहादुर शाही	ने.का	सभापति	९८४१३३२८०८
३	सुकविर बुढा	ने.क.पा (माओबादी केन्द्र)	अध्यक्ष	९८६५५७३३३२
४	धर्म बहादुर शाही	ने.क.पा एकिकृत समाजबादी	अध्यक्ष	९८४८१५२६८४
५	राज बहादुर भाम	ज.स.पा	प्रमुख	९८६३१४१८९३
६	राज बहादुर मल्ल	रा.प्र.पा	प्रमुख	९८४८८५५२१८
७	चक्र बहादुर रोकाया	विवेकशिल साझा पार्टी	प्रमुख	

तालिका २१: जिल्ला समन्वय समिति:

सि.न.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	मञ्जन बहादुर कार्की	समन्वय प्रमुख	९८४१३३२८०७	सोरु गा.पा.३, मुगु
२	नैली कार्की	उप प्रमुख	९८६८३७७१५८	छा.रा.न.पा. ५, मुगु
३	सोनाम तामाङ	सदस्य	९८६०७१८३८३	मु.का.गा.पा. २, मुगु
४	कर्ण प्रसाद माठागाई (जैसी)	सदस्य	९८४१७५९६१८	खत्याड गा.पा. २, मुगु
५	दान बहादुर रावल	सदस्य	९८६४८१२४३०	छा.रा.न.पा. ८, मुगु
६	सुन्तला मल्ल	सदस्य	९८६४९५२२५२	सोरु गा.पा. ११,मुगु
७	पन्चकला नेपाली	सदस्य	९८६४७४४८८१	छा.रा.न.पा. ६, मुगु
८	झुमुरा रावल	सदस्य	९८६८१४९००५	छा.रा.न.पा.४, मुगु
९	धुर्व वि.क.	सदस्य	९८६८२७०७६०	खत्याड गा.पा. २, मुगु

तालिका २२: छायाँनाथ रारा नगरपालिका

सि.नं.	नाम थरक	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	विष्णु कुमार भाम	नगर प्रमुख	९८६८३७७६७०	
२	ऐश्वर्य शाही मल्ल	उप प्रमुख	९८४२६६८८०८	

तलिका २३: खत्याड गाउँपालिका

सि.नं	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	अज बहादुर शाही	अध्यक्ष	९८५११९१६२३	
२	सरिता रोकाया	उपाध्यक्ष	९८६८३९५७५५	

तलिका २४: सोरु गाउँपालिका

सि.नं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	धर्म बहादुर शाही	अध्यक्ष	९८५१३५२६८४	
२	केशर बहादुर शाही	उपाध्यक्ष	९८४१७००६०३	

तलिका २५: मुगुम् कार्मारोङ गाँउपालिका

सि.नं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	छिरिङ्ग काप्ने लामा	अध्यक्ष	९८५१०१९१६०	
२	छिरिङ पुटीक लामा	उपाध्यक्ष	९८४९८९१०८०	

<u>परिच्छेदः ४</u>

सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि)

यस परिच्छेदमा सम्पुर्ण बिषयगत दशवटै क्षेत्रहरुले आधारभुत रुपमा आफ्नो मातहतमा पुर्वतयारी अवस्था चुस्त दुरुस्त कायम राख्न ध्यान दिनुपर्ने तथा सुनिश्चित गर्नुपर्ने कार्यहरुलाई समेटिएको छ ।

४.१ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन (जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह र जिल्ला प्रहरी कार्यालय)

विपद् व्यवस्थापनका विविध उद्देश्यका लागि विषयगत क्षेत्रभित्र र बाहिर समन्वयात्मक संयन्त्र स्थापना गरी जिल्ला तथा स्थानीय स्तरका प्रत्येक क्षेत्रगत समूहहरुमा पूर्वतयारी र प्रतिकार्य गतिविधिहरुमा संलग्न एक सक्रिय सूचना व्यवस्थापन सुविधा चयन गरिएको सुनिश्चित गर्ने ।

जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा सूचना व्यवस्थापन संयन्त्र स्थापना गर्ने ।

जिल्ला र स्थानीय तहमा तर्जुमा भएको प्रकोप पूर्वतयारी योजनाहरु, आपत्कालिन योजनाहरु तथा सबै सम्बन्धित मार्गदर्शनहरु र एजेन्सी निर्दिष्ट कार्यविधिहरु अद्यावधिक गर्ने ।

हरेक क्षेत्रगतसरकारी विभागहरु (क्लस्टर प्रमुखहरु) र सहायता संगठनहरूका मुख्य व्यक्तिहरुको अद्यावधिक सूचि तयार गर्ने ।

जिल्ला र स्थानीयस्तरमा सूचना संयोजन र क्लस्टर संयोजकसँग सूचना आदानप्रदान गर्ने ।

प्रमुख केन्द्रिय एजेन्सीहरु र सम्बन्धित विभागका कर्मचारीहरुलाई पूर्वानुमान र पूर्वानुमानमा आधारित बाढी पूर्वतयारी, पूर्वानुमानमा आधारित लगानी, कार्य सञ्चालन विधिका बारेमा मार्गदर्शन प्रदान गर्ने साथै प्रशिक्षणको प्रबन्ध गर्ने ।

पूर्वानुमान सूचना तथा सतर्कता सन्देशहरूका लागि संचारको विविध च्यानलहरुको विस्तृत अभिलेख राख्ने ।

जल तथा मौसम विज्ञान विभागको पूर्वानुमान सामग्री बारेमा एफएम तथा रेडियो पत्रकारहरुलाई अवगत गराउने ।

४.२ खोज तथा उद्दारः जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुरक्षा निकायहरु (नेपाल सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी)

सुरक्षा निकायका कर्मचारी तथा रेडक्रसका स्वयंसेवकहरुलाई खोज तथा उद्धार सम्बन्धी तालिम दिने ।

यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को समयमा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूसँग समन्वय कायम गर्ने ।

विपद्को अवस्था आउनसक्ने पूर्वानुमान प्राप्त भएपछि स्थानीय सञ्चार माध्यमबाट सूचना सम्प्रेषण गर्ने ।

प्रकोपको कारण समस्यामा परिरहेका वा घाईतेलाई उद्धार गर्ने ।

हराएकाहरूको खोजी गर्ने, मानिसको मृत्यु भएमा सनाखत (वा हस्तान्तरण) को लागि प्रवन्ध मिलाउने, पीडितहरूलाई राहत रकम वितरण गर्ने आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

४.३ आवास तथा गैरखाद्य सामग्री (नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र स्थानीय तह)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को कारण घरमा क्षति पुगी बस्न नसक्ने अवस्थाका पीडितहरूलाई आपत्कालीन आश्रय वा वासको लागि अस्थायी संरचना निर्माण गर्ने ।

पीडितहरूलाई गैर-खाद्य सामग्री वितरण आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

गैर खाद्य सामाग्री तयार राखी आवश्यक जनशक्ति तयार अवस्थामा राख्ने र विषयगत क्षेत्रहरुको बैठक बसि पूर्वतयारी गर्ने ।

अस्थायी आपत्कालिन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैरखाद्य वस्तुहरूका लागि भण्डारण गृह र भण्डारण स्थलको पहिचान गर्ने, श्रोत सामग्रीको आँकलन र नपुग सामग्रीको जोहो गर्ने ।

सुत्केरी तथा गर्भवती महिला एवं बालबालिकाका लागि पोषण, स्यानेटरी प्याड, न्यानो कपडा, जिन्सि वस्त्र, काँइयो, अन्डरवेयर आदि भण्डारण गर्ने ।

महिला, बालबालिकामैत्री स्थल निर्माण गर्ने ।

विद्यमान अस्थायी आश्रयस्थलहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने । यदि आवश्यक परेमा मर्मत संभार सम्पन्न गर्ने ।

४.४ खाद्य सुरक्षा, कृषि तथा जीविकोपार्जन (जिल्ला समन्वय समिति)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को अवस्थामा पीडितहरूलाई तत्काल सुख्खा खानेकुरा, विस्थापित भई शिविरमा बसेकालाई चामल, दाल, नुन, तेल आदि खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने ।

पकाउनको लागि प्रवन्ध मिलाउने र कृषि क्षेत्रमा भएको क्षति विवरण तयार गर्ने आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

जिल्ला र स्थानीय स्तरमा खाद्यान्नको अवस्थाबारे अभिमुखीकरण गर्ने ।

आपतकालीन् राहतको लागि आवश्यक पर्ने खाद्य तथा गैरखाद्य बस्तुहरुको बजार सर्वेक्षण गर्ने ।

बाढी तथा शितलहर प्रतिरोधी वैकल्पिक बाली पहिचान गर्ने ।

बाढीले कम असर पुऱ्याउने बालीको बारेमा जनसमुदायलाई अवगत गर्ने ।

बाढी प्रतिरोधी बाली, उत्पादन क्षमता साथै प्रविधि आवश्यकताको सूची बनाउने ।

रासन र नगद, राहत सामग्रीको बन्दोबस्त सहित न्यूनतम सहायता प्याकेजमा सहमत हुने ।

४.५ आपत्कालिन स्वास्थ्य र पोषण (स्वास्थ्य कार्यालय)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्मा घाईते भएकाहरूको प्राथमिक उपचार गर्ने तथा महामारी हुनबाट बचाउने विधिहरू अवलम्वन गर्ने ।

शिविरमा उपचार गर्न नसकिने प्रकृतिका स्वास्थ्य समस्या भएमा विरामीलाई अस्पताल सम्म पुर्याई स्वास्थ्य उपचारको सुनिश्चितता गर्ने ।

बालबालिकामा पोषणको कमि भएमा त्यसबाट हुनसक्ने समयस्या बारे पीडित र सरोकारवालालाई सचेत गर्ने आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

स्वास्थ्य सुरक्षा योजना तयार गर्ने र अस्थायी स्वास्थ्य केन्द्र पहिचान गर्ने ।

स्थानीय तहमा प्राथमिक उपचार कार्यदल सहित आवश्यक स्वयंसेवकहरुको व्यवस्थापन गर्ने ।

४.६ खानेपानी र सरसफाई व्यवस्थापन (जिल्ला खानेपानी कार्यालय)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को अवस्थामा खानेपानी आपूर्ति, प्रकोपको कारण ढलेका बोटबिरूवाहरू हटाउने

विपद्जन्य घटनाबाट सिर्जना भएका फोहोरहरू सरसफाई गर्ने ।

मरेका पशुपंक्षीहरूको व्यवस्थापन गर्ने ।

व्यक्तिगत सरसफाईको लागि स्वच्छता सम्बन्धी सरसामानहरू (जस्तैः हाईजिन किट) उपलब्ध गर्ने आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

बाढी सम्भावित क्षेत्रहरुमा बाढीको कारण पानी दूषित हुनबाट जोगाउन सार्वजनिक ट्यूबवेल र धाराहरुको उचाई बढाउने ।

सामग्री व्यवस्थापनको लागि सबै विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुसँगं छलफल गर्ने र सम्पर्क व्यक्ति (Focal person) तोक्ने ।

४.७ आपत्कालीन संरक्षण (जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह (महिला तथा बालबालिका शाखा)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को समयमा महिला, गर्भवती महिला, सुत्केरी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, शिशु, बालबालिका, बृद्धबृद्धाहरूलाई संरक्षण गर्ने र उनीहरूलाई आवश्यकता बमोजिमका सरसामानहरू (जस्तैः डिग्निटी किट) उपलब्ध गर्ने ।

घरपरिवारका सदस्य गुमाएकाहरू तथा विपद्का कारण त्रसित व्यक्तिहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा दिने, हिंसामुक्त वातावरण सिर्जना गर्ने ।

प्रमुख संरक्षण मुद्दाहरु तथा अति संकटासन्न समुदाय जस्तै महिला, बालबालिका, अपांग र वृद्ध व्यक्तिहरुको पहिचान गर्ने र सुरक्षा योजना बनाउने ।

विपद जोखिम न्युनीकरण तथा आपतकालीन समयको प्रतिकार्य गर्दा तयार गरीने योजनाहरुमा लैङ्गिक तथा समविकासका सवालहरुको सम्बोधनका लागि पहल गर्ने ।

४.८ आपत्कालिन शिक्षा (**शिक्षा विकास तथा संमन्वय इकाई र स्थानीय तह**)
यस विषयगतक्षेत्रले विपद्को कारण यदि विद्यालय ३ दिन भन्दा बढी बन्द भएमा विद्यार्थीहरूलाई आपत्कालीन शिक्षाको व्यवस्था गर्ने ।

प्रकोपले विद्यार्थीको पठनपाठनका शैक्षिक सामग्री हराएमा सो को व्यवस्था गर्ने ।

र विद्यालयको शिक्षण सामग्रीहरू नष्ट भएमा पुनः व्यवस्था गर्ने आदि जिम्मेवारी निर्वाह गर्ने ।

विद्यालयहरुको जोखिमको आधारमा वर्गिकरण गर्दै सुरक्षा योजना तयार गर्ने ।

आकस्मिक योजना बनाउने ।

बालमैत्रि तथा सुरक्षित स्थानकालागि आवश्यक सामग्रीहरु तयारी अवस्थामा राख्ने ।

विपदको समयमा मनोविमर्श सेवा संचालनकालागि आवश्यक जनशक्ति प्रशिक्षण मार्फत तयार गर्ने ।

प्रत्येक बिद्यालयमा प्राथमिक उपचार तालिम आयोजना गरी शिक्षक, अभिभावक तथा स्वयंसेवकको क्षमता बिकास गर्ने ।

४.९ बन्दोवस्ती (**जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति र नेपाल रेडक्रस सोसाईटी**)
जिल्ला भित्र रहेका साथै पहिचान गरिएका सम्पूर्ण निकायहरुसँग मौजदात रहेका सहायता सामाग्रीहरुको अध्यावधिक बिबरण तयार गरि राखी सम्भावित आपतकालीन अवस्थाको आँकलन गरी सवारी साधन, इन्धन र ड्राइभरको व्यवस्था अग्रिम मिलाउने ।

संकटापन्न हुन सक्ने भौतिक संरचनाको पहिचान गर्ने र यसका लागि आवश्यक श्रोत साधनको नक्सांकन गरी पूर्व तयार भई बस्ने ।

विपद्का विभिन्न मुद्दाहरुमा साझेदार संस्था तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकास गर्ने ।

आपतकालीन अवस्थाको बन्दोवस्ती व्यवस्थापनको लागि सबै विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुसँग छलफल गर्ने र सम्पर्क व्यक्ति (Focal person) तोक्ने ।

४.१० भौतिक पूर्वाधार (**शहरी विकास तथा भवन डिभिजन कार्यालय**)
सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्था तथा स्थानहरुमा पर्न सक्ने प्रभावहरुको अनुमान गरि समयमै सुचारु गर्नका लागि रणनीति तथा पूर्वतयारी गर्ने ।

सम्बन्धित निकायहरुले भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् मैत्री गर्ने साथै आफू अन्तरगतका निकायहरुलाई सो गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।

आफु मातहतका कर्मचारीहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई विकास कार्यहरुमा मूलप्रवाहीकरण साथै आपतकालीन अवस्था व्यवस्थापन सम्बन्धि क्षमता अभिबिद्धि गर्ने ।

आपतकालीन अवस्थाको बन्दोवस्ती व्यवस्थापनको लागि सबै विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुसँग छलफल गर्ने र सम्पर्क व्यक्ति (Focal person) तोक्ने ।

परिच्छेदः ५

पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना (पूर्वानुमान सम्भव हुने प्रकोपहरूको लागि)

प्रकोपको प्रकार	न्यूनीकरणको क्रियाकलाप (के गर्ने)	स्थान (कहाँ गर्ने)	समयावधि (कहिले गर्ने)	जिम्मेवार तह (कसले गर्ने)
खडेरी	बीउ बैंकको स्थापना गर्ने	सबै पालिकाहरुमा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय, गा.पा., न.पा., गै.स.स. तथा अन्य सरोकारवालाहरु
	सिंचाइको व्यवस्था गर्ने	खडेरीग्रस्त गा.पा. तथा न.पाका वडाहरुमा	निरन्तर	खानेपानी, सिचांइ तथा उर्जा विकास कार्यालय, गै.स.स.
	कृषि सम्बन्धि तालिम तथा प्रविधि प्रदान गर्ने	खडेरीग्रस्त सबैपालिकाहरुमा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय गा.पा., न.पा. गै.स.स. तथा अन्य सरोकारवालाहरु
	क्षतिपुर्तिको व्यवस्था गर्ने	सबै पालिकाहरुमा	खडेरीको समयमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जि.स.स. र स्थानीय तहहरु
बाढी तथा पहिरो	वृक्षारोपण गर्ने ।	पिनाको झ्यारी, लेतेखोला, निगाले, नाथर्पुको गुल्मकुलो क्षेत्र, सेरीको गाँडे खोला, कार्कीबाडाको ढुमखोला, ह्याङ्गलु, रिंगा, डुमाना, पैखु, सुकाढीक, आम, जाम, सेरी माग्री, पुलु छाइल, सिप, भिई, जिमा, लिब्रु, खनाया, धैन, नार्थपु भट्डाडी, मेलवाडा,	विरुवाको अनुकुल मौसममा	डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरु, वन उपभोक्ता समिति, वन उपभोक्ता महासंघ र गै.स.स.हरु
	बाढी तथा पहिरो सम्बन्धमा जोखिम क्षेत्रका स्कुलहरुमा हप्तामा एक पटक चेतना अभिवृद्धि	बाढी तथा पहिरोबाट उच्च जोखिममा रहेका स्कुलहरु	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, स्थानीय तहहरु, गै.स.स.हरु

	कक्षा संचालन गर्ने			
	नदी कटान हुन सक्ने क्षेत्रमा तट्बन्धन निर्माण गर्ने, ग्याविन वाल लगाउने, चेक ड्यामको निर्माण ।	प्रभावित, सम्भावित सबै क्षेत्रहरुमा	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, स्थानीय तहहरु, गै.स.स., सिंचाई तथा जल स्रोत विकास सव डिभिजन कार्यालय
	खोलानाला तथा बाटोको बाधक वस्तुहरु पन्छाउने तथा मर्मत गर्ने ।	प्रभावित सबै क्षेत्रहरुमा ।	आवश्यकता अनुसार	स्थानीय तहहरु, सडक डिभिजन कार्यालय
	वृक्षारोपणको लागि आवश्यक बोट विरुवा उपलव्ध गराउने ।	प्रभावित सबै क्षेत्रहरु	बिरुवाको अनुकुल समयमा	डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरु, कृषि विज्ञ केन्द्र, भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विकास केन्द्र
	खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी प्रचार प्रसार गर्ने ।	बाढी पहिरोको जोखिम क्षेत्रमा ।	निरन्तर	खानेपानी तथा सरसफाइ सम्पर्क इकाई, स्थानीय तह, गै.स.स.तथा संचार माध्यम
	विभिन्न किसिमका जडिवुटीहरुको खेति गर्न प्राविधिक सहयोग सहित समुदायलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	संभावित क्षेत्र तथा समुदायको योगदानमा ।	अनुकुल मौसममा	डिभिजन वन कार्यालय
	पूर्वसुचना प्रणालीको स्थापना गर्ने, कृतिम घटना	वाढी पहिरोको जोखिम क्षेत्रमा कर्णालीको किनारमा बस्ने बस्तीहरुमा	जिल्ला तथा स्थानीय तहहरुमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, स्थानीय तहहरु

	अभ्यास गर्ने र गराउने ।			
	जनचेतना मुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने	४५ वटा वडाहरुमा	निरन्तर	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तहहरु, संचारमाध्यमहरु, गै.स.स.हरु
आगलागी	आगलागी हुन नदिन तथा आगलागिको बेलामा अपनाउनु पर्ने सावधानी सम्बन्धी जनचेतना जगाउने ।	आगलागिका जोखिम क्षेत्रहरुमा ।	फागुन देखि असार सम्म	डिभिजन वन कार्यालय स्थानीय तहहरु गै.स.स.हरु
	कृतिम घटना अभ्यास गर्ने र गराउने ।	सबै स्थानीय तहहरुमा	कार्तिक र फागुण	रेडक्रस र जिल्ला प्रहरी कार्यालय, स्थानीय तह, गै.स.स.
	वन डढेलो नियन्त्रण र रोकथाम बारे स्कुलहरुमा सचेतना कक्षा संचालन गर्ने ।	आगलागिबाट जोखिम गा.पा. र न.पा.का स्कुलहरुमा	नियमित रुपमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, डिभिजन वन कार्यालय र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	वन संरक्षण समितिको सक्रियता बढाउने	४ वटै स्थानीय तहहरुका वडाहरुमा	निरन्तर	डिभिजन बन कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरोकारवाला तहहरु, फेकोफन तथा गै.स.स.
	अग्निरेखाको निर्माण	आगलागिबाट जोखिम गा.पा. न.पा. मा	माघ, फागुनमा	डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरोकारवाला तहहरु

	आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने	आगलागिबाट जोखिम वडाहरुमा	माघ, फागुनमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाली सेना, प्रहरी, गै.स.स. हरु
महामारी	खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धी जोखिम क्षेत्रका स्कुलहरु तथा समुदायमा चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	महामारी बाट जोखिममा रहेका स्कुलहरु तथा समुदायहरु	आवश्यकता अनुसार	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई स्थानीय तहहरु, स्वाथ्य सेवा कार्यालय, गै.स.स.हरु
	खानेपानीका मुहानमा सरसफाई गर्ने र नियमित कोलिफम जाँच गर्ने	खानेपानीका मुहानहरुमा	निरन्तर	स्थानीय तहहरु र खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु, स्वास्थ्य कार्यालय
	खानेपानी शुद्धिकरणका विविध विधिहरुको बारेमा अभिमुखिकरण सहित आवश्यकता तथा स्रोतको उपलव्धता अनुसार शुद्धिकरणका सामग्री वितरण गर्ने ।	महामारीको जोखिममा रहेका समुदायहरुमा ।	जेष्ठ देखि भाद्र	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय स्थानीय तहहरु र खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु, गै.स.स.हरु
	मौसम अनुसारको महामारीको लागि औषधिको वफर स्टकको व्यवस्था गर्ने	स्थानीय तहहरु	चैत्र, कार्तिक	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय स्थानीय तहहरु
	स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुमा	सम्बन्धित स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा	नियमित रुपमा	स्वास्थ्य कार्यालय स्थानीय तहहरु

	प्राविधिकहरुको उपलव्धता, सेवा र स्रोतको बारेमा नियमित अनुगमन गरी प्रभावकारी सेवा उपलव्ध गराउने			
	मा.वि. स्तरीय विद्यालयहरुमा जु.रे.स स्थापना गर्ने	हरेक मा.वि स्तरीय विद्यालयहरुमा	स्थापना तथा अध्यावधिक गर्ने	ने. रे. सो.
भुकम्प	उच्च भू-कम्पीय जोखिममा रहेका क्षेत्रहरुको पहिचान गर्ने, भूकम्पसँग सम्बन्धित जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने, विल्डिङ कोड लागू गर्ने, कृतिम घटना अभ्यास गर्ने र गराउने ।	जिल्लाभरी	नियमित रुपमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहहरु गै.स.स.
सबैखाले विपदको प्रतिकार्यका लागि विपद् पछिको प्रतिकार्यको चरणमा गरिने क्रियाकलापहरु				
१.	उद्धार कार्यमा सहयोग तथा सर्वेक्षण गर्नको लागि आवश्यक जनशक्ति खटाउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	आवश्यकता अनुसार	प्रमुख जिल्ला अधिकारी
२.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति बैठक बोलाउने र आवश्यकता	जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा	आवश्यकता अनुसार	प्रमुख जिल्ला अधिकारी

	अनुसार समुह वैठकको लागि समुह नेतृत्वकर्तालाई निर्देशन दिने ।			
३.	विभिन्न समूहहरुको क्रियाकलापहरुको जानकारी लिने र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुलाई सम्प्रेषण गर्ने ।	सम्बन्धित समूह नेतृत्वकर्ताबाट	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
४.	सर्वेक्षणबाट प्राप्त सूचनाका आधारमा प्रकोप प्रभावितहरुलाई तत्काल राहत सहयोग सामग्रीहरु उपलव्ध गराउने ।	प्रभावित स्थानमा तथा उद्धार गरिएको स्थानमा	आवश्यकता अनुसार	सम्बन्धित समूह नेतृत्वकर्ता
५.	राहत सहयोगको व्यवस्था गर्दा न्यूनतम मापदण्डको आधारमा उपलव्ध गराउन अगुवाइ गर्ने ।	सम्बन्धित तहहरुसँग समन्वय गरेर ।	समन्वय बैठकमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
६.	खोज तथा उद्धारको लागि आवश्यक जनशक्तिको लागि तालिमको व्यवस्था गर्ने ।	जिल्लामा	बैशाखदेखि जेष्ठसम्ममा	सरोकारवालाहरु सँग समन्वय गरी प्रमुख जिल्ला अधिकारी
७.	खोज तथा उद्धारको लागि आवश्यक	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	बैशाखदेखि जेष्ठसम्ममा	सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरी प्रमुख जिल्ला अधिकारी

	औजारहरुको व्यवस्था गर्ने ।			
८.	विपद पूर्वतयारी योजनाको अद्यावधिक गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	बैशाख देखि असार मसान्त सम्ममा	सरोकारवालाहरु सँग समन्वय गरी प्रमुख जिल्ला अधिकारी
९.	मौसम अनुसारको प्रकोप सम्बन्धमा छलफल तथा अवस्था विश्लेषणको लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले बैठक गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति बैठक	बैशाख, साउन, फागुण	सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरी प्रमुख जिल्ला अधिकारी
१०.	प्रकोपको सूचना संप्रेषणको लागि बनाइएको संचार संयत्रको अनुगमन गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।	सम्बन्धित स्थानिय तहमा	बैशाख, साउन, फागुण	सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरि
११.	कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई विपदको बेलामा संरक्षण सम्बन्धि अभिमूखिकरण संचालन गर्ने ।	जिल्ला तथा स्थानीयतहहरु	मंसिरदेखि पुससम्म	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
१२	महिला, जेष्ठ नागारिक, अपाङ्गता तथा बालबालिका हरुलाई विपद्को बेलामा संरक्षण सम्बन्धी अभिमूखिकरण संचालन गर्ने	कार्यक्रम संचालित स्थानीयतहहरुमा	नियमित अनुगमनको क्रममा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा गै.स.स.हरु

१३.	विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक पर्ने औषधिहरुको भण्डारण गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र सम्बन्धित स्वास्थ्य चौकिहरुमा तथा स्थानीय तहहरु	नियमित रुपमा	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकिहरु तथा स्थानीय तहहरु गै.स.स.
१४.	विपद् प्रभावित समुदायहरुलाई मौसम अनुसारको बीउविजन र प्राविधिक सहयोग उपलव्ध गराउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	नियमित रुपमा	कृषि ज्ञान केन्द, भेटनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, गै.स.स.हरु स्थानीय तहहरु
१५.	विपद प्रभावितहरुको लागि तत्कालै उपलव्ध गराउनु पर्ने आवश्यक खाद्य सामग्रीहरुको सुनिश्चित गरी तत्काल उपलव्ध गराउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	विपदको समयमा	कृषि ज्ञान केन्द, भेटनरी अस्पताल तथा पश सेवा विज्ञ केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, गै.स.स.हरु स्थानीय तहहरु खाद्य संस्थान
१६.	विपद प्रभावितहरुको लागि तत्कालै उपलव्ध गराउनु पर्ने आवास तथा गैर खाद्य सामग्रीहरुको भण्डारण गरेर राख्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु	कार्तिक देखि माघ सम्ममा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा,मुगु खाद्य संस्थान, स्थानीय तहहरु
१७.	विपद्को बेलामा प्राथमिक सेवाप्रदान गर्नको लागि तालिम प्राप्त स्वयम् सेवकहरुको सूचि अद्यावधिक गर्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा कार्यालय, र उपशाखा	माघ देखि चैत्र सम्ममा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु

१८.	विपद् जोखिम न्युनीकरणको स्थानीय तहहरुले कार्य विधि व्यवस्थापन गरी बजेट विनियोजन गर्ने	जिल्लातथा स्थानीयतहहरु	नियमित रुपमा	जिल्ला तथा स्थानीय तहहरु
१९.	प्रभावकारी अनुगमन संयन्त्रको स्थापना गर्ने	जिल्ला तथा स्थानीय तहहरु	निरन्तर	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहहरु
२०	प्रत्येक स्थानीय तहहरुमा स्थानीय आपतकालिन संचालन केन्द्र स्थापना गर्ने	सबै स्थानीय निकायहरु	आ.व. ०८१।०८२ मा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२१	जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जिल्लाको वार्षिक तथा अर्धवार्षिक प्रगति विवरण समेटी वुलेटिन प्रकाशित गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	आ.व. ०८१।०८२ मा	प्रमुख जिल्ला अधिकारी

परिच्छेद- ६

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरुको लागि)

६.१ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन (Coordination and Information Management)

बिषयगत क्षेत्र	:	समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन
मुख्य विपद्को किसिम	:	बाढी, पहिरो, आगलागी, भूकम्प, खडेरी, महामारी
क्षेत्रगत अगुवा (Cluster lead)	:	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead)	:	सुरक्षा निकायहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटि, विषयगत कार्यालयहरु

६.१.१ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको परिचय

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । सम्बन्धित सबै क्षेत्रबाट सूचना प्राप्त गर्ने, सान्दर्भिक सबै सरोकारवालाहरुबीच समन्वय गर्ने, विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरुको नेतृत्व गर्ने काममा यस क्षेत्रले नेतृत्व गर्ने र विपद् प्रभावितहरुलाई समयमा सही सूचना मार्फत् पूर्वचेतावनी जारी गरी नागरिकको जीउ धनको रक्षा गर्ने काममा यस क्षेत्रको भूमिका महत्वपूर्ण रहन्छ । प्रभावित समुदायलाई एकीकृत रूपमा सबै प्रकारका सहयोग उपलब्ध गराउन समेत यस क्षेत्रले अन्य क्षेत्रसँग अविच्छिन्न सम्बन्ध र समन्वय राखी कार्य गर्नेछ ।

६.१.२ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको उद्देश्य :

यस विषयगतक्षेत्रको समग्र उद्देश्य भनेको सम्बन्धित निकायहरु बीच सम्पर्क, समन्वय गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी सान्दर्भिक सूचनाहरु सम्बन्धित प्रभावित समुदायसम्म पुऱ्याउने कार्यको सुनिश्चित गर्नु हो । यस क्षेत्रले सम्पर्क, समन्वय, सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र प्रवाहका वैकल्पिक उपायहरू पहिचान गरी सम्वन्धीत क्षेत्र र सरोकारवालालाई सही सूचना उपलब्ध गराई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यलाई समन्वयात्मक तरिकाले सुनिश्चितता प्रदान गर्न योगदान गर्नेछ ।

यस क्षेत्रका उद्देश्य निम्नअनुसार हुनेछन् :

- विपद्को समयमा सरकार, सरकारी कार्यालयहरु, सबै विषयगत क्षेत्र (Cluster), मानवीय सहायतामा संलग्न निकायहरु तथा नागरिक समाजबीच समन्वय गर्नु ।
- निर्धारित समयभित्र नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयले तयार गरको विपद् लेखाजोखा निर्देशिका अनुसार सूचना संकलन गरी आवश्यक समन्वय गर्नु र सूचना संकलन कार्यदललाई सहयोगको व्यवस्था मिलाउनु ।
- सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपाय पहिचान गरी सूचना प्रवाहलाई सुनिश्चित गर्नु ।
- नियमित रूपमा अनुगमन गरी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रहरूलाई पृष्ठपोषण दिनु ।
- विपद् व्यवस्थापनका लागि आवश्यकता अनुसार क्षेत्र र केन्द्रमा सम्पर्क र समन्वय गर्नु ।

समग्रमा मुगु जिल्लामा बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी, हावाहुरी, महामारी जस्ता प्रकोपहरुको सबै भन्दा ज्यादा समस्याहरु रहेका छन् तसर्थ त्यस्तो अवस्था र त्यसपछि स्थिति सामान्य नभएसम्मको लागि

मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने प्रक्रियामा समन्वय तथा सूचना क्षेत्रले निम्न अनुसार कार्य गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन (Coordination and Information Management)

बिषयगत क्षेत्र :समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन

मुख्य विपद्को किसिम :बाढी, पहिरो, हावाहुरी, आगलागी, भूकम्प, महामारी खडेरी, ।

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) :जिल्ला प्रशासन कार्यालय

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : सुरक्षा निकायहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
पहिलो दिन (विपद्को संकेत पाउना साथ)	• सम्बन्धित निकायहरुले आ-आफ्नो कर्मचारी तथा परिवारको व्यक्तिगत सुरक्षाको बारेमा आवश्यक सूचना संकलन गर्ने । • विपद् आउनासाथ उपकरणसहित खोज तथा उद्धार कार्यको लागि खोज तथा उद्धार टोली परिचालन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले निर्देशन दिने । • खोज तथा उद्धार टोली परिचालन भै खोज तथा उद्धार कार्य गर्ने ।	• सुरक्षा निकायहरूको तार बिहिन संचार (Wireless Communication) सञ्जाललाई भरपर्दो बनाउने र विस्तार गरिनेछ ।	जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रलाई सक्रिय बनाउनु पर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	• विपद् लेखाजोखा विधि सम्बन्धी औजार (Disaster Assessment Tool; i.e. Initial Rapid Assessment (IRA) फारमको आधारमा मानवीय सहयोगको लागि सूचना संकलन गर्ने ।	• जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी स्वीकृत गराउने		

	● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक, विषयगत क्षेत्रहरुसँग समन्वय बैठक गर्ने तथा अन्य मानवीय सहायतासँग सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय गर्ने ।	● अद्यावधिक बैठक बस्ने ।		
	● जिल्ला आपत्कालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रलाई मुख्य समन्वय केन्द्रको रुपमा परिचालन गर्ने ।	● प्रतिकार्यमा संलग्न हुने व्यक्तिहरुको विवरण अद्यावधिक गरी राख्ने ।		
	● अस्पताल तथा प्रतिकार्यमा संलग्न हुने व्यक्तिहरुलाई सतर्क रहन अनुरोध गर्ने ।	● आपत्कालिन केन्द्रको वेवसाइट तयार गर्ने, टोल फ्रि नम्वर राख्ने, ल्यापटप व्यवस्था गर्ने		
दोस्रो दिन (सकेसम्म पहिलो दिन सम्भव नभएमा मात्र दोस्रो दिन)	● जिल्ला बिपद् व्यवस्थापन समितीको बैठक आयोजना गर्ने ।	● समितिका सबै सदस्यहरु एवं सरोकारवाला निकायहरुको सम्पर्क ब्यक्ति र सम्पर्क नम्बर अद्यावधिक गर्ने ।	लेखाजोखा गर्नको लागि आवश्यक फरम्याटको तयारी, अभिमूखिकरण ा र परिचालन गर्नुपर्ने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
	● विषयगत क्षेत्रको प्रतिकार्य योजनाहरु अध्ययन गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्णय लिने, प्रबन्ध मिलाउने, जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने ।	● विपद् लेखाजोखा विधि सम्बन्धी औजारहरुको (Disaster Assessment Tool) वारेमा अभिमुखीकरण, द्रुत लेखाजोखा फाराम छपाई र सूचना विश्लेषणको पद्धती विकास गर्ने		
	● प्रभावित परिवारको दर्ता गर्ने, प्रभावितको लागि परिचयपत्र उपलब्ध गराउने र तथ्याङ्कको उचित प्रबन्ध र व्यवस्था गर्ने ।	● सबै सरकारी कार्यालयमा विपद् सर्म्पक व्यक्ति तोक्ने		
	● आकस्मिक संचारको प्रवन्ध गर्ने तथा यथाशिघ्र छिटो			

	दूरसञ्चारको पुनःस्थापना गरी सेवा सञ्चालन कगर्ने ।			
	●विपद् प्रतिकार्य पश्चात शीघ्र पुनर्स्थापना गर्नका लागि कार्ययोजना वनाउने			
	●विपद् लेखाजोखा विधी सम्बन्धी औजार (IRA) अनुरुप आएको तथ्यांकको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।			
पहिलो हप्ता	● बिषयगत बैठक र घटनाको विवरण संकलन गर्ने कार्य निरन्तर गर्ने (कार्य क्षेत्र पहिचान गरि कार्य गर्ने)	● सूचना तथा समन्वय व्यवस्थापन क्लष्टर सदस्यहरुलाई तालिम दिईने छ र यी क्लष्टरका सदस्यहरुले स्थानीय तहमा पनि सूचना संकलनका लागि संकटासन्न समुदायमा स्वयंसेवकहरु विकास गरि क्षमता विकास गरिने छ ।	क्लस्टरका सदस्यहरुले तालिम नपाएको र स्थानीय तहमा लिंकेज प्रभाबकारी रुपमा नभएकाले समयमै सूचना प्राप्त हुन नसकेको र आवश्यक कार्य विकास नभएको ।	जिल्ला आपत्का लीन कार्य संचालन केन्द्र र क्लष्टर सदस्यहरु
	● बहुक्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रूत लेखाजोखा (MIRA) सञ्चालन, प्रतिवेदन तयारी तथा सूचना प्रवाह ।	● विस्तृत रुपमा सूचनाको सङ्कलन गरि योजना बनाउने र समयमै सबै सरोकारवालालाई सेयर गर्ने संयन्त्र विकास गरिने । यो कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ		
	● मीरा (MIRA) कार्यदल परिचालन गरी क्षति तथा नोक्सानीको सूचना सङ्कलन गर्ने, मीरा (MIRA) का लागि फाराम उपलब्ध गराउने । ● सञ्चारमाध्यममा हरेक दिन सूचना तथा समाचार उपलब्ध गराउने ।	● लेखाजोखा टोलीलाई जिम्मेवारी सहित जानकारी गराउने		

पहिलो महिना	● क्षेत्रगत कार्यसमूहका कार्यप्रगति विवरण सङ्कलन र समिक्षा । ● सबै सूचनाहरु निरन्तर अद्यावधिक गर्दै जाने र सरोकारवाला निकाय एवं सञ्चारमाध्यमलाई उपलव्ध गराउने (२४ घण्टा भित्र, पहिलो १ हप्तामा दैनिक, दोश्रो हप्तावाट हप्तामा १ पटक र आवश्यक्ता अनुसार) संकलित क्षति तथा नोक्सानी विवरणमा आधारित रही राहत सहयोगको माग गर्ने । ● यसका लागि विषयगत क्षेत्रका बैठकहरु आयोजना गर्ने । ● राहत सहयोगको अवस्थाको अनुगमन गर्ने । ● अस्थायी शिविरहरुमा उजुरी सुन्ने संयन्त्र स्थापना गर्ने । ● बिस्थापितहरुलाई परिचय पत्र वितरण गर्ने ।	● अनुमानित राहत सम्बन्धी विवरण गृह मन्त्रालय र सम्बन्धित केन्द्रीय निकायहरुलाई जानकारी गराई राहतको व्यवस्थाका लागि अनुरोध गर्ने ।	● विस्तृत राहत अनुमान गर्न सम्पर्क व्यक्ति र तालिम ● लामो अवधिको राहत प्रदान गर्न स्रोत र सहयोगी निकाय पहिचान नहुनु	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
दोस्रो महिना	विपद्को चेतावनी दिने केन्द्र तथा व्यवस्थापन गर्ने केन्द्रहरू (Emergency Operation Centers) आवश्यक ठानिएका, भत्किएका तथा महत्वपूर्ण पूर्वसूचनाका पूर्वाधारहरूको पूर्व लेखाजोखा गरी मर्मत तथा पुनःनिर्माण गरिनेछ ।	● विपद् पछि पूर्वसूचना प्रणालीका लागि आवश्यकता सम्बन्धि मापन गरिने छ । र भत्किएका तथा बिग्रिएका संरचनाको मर्मत संभारका साथै थप्नु पर्ने आंकलन गरि आवश्यक बजेटको विनियोजन गरिएको हुनेछ	समस्याग्रस्त नदीमा बाढी सम्बन्धी पूर्वसूचना प्रणाली प्रवर्द्धन गर्नका लागि सरोकारवाला संग समन्वय गर्नुपर्ने ।	जिल्ला आपत्का लीन कार्य सञ्चालन केन्द्र र क्लष्टर सदस्यहरु

	● क्लष्टर अनुसार विस्तृत लेखाजोखा गर्नुपर्ने भएमा क्लष्टरको विस्तृत तथ्यांक निर्देशिका अनुसार लिने ।	● समस्याग्रस्त नदीको पहिचान गरी उक्त नदी र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पूर्व सूचना प्रणाली पद्धति जडान गर्ने		
	मानवीय सहयोगको अनुगमन गर्ने ।	● समुदाय, गापा र नपाको सूचना सर्म्पकको जिल्ला नेटवर्क तयार गर्ने		
तेस्रो महिना	● जिल्ला विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना समयसापेक्ष परिमार्जन गर्नका लागि विषयगत सवालहरु पहिचान गर्ने ।	● क्लष्टर अनुसार विस्तृत लेखाजोखा गर्नुपर्ने भएमा क्लष्टरको विस्तृत तथ्यांक संकलन सम्वन्धी तालिम र फारामको छपाई गर्ने	● विपद् व्यवस्थापन स्रोत केन्द्रको रुपमा आफ्नै भवन नभएको, प्रर्याप्त मेसिन उपकरण नभएको, चेतावनी ई-साईरन नभएको ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र र क्लष्टर सदस्यहरु
	● समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापनलाई दिगो बनाउने ।	● सबै तह तथा विषयगत क्षेत्रमा आपत्कालीन प्रतिकार्य योजनाको तर्जुमा तथा क्षमताको अभिवृद्धि तत्काल गर्ने		
		● दाता, निजी क्षेत्र वा दान-दातव्यबाट आर्थिक स्रोत जुटाउने छुट्टै संयन्त्र (जस्तै बास्केट फण्ड) को स्थापना गरिने र प्रभावित क्षेत्र (sector) एवं समुदायलाई आर्थिक स्रोत उपलब्ध गराउने व्यवस्थाको विकास गरिएको हुनेछ ।		

६.२ खोज तथा उद्दार (Search and Rescue)

बिषयगत क्षेत्र — खोज तथा उद्धार

मुख्य विपद्को किसिम — बाढी, पहिरो हावाहुरी, आगलागी, भूकम्प, खडेरी ।

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) — जिल्ला प्रशासन कार्यालय

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) :सुरक्षा निकायहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटि, विषयगत कार्यालयहरु

६.२.१ खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको परिचय :

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्त व्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावितहरु बाढीले बगाउने, हराउने, पानीमा डुब्न सक्ने अवस्था रहन्छ भने भूकम्पजन्य विपद्को समयमा हराउने, च्यापिने, पुरिने लगायतका विपद्पूर्ण अवस्थामा फसेका हुन सक्छन् । यस अवस्थामा विपद् प्रभावितलाई तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्तिद्धारा खोजी गर्ने, प्राथमिक उपचार गर्ने तथा उद्धार गरी सुरक्षित स्थलसम्म पुऱ्याउने र सकेसम्म थोरै समयमा धेरै जनाको जीउ, धनको रक्षा गर्न सञ्चालन गरिने समग्र कामहरुलाई यस योजनामा खोज तथा उद्धार भनिएको छ साथै जिल्लामा सम्भावित बाढी, पहिरोको परिदृष्य अनुरुप खोज तथा उद्धार क्षेत्रले निम्न अनुसारका कार्य गर्ने छ ;

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
पहिलो दिन (विपद्को संकेत पाउना साथ)	• विपद्को सूचना प्राप्त गर्नेवित्तिकै संयोजकले बैठक बोलाउने, छलफल गर्ने, सूचना तथा समन्वय क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने र प्राप्त सूचनाको आधारमा समन्वय गरि खोज तथा उद्दार साथै प्राथमिक उपचार संयुक्त टोली परिचालन गर्ने ।	• जिल्ला खोज तथा उद्दार टोली गठन	संयुक्त रुपमा नक्शाङ्कनको अभाव रहेको यसका लागि सबै निकायहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, क्षेत्रगत सदस्यहरु
	• प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने ।	• आवश्यक तालिमको व्यवस्था	जिल्ला तहका तालिम प्राप्त खोज तथा उद्धार सदस्यहरुले	
	• उद्धार र सुरक्षाको बिषयमा आवश्यक सूचना संकलन	• खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरु भण्डारण		

	तथा अवस्थाको प्रतिवेदन तयार ।	गरी तयारी अवस्थामा राख्ने र वेला वेलामा अनुगमन गर्ने	स्थानीय तहमा खोज तथा उद्धारका लागि स्वयंसेवकको विकास गर्नु पर्ने	
	● वैकल्पिक बाटो नभएको क्षेत्रमा उद्धार गर्न अन्य वैकल्पिक उपाय पहिचान गर्ने तथा यातायातका साधन सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय गर्ने ।	● एम्बुलेन्स, सवारी साधन, हेभि इक्विपमेन्ट जस्तै डोजर, र अस्थायी पुल, भरयाड.को पनि व्यवस्था गर्ने		
	● शान्ति सुरक्षालाई कायम राख्नको लागि आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने ।	● इलेक्ट्रिक कटर, पोर्टेवल जेनेरटर र थर्मल सेन्सर जिल्लामा राख्न समन्वय गर्ने		
	● सुरक्षा निकायहरू वीच आपसी समन्वय गर्ने ।			
	● विपद्मा परी घाइते भएका व्यक्तिहरुको प्राथमिक उपचार गर्ने र अस्पताल पुऱ्याउने प्रबन्ध मिलाउने ।			
दोस्रो दिन	● पहिलो दिनको कार्य मूल्यांकनको आधारमा थपघट गरि टोली परिचालन, आवशयकताको पहिचान गरि समन्वयात्मक उद्धार निरन्तर गर्ने ।	प्रारम्भिक खोजी (Search & Rescue) तथा उद्धार, बृहत् खोजी तथा उद्धारका टिमहरुमा परिचालनको तौर तरिका र सुरक्षाको व्यवस्था प्रभावकारी रुपमा गर्नका लागि विगतका सिकाइहरुलाई आत्मसात गर्न अभिमुखीकरण गर्ने	● सुरक्षित स्थानहरुको पहिचान, यातायातको व्यवस्था, संचार संयन्त्रको व्यवस्था, गाउँपालिका स्तरका सबै संयन्त्रको परिचालन तथा सम्पर्क नम्वरहरु	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, स.प्र.ब., नेपाली सेना लगायत क्षेत्रगत सदस्यहरु
	● बिषयगत क्षेत्रले घटनाको बस्तुगत विवरण तयार पार्ने ।	● विपद् प्रभावित क्षेत्रमा जनसंख्या, धरधुरी तथा पशुधन सम्बन्धी विवरण		

		संकलन र अद्यावधिक गर्ने ।		
	●बगेका, हराएका, च्यापिएका वा फसेका मानिस, घरपालुवा जनावर सम्बन्धमा स्थानीय वासिन्दाबाट जानकारी लिने ।	● बाढी, आगलागी सम्वन्धी सिमुलेशन अभ्यास गर्ने ।		
	●स्थानीय वासिन्दासँग सहकार्य स्थापित गरी खोज उद्दार कार्यलाई निरन्तरता दिने ।	● विद्यालय, तथा स्थानीय समुदायलाई विपद् प्रतिकार्य र पूर्वतयारी सम्वन्धीी चेतनामुलक तालिम दिने ।		
	●उद्दार गर्ने क्रममा प्रभावितहरुलाई वर्गीकृत, सांकेतिकीकरण गर्ने ।	● वडा, गाउँपालिका र नपा स्तरमा वि.व्य.स. वनाउने र भू.प. सैनिक प्रहरी र स्वयंसेवकलाई विपद् व्यवस्थापनमा परिचालन गर्ने ।		
	● खोज तथा उद्धार र राहतका सामग्रीहरुको सम्बन्धमा यातायात तथा ढुवानीसुबिधाको प्रबन्ध गर्ने ।			
पहिलो हप्ता	● आवश्यकता रहेसम्म खोज तथा उद्धार जारी राख्ने । ● प्रभावित क्षेत्रमा, हिंसा, लुटपाट र मानव वेचविखनका घटना हुन नदिन आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने । • उद्धार र सुरक्षाको विषयमा आवश्यक सूचना सङ्कलन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने • निम्नअनुसार अभिलेख तयार गर्ने ।	घाइतेहरुको प्राथमिकताका आधारमा छिटो छरितो उपचारका लागि स्वास्थ्य संस्थाहरुसँग समन्वय गरि पर्न सक्ने संभावित विपद्लाई मध्यनजर गरि तयार गर्ने ।		जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, स.प्र. ब., नेपाली सेना लगायत क्षेत्रगत सदस्यहरु

	• उद्धार गरिएका व्यक्ति, बेपत्ता वा मृत्यु भएका व्यक्ति, नष्ट भएका घर, विद्यालय वा अन्य भौतिक सम्पत्ति मरेका घरपालुवा पशु क्षतिग्रस्त भौतिक सम्पत्ति क्षतिग्रस्त बाली र खेतीयोग्य भूमि । • मरेका मानिसहरुको शव तथा पशुहरुको लासको व्यवस्थापन मिलाउने ।			
पहिलो महिना	● खोज तथा उद्धार र शान्ति सुरक्षाको विषयमा आवश्यक सूचना सङ्कलन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने र DDMC मा प्रतिवेदन पेश गर्ने । • विपद्को अवस्थाको विश्लेषण र समग्र शान्ति सुरक्षाका लागि कार्य योजना तयार ।	● बाढी, आगलागी, भूकम्प जस्ता प्रकोपबाट हुन सक्ने विपद्को अवस्था चित्रण गरी प्रतिकार्य गर्न सक्ने गरी सिमुलेशन अभ्यास गर्ने ● डुङ्गा, दमकल आदी चलाउन सक्ने दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने र संचालन संयुक्त रुपमा राख्ने । ● आपत्कालिन केन्द्रमा खोज तथा उद्धारका सांकेतिक सामग्रीहरु गैंतीं, वेल्चा, वाल्टिन, राख्ने र अद्यावधिक गरि राख्ने ।		जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, स.प्र.ब., नेपाली सेना लगायत क्षेत्रगत सदस्यहरु

६.३ अस्थायी आवास, गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापन (Temporary Shelter and NFI management)

बिषयगत क्षेत्र : अस्थायी आवास, गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापन

मुख्य विपद्को किसिम : बाढी, पहिरो भूकम्प, खडेरी, आगलागी, माहामारी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) : नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय
क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : नेपाल रेडक्रस सोसाइटि, विषयगत कार्यालयहरु

परिचय :

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्तव्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावितहरु बसोवासको अभाव तथा भाँडाकुँडा, लुगाफाटा, सरसफाईका सामान लगायत दैनिक आवश्यकताका वस्तुहरुको अभावमा पर्न जाने सम्भावना अधिक रहन्छ। यस्तो अवस्थामा विपद् प्रभावित व्यक्ति तथा समुदायहरुलाई स्थिति सामान्य भएर आफ्नो घर फर्किने अवस्था तयार नभएसम्म आपत्कालीन आश्रय स्थलमा राख्नु पर्ने हुन्छ । यसको लागि अस्थायी रूपमा विद्यालय, मन्दिर, वार्ड कार्यालयको भवनजस्ता सार्वजनिक स्थलमा राख्नु पर्ने हुन्छ भने केही लामो समयको लागि अस्थायी शिविर खडा गरी बसोवास गराउनु पर्ने हुन्छ । त्यसका साथै दैनिक जीवनयापनको लागि भाँडावर्तन, ओढ्ने ओछ्याउने लुगाफाटो वा खाना बनाउने, खाने वर्तन र इन्धनको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ। आवास तथा गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापन क्षेत्रले विस्थापित तथा प्रभावितहरुको लागि उल्लेखित मानवीय सेवा उपलब्ध गराउँछ ।

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
पहिलो दिन (विपद्को संकेत पाउनासाथ)	• क्षति तथा नोक्सानी, खाद्य सुरक्षा र व्यवस्थापनको चुनौतीको अनुमान सहितको विश्लेषण गर्न अस्थायी आवास तथा गैर खाद्य क्षेत्रको आपत्कालीन बैठक आयोजना गर्ने । • राहत शिविरहरूको स्थापनाका लागि आवश्यक क्षेत्रको द्रुत लेखाजोखा गर्ने र पहिचान गर्ने । • विस्थापितको सङ्ख्या र जानकारी लिने पहिचान भएकालाई अस्थायी आवासमा	• संभावित विपद्को वारेमा क्षेत्रगत समन्वय बैठकहरु नियमित रुपमा गरिरहने । • अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरुको व्यवस्था मिलाउने	•अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरुको अभाव तथा भण्डारण क्षमतामा कमी रहेको ।	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

	बोसबास गराउने तथा पूर्वनिर्धारित स्थानमा नअटेका विस्थापितलाई त्रिपालको व्यवस्था गरी तत्काल बसाउने । • कार्यदललाई परिस्थिति विश्लेषणको लागि प्रभावित क्षेत्रमा पठाउने ,			
दोस्रो दिन	• द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने , • प्राप्त सूचनाको बिश्लेषण गरी सहायता परिचालन गर्ने , • विपद् प्रभावको आधारमा अस्थायी आवासको लागि त्रिपाल, खाना तथा खाना पकाउने भाँडावर्तन, घरायसी सामग्री लगायत न्यूनतम् सहयोगको व्यवस्था गर्ने ।	• विपद् लेखाजोखा तथ्यांक संकलन फारामको छपाई गर्ने • प्रतिकार्य टोली बनाउने र अभिमुखीकरण गर्ने • उपयूक्त यातायात तथा संचारका साधनहरु र बन्दोवस्तीका सामग्रीहरुको व्यवस्था गरी राख्ने	•तत्कालीन अवस्थामा अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्री प्रर्याप्त नभएको ।	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।
पहिलो हप्ता	• द्रूत लेखाजोखा टोलीले संकलन गरेको विवरण विश्लेषण गरी आपत्कालीन राहतको आवश्यकता विश्लेषण सहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने र राहतको व्यवस्थापन गर्ने र अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्री सेट वितरण गर्ने ।	• स्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्री सेटको व्यवस्थापन गर्ने । गैरखाद्य सामग्रीको भण्डारको लागि जिल्लामा एक भण्डार गृह तयार गर्ने • प्रभावितको लागि वन कार्यालयले काठ दाउरा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने	• अस्थायी आवास तथा गैर खाद्य सामग्रीका आवश्यकता पूरा गर्न स्रोतको पहिचान नहुनु	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

पहिलो महिना	• अस्थायी आवासको व्यवस्थापन तथा गैरखाद्य सामग्री सेट वितरण कार्यको निरन्तरता गर्ने ।	• अनुगमन टोलीको व्यवस्था एवं अनुगमन सूचि तयार ।	• अनुगमन टोली र अनुगमन सूचि तयार गर्नुपर्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।
	• अस्थायी आवासको व्यवस्थापन तथा गैरखाद्य सामग्री सेट वितरण कार्यको अनुगमन गर्ने ।	• प्रतिकार्य टोलीमा जानेहरुको दुर्घटना विमा गर्ने • महिलाको विशेष अवस्थाका लागि र बालबालिकाका लागि सामग्री भण्डार गर्ने		
दोस्रो महिना	• विपद्को अवस्था हेरेर अस्थायी आवासको व्यवस्थापन तथा गैरखाद्य सामग्री सेट वितरणको निरन्तरता र अनुगमन गर्ने ।	• सम्भावित आपत्कालीन आपूर्तिकर्ता, वैकल्पिक ढुवानी मार्गहरु तथा भण्डारण सम्बन्धमा छलफल गर्न जेठ पहिलो हप्ता खाद्य क्षेत्रको बैठक बस्ने र समन्वय गर्ने	• स्थायी आवास तथा खाद्यान्नको बैकल्पिक व्यवस्थापनतर्फ जोड दिनुपर्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।
	• अस्थायी आवास तथा गैर खाद्य सामग्री सँग सँगै स्थायी आवास तथा खाद्यान्नको बैकल्पिक व्यवस्थापनतर्फ जोड दिने ।			
तेस्रो महिना तथा सो भन्दा बढी	• स्थायी आवास तथा खाद्यान्नको बैकल्पिक व्यवस्थापन गर्ने ।	• विपद् प्रतिकार्यको विस्तृत अभिलेख तयार गर्ने ।		नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, स्थानीय तह र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।
	• अस्थायी आवास तथा गैर खाद्य सामग्री व्यवस्थापन क्षेत्र तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको समिक्षा बैठक र अवस्थाको अद्यावधिक ।	• संभावित विपद् व्यवस्थापनको अभ्यास गर्ने गराउने ।		

६.४ खाद्य सुरक्षा, कृषि तथा जीविकोपार्जन क्षेत्र **(Food Security, Agriculture and Livelihood)**

बिषयगत क्षेत्र : खाद्य सुरक्षा, कृषि तथा जीविकोपार्जन

मुख्य विपद्को किसिम : बाढी, पहिरो, आगलागी, भूकम्प, खडेरी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) : जिल्ला समन्वय समिति/स्थानीय तह

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : गै.स.स, विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्तव्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावितहरु दैनिक उपभोगका लागि खाद्यान्न संकटमा पर्न जाने सम्भावना अधिक रहन्छ । यस अवस्थामा विपद् प्रभावितलाई नियमित र प्रर्याप्त खाद्यान्न उपलब्ध गराउने तथा जीविकोपार्जनका बैकल्पिक स्रोतहरुको समेत पहिचान र परिचालन गरी दिगो रुपमा व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि खरिद तथा उत्पादन, ढुवानी, भण्डारण, वितरण लगायतका समग्र व्यवस्थापकीय कामलाई खाद्य क्षेत्रको रुपमा लिइएको छ ।

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	पूर्वतयारीको अनुमानित लागत
पहिलो दिन (विपद्को संकेत पाउनासाथ)	• विपद् प्रभावको सूचना संकलन गर्ने । • क्षति तथा नोक्सानी, खाद्य सुरक्षा र व्यवस्थापनको चुनौतीको अनुमान सहितको विश्लेषण गर्न खाद्य क्षेत्रको आकस्मिक बैठक गर्ने । • विपद् प्रतिकार्यमा परिचालन हुने स्वयंसेवक तथा कर्मचारीहरूलाई संचार गर्ने ।	• सम्भावित बढी जोखिम स्थानमा सूचना संयन्त्र स्थापना गर्ने । • समितिका सबै सदस्यहरू एवं सरोकारवाला निकायहरूको सम्पर्क व्यक्ति चयन गर्ने । • प्रशिक्षित स्वयंसेवकहरूको अद्यावधिक तथ्यांक राख्ने ।	• प्रर्याप्त तालिम प्राप्त मानवीय श्रोतको कमी	स्थानीय तह/ कृषि कार्यालय, क्षेत्रगत सदस्यहरु	
दोस्रो दिन	• DDMC को बैठकमा सहभागी भई सूचना आदान प्रदान ।	• विषयगत अगुवा संस्था तथा सहयोगी	• आपत्कालीन तयारी खानेकुराको	स्थानीय तह/कृषि कार्यालय,	

	• विषयगत अगुवा संस्था तथा सहयोगी संस्थाहरुको बैठक गरी समन्वय संयन्त्रको स्थापना, स्रोत साधनको आंकलन र बिषयगत क्षेत्रले घटनाको वस्तुगत विवरण तयार गर्ने । • राहत सामग्रीको ढुवानी र प्राप्तिको कामलाई सहजतामा ल्याउने र समन्वय गर्ने । • तयारी खानेकुरा बितरण गर्ने(चिउरा, चाउचाउ, चिनी, बिस्कुट आदि) • सर्वेक्षण तथा लेखाजोखाको तयारी र अभिमूखीकरण गर्ने ।	संस्थाहरुको चौमासिक बैठक वस्ने र जोखिम स्थानमा खाद्यान्न पुऱ्याउने रणनीति तयार गर्ने • आपत्कालीन तयारी खानेकुराको व्यवस्थापन गर्ने । • उद्योग वाणिज्य संघले तयारी खाद्यान्नको मुख्य बजार उपलब्धता पहिचान गर्ने (प्रमुख बजार: गमगढी, जुम्ला, नेपालगंज, सुर्खेत) आदि क्षेत्रबाट उत्पादक, डिलर, बिक्रेताको सम्पर्क ठेगाना, मौज्दात विवरण सङ्कलन गर्ने)	व्यवस्थापन गर्नुपर्ने र व्यापारीहरुसँग संझौता वा सहमती गर्नुपर्ने	क्षेत्रगत सदस्यहरु	
पहिलो हप्ता	• द्रुत लेखाजोखा टोलीले संकलन गरेको विवरण विश्लेषण गरी आपत्कालीन राहतको आवश्यकता विश्लेषण सहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने र जि.बि.व्य.स को बैठकमा पेश गर्ने । • द्रुत लेखाजोखा टोलीको प्रतिवेदनले औंल्याएको आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै तत्काल सुख्खा खाना सहयोगको व्यवस्थापन गर्ने ।	• खाद्य सम्पर्क व्यक्ति पहिचान । • तत्काल राहतका लागि आवश्यक सुख्खा खानाको अनुमानित विवरण तयारी । • (MIRA) टोली गठन र तालिम • (MIRA) फाराम व्यवस्था • विशेष अवस्थाका महिलाहरु विशेष	• यातायातको व्यवस्था, संचार संयन्त्रको व्यवस्था • सुख्खा खानाको व्यवस्था गर्नुपर्ने । • (MIRA) टोलीलाई तालिम	स्थानीय तह/ कृषि कार्यालय, क्षेत्रगत सदस्यहरु ,विश्व खाद्य कार्यक्रम	

	• बहुक्षेत्रगत प्रारम्भकि द्रुत लेखाजोखा (MIRA) फाराम विश्लेषण गरी राहत खाद्यान्न आवश्यकताको अनुमानित विवरण तयारी गर्ने ।	गरी सुत्केरी, गर्भवती र बालबालिका र जेष्ठ नागरिककोलागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्नको व्यवस्था गर्ने ।			
पहिलो महिना	• आवश्यकता विश्लेषण गरी स्रोत साधनको व्यवस्था मिलाउने । • खाद्यान्न राहतको खरिद, ढुवानी, भण्डारण तथा वितरण गर्ने । • राहत वितरण र प्रभावकारीता अनुगमन गर्ने ।	• सम्भावित आपत्कालीन आपूर्तिकर्ता, वैकल्पिक ढुवानी मार्गहरु तथा भण्डारण सम्बन्धमा छलफल गर्ने ।	• लामो अवधिको राहत अभाव रहेको ।	स्थानीय तह/ कृषि कार्यालय, क्षेत्रगत सदस्यहरु ,विश्व खाद्य कार्यक्रम	
दोस्रो महिना	• खाद्य सामग्री वितरण (स्पेयर मापदण्ड अनुसार) • तत्कालीन पुनर्स्थापनाको लागि आवश्यक अध्ययन, लेखाजोखा तथा विश्लेषण गरी बसोबास र जीविकोपार्जन जस्ता प्रमुख क्षेत्रको विकासका कार्यलाई अघि बढाउने वातावरण तयार गर्ने । • संचालन भईरहेको तथा भएका कार्यको अनुगमन गर्ने । • विपद् घटनाको, पुनर्स्थापनाका प्रयासहरुको समग्र विश्लेषण सहित प्रतिवेदन तयार गर्ने ।	• सम्भावित आपत्कालीन आपूर्तिकर्ता, वैकल्पिक ढुवानी मार्गहरु तथा भण्डारण सम्बन्धमा छलफल गर्ने ।	• खाद्य सामग्रीको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।	स्थानीय तह/ कृषि कार्यालय, क्षेत्रगत सदस्यहरु ,विश्व खाद्य कार्यक्रम	
तेस्रो महिना र	• आवश्यकता अनुरुप जिविकोपार्जनका कार्यक्रमहरु	• वृक्षारोपण तथा बायोइन्जिनियरिङ्ग	• जीविकोपार्जन बैकल्पिक स्रोतहरुको	स्थानीय तह/ कृषि कार्यालय,	

सो भन्दा बढी	सञ्चालन गर्ने (कृषि र पशुपालन, सीपमूलक) • बाढी, पहिरोबाट प्रभावित कृषि भूमिलाई कृषियोग्य बनाउन लेवलिङ्ग, वृक्षारोपण, बायो इन्जिनियरिङ्ग जस्ता कार्य गर्ने । • खाद्यान्न सहयोग कार्यको समिक्षा बैठक र अवस्थाको अद्यावधिकीकरण	का लागि बाँस तथा अन्य आयमुलक बिरुवाको व्यवस्था गर्ने । • कृषिबाली तथा पशुविमा गर्ने ।	खोजी गर्नुपर्ने ।	क्षेत्रगत सदस्यरु, विश्व खाद्य कार्यत्रम	

६.५ स्वास्थ्य तथा पोषण (Health and Nutrition)

बिषयगत क्षेत्र :स्वास्थ्य तथा पोषण

मुख्य विपद्को किसिम :बाढी, भूकम्प, खडेरी, आगलागी, महामारीजन्य रोगहरु

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) :स्वास्थ्य कार्यालय

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : स्थानीय तह, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्तव्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावित समुदायमा स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्था बिग्रने सम्भावना अधिक रहन्छ । सम्भावित यस परिस्थितिलाई संवोधन गर्न यस्तो अवस्थामा विपद् प्रभावित समुदायमा स्वास्थ्य तथा पोषणसँग सम्बन्धित विषयहरुको व्यवस्था गर्ने क्षेत्रलाई स्वास्थ्य तथा पोषण भनिन्छ ।

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय	प्रत्येक पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
पहिलो दिन	• आपत्कालीन बैठक आयोजना गरी विपद्को अवस्थाको मल्याङ्कन गर्ने, विशिष्ट सेवा दिनु पर्ने जनसङ्ख्याको पहिचान गर्ने साथै विपद्को जानकारी संकलनको लागि RRT को वैठक संचालन ।	• आपत्कालीन कार्ययोजना तयार गर्ने र अद्यावधिक गर्ने र सोही अनुसार पूर्वतयारी गर्ने	• यातायात तथा संचारको भरपर्दो व्यवस्था गर्नुपर्ने ।	स्थानीय तह/स्वास्थ्य कार्यलय, क्षेत्रगत सदस्यहरु	

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय	प्रत्येक पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
	• प्रकोपको लेखाजोखा तथा बिश्लेषण । • स्वास्थ्य टोलीलाई यथासिघ्र परिचालन गरी बिशेषगरी गर्भवती, सुत्केरी, पूर्ण स्थनपान गराई रहेका महिलाहरु साथै नियमितरुपमा औषधी सेवन (प्रेसर, सुगर, टिबी आदी) गर्ने व्यक्तिहरको विवरण संकलन गर्ने । • स्वास्थ्य सेवा प्रदान, सूचना प्रवाह र संमन्वय • Triage (रातो, पहेंलो, हरियो) को वर्गीकरण गरि उपचार तथा व्यवस्थापन गर्ने ।	• RRT / CRRT को गठन तथा वैठक संचालन । • तालिम प्राप्त जनशक्तिको व्यवस्था ।			
दोस्रो दिन	• जानकारीको सङ्कलन तथा परिस्थितिलाई अद्यावधिक गर्नका लागि मुख्य प्रकोपको जानकारी प्राप्त भएपछि (Rapid Response Team – RRT) को वैठक बस्ने • भौतिक तथा मानवीय क्षतिको तथ्यगत विवरण, अघिल्लो दिनमा गरिएका कार्यको समिक्षा । • स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित विभिन्न अन्तर समूहसँग विपद् व्यवस्थापनमा छलफल । • मानवीय तथा भौतिक स्रोत साधनको नक्सांकन गर्ने र आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।	• सहयोगी संस्थासँग सहयोग गर्न तयारी अवस्थामा बस्न आव्हान गर्ने । • तलिम संचालन र औषधीको बफर स्टक राख्ने । • एम्बुलेन्स सेवाको सुनिश्चितता • घाइतेको जटिलता अनुसारको उपचारका लागि पूर्वतयारी गर्ने ।	• दक्ष जनशक्तिको कमी • भौतिक स्रोत साधन तथा औषधी	स्थानीय तह/स्वास्थ्य कार्यलय ,क्षेत्रगत सदस्यहरु	

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय	प्रत्येक पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
	• स्वयम् सेवकहरुको पहिचान गरि परिचालन गर्ने ।				
पहिलो हप्ता	• महामारी फैलाउन सक्ने सम्भावित स्रोत पहिचान गरि छुट्याउने । • किटनासक औषधी आवश्यकता हेरी छिट्काउने • सम्भावित जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न उचित स्थानको पहिचान गरि विस्थापनको व्यवस्था गर्ने । • अपुग भएको औषधी तथा अन्य व्यवस्थापकीय सामग्रीको व्यवस्था गर्ने । • आवश्यकताअनुसार बाह्य अनुसन्धान टोली खटाउने । • महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका तथा स्थानीय स्वास्थ्यकर्मीको कार्य निर्धारण र अभिमुखीकरण गर्ने । • स्वास्थ्य शिविर संञ्चालन गर्ने र निशुल्क औषधीको व्यवस्था मिलाउने । • विपद्बाट प्रभावितलाई मानसिक परामर्श तथा मनोरञ्जनका गतिविधिमा संलग्न गराउने ।	• प्रसुती कक्षको पुनः निर्माण गर्ने । • विपद्बाट प्रभावितलाई मानसिक परामर्श तथा मनोरञ्जनका गतिविधिमा संलग्न गराउन आवश्यक पर्ने श्रोतहरुको व्यवस्थागर्ने । • आमसञ्चार माध्यमलाई प्रयोग गरी महामारी लगायत अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी आवश्यक जानकारी प्रशारण गर्ने ।	• उचित र समयमै परामर्श नपाएको खण्डमा मानसिक विचलन आउन सक्ने ।	स्थानीय तह/स्वास्थ्य कार्यालय, क्षेत्रगत सदस्यहरु	
पहिलो महिना	• ५ बर्ष मुनिका बालबालिका, गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको पोषण स्थितिको लेखाजोखा तथा परामर्श	• म.स्वा.स्व.से. परिचालन गरि पाखुरा नाप लगायतका पोषण	• मागगरे जति सूक्ष्म पोषक तत्व	स्थानीय तह/स्वास्थ्य कार्याल	

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय	प्रत्येक पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
	• ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाको पोषण अवस्थालाई मध्यनजर गरेर सूक्ष्म पोषक तत्व वितरण गर्ने । • मध्यम तथा कडा शिघ्र कुपोषित बच्चालाई स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गरि विशेष प्रकारले उपचार गराउने । • स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रतिकार्य क्रियाकलापको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने । • स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी घुम्ती टोली मार्फत जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने । • भत्केका भौतिक संरचनाको मर्मत तथा संहारको व्यवस्था गर्ने । • यौन स्वास्थ्य सम्वन्धी जनेचतना जगाउने र परिवार नियोजनका अस्थायी साधनहरु वितरण गर्ने ।	स्थितिको जाँच तथा परीक्षण गर्ने • सुक्ष्म पोषक तत्वको व्यवस्था गर्न मागफारम भरि माथिल्लो निकायमा पेश गर्ने • यौन स्वास्थ्य सम्वन्धी जनेचतना जगाउने र परिवार नियोजनका अस्थायी साधनहरुको व्यवस्था गर्ने • सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन टोली गठन गरि परिचालन गर्ने • भत्केका संरचना पुनःनिर्माणका लागि विभिन्न निकायलाई अनुरोध गर्ने ।	जिल्लामा नआउने । • प्रेषण प्रणाली व्यवस्थित नहुनु । • स्वास्थ्य सेवालाई भत्केका स्वास्थ्य संरचनाले प्रत्यक्ष असर गर्न सक्ने ।	य, क्षेत्रगत सदस्यहरु	
दोस्रो महिना वा सो भन्दा माथि	• खोप, ओपिडि, पोषण लगायत अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरुलाई सुचारु एवम् निरन्तरता दिने ।	• जीर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरुको तथ्याङ्क संकलन गरि सम्बन्धित	• जीर्ण स्वास्थ्य संस्था पुनर्निर्माणमा ढिलाई ।	स्थानीय तह/ स्वास्थ्य कार्यलय, क्षेत्रगत सदस्यहरु	

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय	प्रत्येक पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
	• घाइते तथा प्रभावित मानिसहरुको जनजीवन सामान्यीकरण गर्नका लागि विविध कार्यक्रमको आयोजना गर्ने । • गर्भवती, सुत्केरी र बालबालिकाको लागि पोषण युक्त खानाको व्यवस्था गर्न खाद्य र संरक्षण क्षेत्र लगायत अन्य गैससमँग समन्वय गरि उपलब्ध गराउने । • भावी दिनमा हुनसक्ने प्रकोपको क्षति न्यूनीकरण गर्न विकल्पहरु खोज्ने ।	निकायमा पेश गर्ने । • पोषण सम्बन्धि कार्यक्रमबाट कति बालबालिका लाभान्वित भए त्यसको मूल्याङ्कन गर्ने ।	• खोप, OPD, पोषण लगायत अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धीका कार्यक्रमहरुमा सम्पूर्ण लक्षित समूहले सेवा नपाउने ।		

६.६ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन (Water, Sanitation and Hygine -WASH)

विषयगत क्षेत्र :खानेपानी तथा सरसफाई स्वच्छता व्यवस्थापन

मुख्य विपद्को किसिम :बाढी, आगलागी, भूकम्प, खडेरी, महामारी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) : संघिय खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना/स्थानीय तह

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्तव्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावित समुदायमा खानेपानी, सरसफाईको संरचना भंग भई खानेपानीको अभाव हुने, सरफाईको अवस्था खराब हुन गई महामारी रोग निम्तिन सक्ने सम्भावना अधिक रहन्छ। सम्भावित यस परिस्थितिलाई संवोधन गर्न यस्तो अवस्थामा विपद् प्रभावित् व्यक्तिहरुलाई समुदाय र आश्रयस्थलमा खानेपानी र सरसफाईको व्यवस्था गर्ने क्षेत्रलाई खानेपानी तथा सरसफाई स्वच्छता व्यवस्थापन भनिन्छ ।

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
पहिलो दिन (विपद्को संकेत पाउनासाथ)	• विपद्को सूचना संकलन तथा द्रुत लेखाजोखा गर्ने । • खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी चुनौतीको अनुमान सहितको विश्लेषण गर्न विषयगत क्षेत्रको बैठक बस्ने • अस्थायी चर्पी निर्माण, पिउने पानी वा पियुस ट्याब्लेट बितरण गर्ने ।	• लेखाजोखा तथा औजारहरु तयारी अवस्थामा राख्ने, सो सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने ।	• लेखाजोखाका फारामहरु प्रर्याप्त मात्रामा तयार गर्नुपर्ने ।	स्थानीय तह/जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय
दोस्रो दिन	• Rapid Assessment Tools बाट प्राप्त भएका जानकारीको विश्लेषण तथा क्षेत्रगत समूह (Cluster Group) ले अनुमोदन गर्ने गरी प्रारम्भिक सहयोगको योजना सहित परिस्थितिको प्रतिवेदन तयार गर्ने र संवन्धित निकायहरूमा पेश गर्ने • उपलव्ध स्रोतको आधारमा प्रथम चरणको प्रतिकार्यको थालनी गर्ने र पानी वितरण गर्ने । • सरसफाईका लागि हाइजिन किट वितरण गर्ने ।	• सञ्चार माध्यमबाट जानकारीमूलक तथा सन्देशहरु प्रसारण गर्ने । • हाइजिन किट र वाटर गार्ड जस्ता महत्वपूर्ण सामग्रीहरुको भण्डारण गर्ने • तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्तिको टोली आपत्कालीन अवस्थाकालागि तयार गर्ने • शहरी क्षेत्रमा आपत्कालीन पानी आपुर्तीको वैकल्पिक व्यवस्थाको खोजी गर्ने	• आवश्यक स्रोत साधनको पहिचान गर्नुपर्ने ।	स्थानीय तह/जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय
पहिलो हप्ता	• द्रुत लेखाजोखा टोलीको प्रतिवेदनले औंल्याएको	• प्रभावित् समुदाय तथा घरपरिवारको	• भण्डारण गरेर राखिएको	स्थानीय तह/जिल्ला

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
	आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै तत्काल खानेपानीको अवस्था अनुगमन गर्ने । • खानेपानी शुद्धीकरणका समान वितरण सहयोग गर्ने कामलाई निरन्तरता दिने । • स्थानीय श्रोतको प्रयोग गरी अस्थायी शौचालय निर्माण गर्ने ।	लागि आवश्यक सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने । • जिल्ला र गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरुमा विपद्को समयमा सम्वोधन गर्न तालिम प्राप्त जनशक्तिहरुको जिम्मेवारी सहित नामावली तयार गरी सम्वन्धित कार्यालयमा राख्ने ।	सामग्रीहरु व्यवस्थित गर्नुपर्ने ।	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय
पहिलो महिना देखि पुनर्स्थापनाको समयसम्म निरन्तर	• खानेपानी, सरसफाई प्रवर्द्धन कार्य गर्ने गराउने । • फोहोरमैला व्यवस्थापन/फोहोरपानी व्यवस्थापन । • शिविर क्षेत्रको सरसफाई र निर्मलीकरण । • स्थानीय भाषामा जनचेतनामूलक क्रियाकलाप । • सरसफाई समिति गठन र अभिमुखीकरण । • माइकिङ् गर्ने, सडक नाटक गर्ने, सूचना केन्द्र स्थापना गर्ने • जानकारीमूलक, शिक्षाप्रद प्रचार सामग्री तयार गरी वितरण गर्ने • स्वयंसेवक परिचालन, सञ्चार क्षेत्रको परिचालन,बाल/युवा क्लबको परिचालन	• स्वास्थ्य तथा सरसफाई प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय स्वयंमसेवक र महिला स्वास्थ्य स्वयंमसेवकहरुलाई अभिमूखीकरण गर्ने । • तयार भएका IEC सामग्री वितरण गरि व्यवहार परिवर्तनका लागि शिक्षा तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने • नयाँ वन्ने खानेपानीका	• स्वास्थ्य, तथा खानेपानी सरसफाई सम्वन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु पर्ने । रेडियो पत्र पत्रिका मार्फत् जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु प्रचार प्रसार गर्नु पर्ने ।	स्थानीय तह/जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय

विपद्को घटना पश्चात्को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय
	• खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि बिग्रेका पूर्वाधारहरुको सर्भेक्षण, मर्मत, सम्भार र पुनर्निर्माण सम्बन्धी लागत योजना तयार गर्ने । • पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	योजनाहरु भूकम्प तथा विपद् प्रतिरोधात्मक भौतिक निर्माणहरु गर्न तालिम दिने		

६.७ आपत्कालीन संरक्षण (Emergency Protection)

बिषयगत क्षेत्र आपत्कालीन संरक्षण

मुख्य विपद्को किसिम बाढी, पहिरो, आगलागी, भूकम्प, खडेरी, महामारी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह, महिला बालवालिका शाखा

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को अवस्थामा जन, धन र संरचनामा व्यापक क्षति पुग्न गई जनजीवन अस्तव्यस्त हुने भएकाले विपद् प्रभावित समुदायमा सुत्केरी, महिला, वृद्धवृद्धा, बालबालिका, दलितलगायतका प्राथमिकतापूर्ण वर्गहरुमाथि यौन, शारीरिक लगायतका विभिन्न शोषणहरु हुनसक्ने भएको संरक्षणको खाँचो रहन्छ। यस्ता प्राथमिकताप्राप्त वर्गहरुलाई विपद्को समयमा संरक्षण दिने व्यवस्थापकीय कामलाई संरक्षण भनिन्छ । साथै आपतकालिन अवस्थामा आधारभुत आवश्यकताका सुविधाहरु निर्माण गर्दा सबैको सरल पहुच र चापलाई आधार मानेर तयार गरिनु पर्ने छ । अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुको आवश्यकताको संम्बोधन, शिविर तथा क्याम्पको वातावरण बालमैत्री हुनुपर्ने आदि कुराहरु समेत यस क्षेत्रमा पर्दछ ।

विपद्को घटना पश्चात् को अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	पूर्वतयारी को अनुमानित लागत

पहिलो दिन	• जानकारी संकलन तथा सूचना प्रवाह । • विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुसँग समन्वय बैठक गर्ने । • संरक्षणको अवस्था पहिचान गर्ने • जोखिममा परेका बालबालिकाहरु, अपांग, जेष्ठ नागरिक र महिलाहरुका लागि खोज तथा उद्धार गर्न जिल्ला प्रहरी र जिल्ला प्रशासन कार्यालयसंग समन्वय गर्ने ।	• संभावित विपद् क्षेत्रमा संरक्षण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने । • संरक्षणको अवस्था पहिचान गर्नको लागि चेकलिष्ट तयार गर्ने, • सम्पूर्ण विषयगतक्षेत्र सदस्य र प्रभावित क्षेत्रको केही अगुवा व्यक्तिको सम्पर्क नं. अद्यावधिक गर्ने	सूचना, स्रोत संकलन तथा जनशक्ति तयार	स्थानीय तह⁄ तथा क्षेत्रगत सदस्यहरु	
दोस्रो दिन	• संरक्षणको अवस्थाको लेखाजोखा योजना, विधि निर्माण गर्ने • विपद्को असरबारे अनुमानित विश्लेषण गर्ने । • आवश्यकता प्राथमिकीकरण गर्ने • घाइते बालबालिका तथा विशेष आवश्यकता भएका समूहका लागि स्वास्थ्य सहयोग गर्नका लागि स्वास्थ्य क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने । • महिला, बालबालिका वृद्ध र अपांगका सुरक्षाको लागि शिविर र वितरण क्षेत्रमा विशेष सुरक्षा प्रबन्ध गर्ने ।	• संरक्षणको लेखाजोखाका औजारहरु तयार गर्ने, • प्राप्त सूचनाहरको आधारमा विपद्को विश्लेषण गर्ने • स्रोत नक्शांकन गर्ने ।	सहि सूचनाको खोजी, जनशक्ति परिचालन	स्थानीय तह⁄ तथा क्षेत्रगत सदस्यहरु	
पहिलो हप्ता	• अन्य विषयगतक्षेत्र (Cluster) का टोलीहरूसँग मिली प्रभावित क्षेत्रका जोखिममा रहेका गर्भवती⁄सुत्केरी महिला, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका र अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरुको तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण गर्ने । • स्रोतहरुको पहिचान तथा परिचालन	• सूचना संकलन तथ विश्लेषण सम्बन्धि सम्पूर्ण तयारीहरु पूरा गर्ने । • चेकपोष्टहरु स्थापना गर्ने		स्थानीय तह⁄ तथा क्षेत्रगत सदस्यहरु	

	गर्नका लागि क्षेत्रगत आकस्मिक योजनाको समीक्षा गर्ने । • सञ्चार माध्यमबाट प्राप्त जानकारीको आधारमा प्रारम्भिक मानवीय सहयोगको बृहत योजना निर्माण गर्नेद । • मानवीय सेवाको आवश्यकता देखिएको प्रभावित समुदायमा सेवा उपलब्धताको लागि पैरवी गर्ने । • विपद्को अवस्थामा गर्भवती/सुत्केरी महिला, बालबालिकाको सम्भावित जोखिमको बारेमा योजना बनाउने । • तत्काल उपलब्ध गरिएको मानवीय सेवाहरुमा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पहुँच भए नभएको सुनिश्चितता गर्ने । • अपांगता तथा जेष्ठ नागरिकलाई आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु वितरण गर्ने जस्तै ह्वील चेयर, बैशाखी सेतो छडी, चस्मा, इयर फोन, लौरो छाता • डिग्नीटी किट वितरण गर्ने । • जोखिममा रहेका महिला बालबालिका, अपांग र जेष्ठ नागरिकलाई सेफ हाउसमा राख्ने • घाइतेहरुको उपचारको लागि समन्वय गर्ने । • औषधी उपचार रोगको संक्रमण फैलिन नदिन स्वास्थ्य कार्यालय संग सहकार्य गर्ने ।	• संचार माध्यमहरु मार्फत सूचना प्रवाह गर्ने । • अपांगता भएका ब्यक्तिहरुलाई आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु जस्तै ह्वील चेयर, बैशाखी सेतो छडी, चस्मा, इयर फोन र जेष्ठ नागरिकलाई आवश्यक पर्ने लौरो, छाता राख्ने व्यवस्था मिलाउने • डिग्नीटी किटको जोहो तथा भण्डारण गर्ने • सेफ हाउसमा आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु व्यवस्थापन गर्ने			
दोस्रो हप्ता	• संरक्षण क्षेत्रको समन्वय बैठक नियमित बस्ने,	• जिल्ला प्रहरी कार्यालय, पत्रकार महासंघ, तथा	मनोसामाजिक	स्थानीय तह/ तथा	

	• महिला, बालबालिका बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रणका लागि चेकपोष्ट स्थापना गर्ने । • बालबालिकाहरुको मनोसामाजिक अवस्था सुधारका लागि बालमैत्री स्थलहरुको स्थापना गर्ने । • मानसिक रूपमा कमजोर देखिएका प्रभावित मनोसामाजिक सहयोग दिने । • हराएका र विछोडिएका परिवारको खोजी र पारिवारिक पुनर्मिलन गराउने । • पत्रकार महासंघको सहयोगमा हिंसा, मानव वेचविखन सम्वन्धी सचेतना मुलक कार्यक्रम गर्ने	संघसंस्थाहरुसँग समन्वय गर्ने ।	परामर्श तालिम	क्षेत्रगत सदस्यहरु	
पहिलो महिना	• क्षेत्रगत समन्वय बैठक बस्ने । • सुत्केरी र ६ महिनासम्मका बच्चा र आमाहरुलाई आवश्यक लत्ताकपडा र पोषणयुक्त खानाको व्यवस्थापन गर्ने, गैर खाद्य सामग्री वितरण गर्ने । • परिवारबाट विछोडिएका बालबालिकाहरुलाई पुनःएकीकरण गराउने, तथा अल्पकालीन आवासको व्यवस्था गर्ने । • विपद्का कारण प्रभावित नागरिकहरुलाई मनोसामाजिक विमर्श सेवा उपलब्ध गराउने । • लैंगिकतामा आधारित हिंसामा परेका महिला तथा बालबालिकालाई आवश्यक सेवा तथा सहयोगको व्यवस्था मिलाउने • महिला समिति, समूह, गाउँ बाल संरक्षण समिति, बाल क्लब जस्ता संरक्षणका क्षेत्रमा क्रियाशिल संरचनाहरुलाई परिचालन गर्ने ।	• गर्भवती सुत्केरी महिला तथा बालवालिकाहरुका लागि अल्पकालीन आवासको व्यवस्था गर्ने • कानुनी सहयोगको लागि नेपाल वार एशोसिएशन, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, एड्भोकेसी फोरम र इन्सेकसंग समन्वय गर्ने र कानूनी सहयोगको रणनीति तय गर्ने । • Advocacy Task Force गठन गर्ने र परिचालन गर्ने	बित्तीय स्रोत, भौगोलिक अवस्था, भौतिक सामग्री । स्वयम्सेवकहरु पहिचान र परिचालन र यसका लागि खर्च	स्थानीय तह/ जिल्ला प्रहरी कार्यालय र क्षेत्रगत सदस्यहरु	

	• हिंसामा परेका महिला, बालबालिकाको लागि कानूनी सहयोग गर्ने ।				
दोस्रो महिना	• संरक्षण क्षेत्रगत सदस्यसँग साप्ताहिक बैठक तथा समीक्षा गर्ने • अन्य क्षेत्रगत प्रमुखहरुसँग समन्वयात्मक बैठक बस्ने, आवश्यकता र अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने । • आवश्यकताअनुसार लैंगिक हिंसा, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक विमर्श, अपाङ्गको छुट्टाछुट्टै उपसमूह निर्माण गरी योजनाहरु निर्माण गर्ने । • DDMC को बैठकमा सहभागी हुने र संरक्षण क्षेत्रका आवश्यकताहरुलाई परिपूर्तिका लागि अनुरोध गर्ने । • संरक्षण क्षेत्रमा कार्य गर्न आउने विषयगत संघसंस्थाहरुको अभिलेख राख्ने तथा विषयगत क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरुलाई कार्यक्रम बिस्तारका लागि समन्वय गर्ने ।	• उपसमूहहरुको निर्माण गर्ने । • कार्यक्रमहरु नपुगेको स्थानमा विस्तार गर्ने । • अन्य Cluster सँग समन्वय बैठक गर्ने • गतिविधीहरुको अनुगमन गर्ने ।	कार्यतालिका तयारी गरिनु पर्ने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, पत्रकार तथा क्षेत्रगत सदस्यहरु	

६.८ आपत्कालिन शिक्षा (Emergency Education)

बिषयगत क्षेत्र आपत्कालीन शिक्षा

मुख्य विपद्को किसिम बाढी, आगलागी, भूकम्प, महामारी, चट्याङ्ग

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) शिक्षा विकास तथा संमन्वय ईकाइ / स्थानीय तह

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : विषयगत कार्यालयहरु

शिक्षा मानिसको मौलिक अधिकार हो । द्वन्द्व र विपद्बाट पीडित करोडौं बालबालिका तथा युवाहरूका लागि त शिक्षा अझ विशेष महत्वपूर्ण छ । आपत्कालीन अवस्थामा समग्र शिक्षाका गतिविधि खलबलिन

गई शिक्षाले गर्ने रूपान्तरणमा बाधा उत्पन्न हुन्छ। आपत्कालमा उपलब्ध गराइने शिक्षामा सबै उमेरका मानिसहरूका लागि सिकाइ अवसरहरू समेटिएको हुन्छ । यसको क्षेत्रभित्र प्रारम्भिक बाल विकास, प्राथमिक, माध्यमिक अनौपचारिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, उच्च र प्रौड शिक्षा आदि पर्छन्। आपत्कालीन अवस्थामा दिइने गुणस्तरीय शिक्षाले शारीरिक, मनोवैज्ञानिक र बौद्धिक संरक्षण प्रदान गदर्छ, जसले जीवन कायम राख्न र बचाउन मद्दत गर्छ ।

बिशेषगरी विपत्को समयमा शिक्षा क्षेत्रको आवश्यकता पहिचान र सम्बन्धित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन लगायत तयारी अवस्था, जोखिम न्यूनीकरण र प्रतिक्रियाको योजना निर्माण र कार्यान्वयनमा सुधार गर्न यो क्षेत्रले निम्न गतिबिधिहरु संचालन गर्ने छ ।

विपद्को घटना पश्चात्को अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
पहिलो दिन	• DDMC को बैठकमा सहभागि भई जानकारी लिने दिने । • Cluster समन्वय बैठक र सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई सूचना संकलनका लागि व्यवस्था गर्ने । • घाईते भएका विद्यार्थीहरु र शिक्षकहरु (यदि विद्यालयमा विपद् भएको अवस्थामा) सम्बन्धमा तत्काल घटनास्थलमै उपचारको व्यवस्था मिलाउने र सिकिस्त घाईतेलाई अस्पताल पठाउने ।	• क्लस्टर सदस्यहरुका लागि विपद्मा शिक्षा र यसको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि अभिमूखीकरण गर्ने । • विपद्को समयमा विपद्को तथ्यांक संकलन र सूचना व्यवस्थापनका लागि टिम गठन र उनिहरुलाई तालिम दिई तयारी अवस्थामा राख्ने । • शिक्षा इकाई र विद्यालय बिचमा सूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने । • आवश्यक सूचनाका लागि जिल्ला आपत्कालीन केन्द्र एंवम् स्थानीय तहमा भएका स्रोतकेन्द्र र विद्यालय संमन्वयको संयन्त्रको बिकास गर्ने । • विपद् प्रभावित भएको क्षेत्र भएमा विद्यालय स्तरमा प्राथमिक उपचार कार्यदल वा जुनियर रेडक्रस,	• आपत्कालीन कार्य योजना तयार गर्ने । • तालिम तथा क्षमता विकास र प्राथमिक उपचार सामग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा बिकास तथा संमन्वय इकाई र क्षेत्रगत सदस्यहरु

विपद्को घटना पश्चात्को अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
		स्काउटका पदाधिकारिहरुलाई तालिमको व्यवस्था गराउने ।		
दोस्रो दिन	• बिषयगत क्षेत्रले घटनाको बस्तुगत विवरण तयार पार्ने । • स्रोत साधनको आंकलन गर्ने (आवश्यकता, लेखाजोखा र खाडल पहिचान गर्ने)	• विपद् पूर्व नै तालिम प्राप्त स्वयं सेबकलाई जिम्मेवारी सहित तयारी अवस्थामो राख्ने । • सङ्कटासन्नतामा रहेका विद्यालयको विवरण (संरचनागत, गैर-संरचनागत, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक सङ्कटासन्नता) तयार पार्ने ।	• विपद् पूर्व नै जिम्मेवारी नतोकिनु	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा इकाई र क्षेत्रगत सदस्यहरु
पहिलो हप्ता	• MIRA तथ्यांक विश्लेषण र सम्वन्धीत निकायहरुलाई जानकारी गराई सम्भावित श्रोत (सहयोग) आंकलन गर्ने । • विस्तृत शिक्षा सर्वेक्षण र प्रतिवेदन तयारी । • बिद्यालय सुचारुका लागि तत्कालका लागि आबश्यक पर्ने सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने ।	• क्लष्टरका तालिम प्राप्त जनशक्तिलाई जिम्मेवारी सहित तयार पार्ने । • आन्तरिक स्रोतको पहिचान र क्षमता आँकलन (who, where, what) गरिएको हुनेछ । यसका लागि सम्भावित प्रभावित विद्यालयहरुमा विपद् आकस्मिक योजना बनाउने । यसका आधारमा जिल्ला शिक्षा कार्यालय लगायतका जिल्लाका शिक्षा क्षेत्रमा काम गर्ने निकायले योजना बनाउने ।	• तत्काल प्रयोग गर्न सकिने शैक्षिक लगायतका सामग्रीहरुको भण्डारण नभएको ।	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र क्षेत्रगत सदस्यहरु
पहिलो महिना	• MIRA प्रतिवेदनबाट औल्याएका समस्याहरुको	• पूर्ण रुपमा क्षतिग्रस्त हुन सक्ने स्कुलको पहिचान गर्ने ।	• ECD kit box • Electronic copy of the text book	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा

विपद्को घटना पश्चात्को अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
	आधारमा सहयोग प्रदान गर्ने • आवास क्लष्टरसंग समन्वय गरि अस्थायी पठनपाठनका लागि स्थान निर्धारण गर्ने । • बिद्यालय खुलाउने र विद्यार्थीलाई विद्यालयमा पुनः ल्याउने वातावरण बनाउनेर उनीहरूको जीवनलाई सामान्य बनाउन सहयोग गर्ने ।	• विद्यार्थीको जनसंख्याका आधारमा आबश्यक School in a Box kits, ECD and Student kit को जोहो गर्ने । • सुरक्षित स्थान निर्धारण गर्ने । • आपत्कालीन अवस्थाका निमित्त सामग्री भण्डारण गरि राख्ने । • सरोकारवालाहरुको क्षमता तथा स्रोत नक्साङ्कन गर्ने • विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी IEC सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने ।	• सबै ठाउँमा प्रयाप्त योजना र पूर्वतयारी नभएको । • पाठ्यक्रम तथा निर्देशिका तयार भएपनि अध्यापनका लागि शिक्षकलाई तालिम नभएको ।	विकास तथा समन्वय इकाई र क्षेत्रगत सदस्यहरु
दोस्रो महिना	• पहिलाको अवस्थामा आउनका लागि नियमित रुपमा प्रतिकार्यका कार्यहरु तथा अवस्था विश्लेषण गरि थप कार्यहरु सञ्चालन गर्ने । • भईरहेका कार्यहरुको अनुगमन गर्ने • विपद् जोखिम न्यूनीकरणको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आर्थिक स्रोत व्यवस्थापन गर्न एकद्वार संयन्त्रको विकास गर्ने ।	• पहिचान गरिएका प्राथमिकतामा आधारित रही विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजनाका नीति र कार्यक्रम बमोजिम सबै तहमा साधन स्रोतको विनियोजन गर्ने । • विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने छुट्टै कोषको व्यवस्था गर्ने (यस्तो कोषको आर्थिक स्रोत संकलन र खर्च एकद्वार प्रणालीमा आधारित भएको हुनेछ) । • प्रकोप र विपद्सम्वन्धी कोचिङ्ग गर्ने	• जिल्ला स्थित विभिन्न संघ सस्थाहरुसंग समन्वय, सहकार्य गर्ने ।	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा ईकाइ र क्षेत्रगत सदस्यहरु

विपद्को घटना पश्चात्को अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
		• विद्यालयको विद्यालयसुधार योजना (एसआईपी) बनाँउदा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई समावेश गर्ने • वि.व्य.स., शिक्षक, बाल क्लवलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन जस्तै आधारभूत खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार सम्वन्धी तालिम दिने • अति आवश्यक व्यक्ति, निकाय संस्थाको सर्म्पक नं. फलेक्स प्रिन्ट गरी टँस्ने • Safety and security सम्वन्धी शिक्षा दिने		
तेस्रो महिना वा सो भन्दा बढी	• शिक्षा कलष्टरकाले खाडल पहिचान गरि आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको व्यवश्था गर्ने • संचालित कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने । • भत्किएका संरचना निर्माणका लागि पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण कलष्टरसंग समन्वय गरी कार्ययोजना तयार गर्ने र सहयोगका लागि सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने ।	• जिल्लाका विद्यालयमा उत्थानशिलताका लागि सबै सरोकारवालालाई स्विकार्य हुने तथा शिक्षा मन्त्रालयद्धारा निर्देश गरिएको कार्यढाँचाको आधारमा साझा ढाँचा निर्माण गर्ने । • सम्बन्धित निकायबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्यांकहरुको Verification गर्ने । • आवश्यक सहयोगका लागि सम्बन्धित निकायहरुमा सम्पर्क, समन्वय गर्ने ।	• दक्ष जनशक्ति र आर्थिक अभाव	स्थानीय तह/जिल्ला शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र क्षेत्रगत सदस्यहरु

विपद्को घटना पश्चात्को अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
		• समय समयमा बाढी, आगलागी र भूकम्पका सिमुलेशन अभ्यास गर्ने ।		

६.९ बन्दोबस्ती क्षेत्र (Logistic Management)

बिषयगत क्षेत्र बन्दोबस्ती क्षेत्र

मुख्य विपद्को किसिम बाढी, पहिरो, भूकम्प, खडेरी, आगलागी, महामारी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) जिल्ला प्रशासन कार्यालय/नेपाल रेडक्रस सोसाईटी
क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) : विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को अवस्थामा जन जीवन अस्त व्यस्त भएको हुन्छ साथै व्यक्तिगत, सामुदायिक तथा सार्वजनिक संरचनाहरु बिग्रने, भत्कने, टुट्ने जस्ता कार्यहरु हुन्छन् र वन्दोवस्तीका सामग्रीहरु अपुग भै प्रभावित समुदायमा तत्काल खोज तथा उद्दार र राहत कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि समेत विभिन्न खालका अवरोधहरु सिर्जना हुनसक्ने भएकोले तत्काल त्यस्ता कार्यहरुमा नियमितता प्रदान गर्नको लागि यो विषयगत क्षेत्रको आवश्यकता पर्दछ । विपद्को समयमा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र तथा वर्गहरुलाई सुविधा दिनको लागि गरिने सम्पूर्ण कार्य नै आपत्कालीन वन्दोवस्ती हो ।

विपद्को घटना पश्चातको अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
पहिलो दिन	• आ-आफ्नो कर्मचारी तथा परिवारको व्यक्तिगत सुरक्षाका वारेमा आवश्यक सूचना संकलन गर्ने । • सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई सूचना सङ्कलनका लागि निर्देशन ।	• विपद्का विभिन्न मुद्दाहरुमा साझेदार संस्था तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकास गर्ने ।	• स्थानीय तह तथा सम्बन्धित निकायबाट सूचना समयमै उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । ।	DDMC, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, जिसस र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

	• DDMC को बैठकमा सहभागी भई आवश्यक सूचनाहरुको आदान प्रदान गर्ने ।		● क्षमता विकास गर्ने	
पहिलो हप्ता देखी पहिलो महिना सम्म	• प्राविधिक टोलीलाई स्थलगत अध्ययनका लागि प्रभावित स्थानमा परिचालन । • स्रोत साधनको आंकलन गर्ने (आवश्यकता, लेखाजोखा र खाडल पहिचान गर्ने) र समन्वय एंवम् स्रोत पहिचान गर्ने र त्यसै अनुरुप परिचालन गर्ने । • विस्तृत सर्वेक्षण पश्चात प्रभावितहरुको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्ने । • बिषयगत बैठक र घटनाको विवरण संकलन गर्ने कार्य निरन्तर गर्ने (कार्य क्षेत्र पहिचान गरि कार्य गर्ने) ।	• क्षतिको तथ्याङ्क तथा लेखाजोखा गर्नका लागि तथ्यांक संकलन, सूचना व्यवस्थापनका लागि क्लष्टरका सदस्यहरुलाई तालिम दिने । • आपत्कालीन अवस्थाको लागि सवारी साधन, इन्धन र ड्राइभरको व्यवस्था अग्रिम मिलाउने । • विस्तृत सर्वेक्षणका लागि जिम्मेवारी सहित टोली गठन गरी उनिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र संकलित तथ्यांकहरुको रिपोर्टिङ संयन्त्र विकास गर्ने ।	• सम्बन्धित कार्यालयहरुले गाडी तथा इन्धनको व्यवस्थापन गर्ने । • सम्बन्धित विषयमा क्षमता विकास गर्नुपर्ने । • विभिन्न स्रोत साधनहरुको पहिचान तथा परिचालनको लागि आयश्यक व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।	DDMC, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, जिसस र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

६.१० भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र (Physical Infrastructure)

बिषयगत क्षेत्र — भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र

मुख्य विपद्को किसिम — बाढी, पहिरो, भूकम्प, सुख्खा खडेरी, आगलागी, महामारी

क्षेत्रगत अगुवा (Cluster Lead) — संघिय आयोजना कार्यन्वयन इकाई, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण,

क्षेत्रगत सह नेतृत्व (Cluster co-lead) :सुरक्षा निकायहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विषयगत कार्यालयहरु

विपद्को अवस्थामा जन, धनको क्षतिका अलावा व्यक्तिगत वा सामुदायिक तथा सार्वजनिक संरचनाहरु बिग्रने, भत्कने, टुट्ने जस्ता कार्यहरु हुन गई साथै वन्दोवस्तीका सामग्रीहरु अपुग भै प्रभावित समुदायमा तत्काल खोज तथा उद्दार र राहत कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि समेत विभिन्न खालका अवरोधहरु सिर्जना हुनसक्ने भएकोले तत्काल त्यस्ता कार्यहरुमा नियमितता प्रदान गर्नको लागि यो विषयगत क्षेत्रको आवश्यकता पर्दछ ।

विपद्को घटना पश्चातको अबधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिका आधारमा)	आपत्कालीन अवस्था संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्वेवार निकाय
पहिलो दिन	• घटनाको विस्तृत विवरणको जानकारी लिने दिने । • सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई सूचना सङ्कलनका लागि निर्देशन गर्ने । • DDMC को बैठकमा सहभागी भई आवश्यक सूचनाहरुको आदान प्रदान गर्ने ।	• विपद्का विभिन्न मुद्दाहरुमा साझेदार संस्था तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकास गर्ने । • क्षतिको तथ्याङ्क तथा लेखाजोखा गर्नका लागि तथ्यांक संकलन, सूचना व्यवस्थापनका लागि क्लष्टरका सदस्यहरुलाई तालिम दिने ।	• गाउँपालिका, नगरपालिकामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र अन्य कार्यदल गठन भई नसकेकोले सो कार्य गर्नुपर्ने, • स्थानीय तह तथा सम्बन्धित निकायबाट सूचना समयमै उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।	DDMC, जिसस, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण ।

	• तत्काल अत्यावश्यक सेवाहरु अवरुध भए सुचारु गर्न सम्बन्धित आफु मातहतका निकायहरलाई परिचालन गर्ने ।		• वडा/गाँपालिका सचिवहरु तथा सामाजिक परिचालकहरुको नियमित मासिक बैठकमा अभिमूखीकरण दिने ।	
दोस्रो दिन	• प्राविधिक टोलीलाई स्थलगत अध्ययनका लागि प्रभावित स्थानमा परिचालन ।	• संकटासन्न भौतिक संरचनाको पहिचान र यसका लागि आवश्यक स्रोत साधनको नक्सांकन गरी पूर्व तयार पार्ने ।	• क्षमता विकास गर्ने	DDMC, जिसस, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण
	• स्रोत साधनको आंकलन गर्ने । • (आवश्यकता, लेखाजोखा र खाडल पहिचान गर्ने) र समन्वय, स्रोत पहिचान र शिघ्र पुनर्लाभको कार्य योजना वनाउने ।		• सम्बन्धित कार्यालयहरुले गाडी तथा इन्धनको व्यवस्थापन गर्ने ।	
	• सहज पहुँचका लागि अस्थायी रुपमा पुल, सडक तथा वाटो निर्माण गर्ने, डेव्रिस सफा गर्ने । प्रकोपजन्य फोहोरको उचित प्रबन्ध मिलाउने वा नष्ट गर्ने । • अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, आन्तरिक रुपमा विस्थापित्को शिविर, विद्यालय	• स्थानीय तहका स्रोत साधनको पहुँच तथा स्थानीय तहमा गठन भएका विपद् व्यवस्थापनका समितिहरु तथा कार्य दलहरुको परिचालन र उनीहरुको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने । • सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्था तथा स्थानहरुमा पर्न सक्ने प्रभावहरुको अनुमान	• स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई जिम्मेवार बनाउने र जिल्लाको समन्वय संयन्त्र मजबुत बनाउने । • यसका लागि सबै कार्यालय संघ सस्थाहरुबाट केहि अनुमानित	

	जस्ता आधारभूत क्षेत्रमा विद्युतीय सेवा उपलब्ध गराउने ।	गरि समयमै सुचारु गर्नका लागि रणनीति तथा पूर्वतयारी गर्ने । • प्रत्येक वडा, गाउँपालिका र नगरपालिकाहरुमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोष खडा गर्ने । • प्रत्येक वडा, गाउँपालिका र न.पा. मा स्थानीय विपद् तथा जलवायू उत्थानसिल योजना तयार गर्ने । • प्रत्येक वडा, गाउँपालिका र न.पा. हरुमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोष खडा गर्ने ।	बजेट छुटाई राख्ने । • विद्युत प्राधिकरण तथा उर्जा क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु विपद्को क्षतिको प्रतिकार्य तथा समयमै सेवा उपलब्ध गराउनका लागि पूर्वतयारी अवस्थामा रहने ।	
पहिलो हप्ता	• विस्तृत सर्वेक्षण पश्चात प्रभावितहरुको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्ने । • बिषयगत बैठक र घटनाको विवरण संकलन गर्ने कार्य निरन्तर गर्ने (कार्य क्षेत्र पहिचान गरि कार्य गर्ने) • मौजुदा अवस्थामा अस्पताल, विद्यालय, स्वास्थ्यसेवा प्रदायकका साथै सडक, पुल र अन्य संरचनाको क्षतिको लेखाजोखा प्रारम्भ	• विस्तृत सर्वेक्षणका लागि जिम्मेवारी सहित टोली गठन गरी उनिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र संकलित तथ्यांकहरुको रिपोर्टिङ संयन्त्र विकास गर्ने । • घर क्षति भएकाहरुको लागि उपलव्ध राहतको मापदण्डवारे स्पष्ट हुने र सवैलाई जानकारी गराउने र बिपद् पुर्व नै सामुदायिक वनहरुसंग अग्रिम समझदारी गर्ने ।	• सम्बन्धित विषयमा क्षमता विकास गर्नुपर्ने । • विभिन्न स्रोत साधनहरुको पहिचान तथा परिचालनको लागि आयश्यक व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।	DDMC, जिसस, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

	गर्ने । आवासको लागी सहुलियत वा निशुल्क काठहरु उपलव्ध गराउने • सार्वजनिक सेवाहरु सुचारु गर्ने ।			
पहिलो महिना	• अस्थायी शिविरको स्थापना गर्ने र विस्थापितलाई व्यवस्थित बनाउन सुरक्षित र खुला ठाउँमा लैजाने प्रबन्ध मिलाउने । • क्षति भएका पूर्वाधारहरुको विस्तृत विवरण तयार गर्ने । • शिघ्र पुनर्लाभको लागि आवश्यक अध्ययन, लेखाजोखा तथा विश्लेषण गरी बसोबास र जीविकोपार्जन जस्ता प्रमुख क्षेत्रको विकासका कार्यलाई अघि बढाउने वातावरण तयार गर्ने । • पूर्वाधारहरु शिघ्र पुनर्लाभ तथा पुनः निर्माण गर्न आवश्यक विस्तृत प्राविधिक इष्टिमेट	• संभावित विपद्बाट विस्थापित हुन सक्ने परिवार आंकलन गरि अस्थाई स्थलको पहिचान गर्ने । • पूर्वाधारको विस्तृत विवरण तयार गर्न जिल्ला प्राविधिक कार्यालयको सहयोगमा प्राविधिकहरुको सम्पर्क सूचि तयार गर्ने । • विस्तृत प्राविधिक इस्टिमेटका लागि टिम गठन र जिम्मेवारी दिईएको हुनेछ यसका लागि टिमका लागि आवश्यक बन्दोबस्तिका सामग्रिहरुको व्यवस्थापन गरि राख्ने ।	• विभिन्न तालिमहरु सञ्चालन गर्न स्रोत र साधनको अग्रिम व्यवस्था गर्न चुनौति हुने । • समयमै तथ्यांक संकलन गरी प्रभावित हरुलाई उपलब्ध गराउने । • विपद्कै लागि भनेर टोली र बन्दोबस्तिका सामग्रीहरु तयारी अवस्थामा नराखिएको ।	DDMC, जिसस, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र क्षेत्रगत सदस्यहरु ।

	गर्ने र सम्वन्धीत कार्यालयमा प्रतिवेदन पठाउने ।			
दोस्रो महिना	• उपलव्ध वजेटको आधारमा पूर्वाधारहरु निमार्ण प्रक्रियालाई प्रारम्भ गर्ने । • विपद् पश्चात भत्किएका अस्पताल, विद्यालय, सडक, खानेपानी, बिजुली, टेलिफोन लगायतका सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्था लगायतका अन्य संरचनाहरु निर्माण गर्ने ।	• संभावित विपद्को कारण हुन सक्ने संरचनागत क्षतिको पुन:निर्माण र पुनर्स्थापनाका क्रियाकलापलाई जिल्ला समन्वय समितिको वार्षिक योजनामा समावेश गराउने । • भवन आचार संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन र उत्थानशीलता (Resilience) को मापदण्डको निर्धारण निर्माण गरि सबै सरोकारवालालाई लागू गर्नका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिससले आवश्यक कार्य गर्नेछ ।	• नियमित बजेटलाई परिचालन गर्ने र यसका सम्बन्धित निकायसंग अनुमति लिने प्रक्रिया नभएको । • विपद् व्यवस्थापनलाई विकास योजनामा मुलप्रवाहिकरण गर्ने, स्थानीय तहमा बनेका विपद् व्यवस्थापन योजनाले जिल्लाको बार्षिक योजना र बिषयगत योजनामा अझै प्रर्याप्त मात्रामा प्राथमिकता पाउन सकेको छैन ।	DDMC, जि.स.स, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण
तेस्रो महिना र सो भन्दा बढि	• विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि बिषयगत आकस्मिक योजना समय सापेक्ष परिमार्जन गर्ने ।	• दाता, निजी क्षेत्र वा दान-दातव्यबाट आर्थिक स्रोत जुटाउने र प्रभावित क्षेत्र (sector) एवं समुदायलाई आर्थिक स्रोत उपलब्ध	• सबै तहमा आपत्कालीन प्रतिकार्य योजनाको तर्जुमा तथा क्षमताको अभिवृद्धि तत्काल गर्नु जरुरी छ ।	DDMC, जिसस, जल तथा सिंचाई विकास डि.का, डिभिजन सडक कार्यालय, शहरी विकास तथा भवन डि.का, नेपाल

	• विपद् जोखिम न्यूनीकरणको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आर्थिक स्रोत व्यवस्थापन गर्ने । • दिगो विकासमा पुन : निर्माणका क्रियाकलाहरुलाइ लिंक गर्ने । • सबै प्रमुख परियोजनाहरूमा वातावरणीय प्रभाव लेखाजोखा (Initial Environmental and Impact Assessment) तथा विपद् प्रभावको लेखाजोखा (Disaster Impact Assessment) गर्ने ।	गराउने व्यवस्थाको विकास गर्ने । • EIA / IEE कार्य समावेश गर्न आवश्यक संस्थागत संयन्त्रको विकास गरिने र वातावरणीय तथा प्राकृतिक स्रोतको व्यवस्थापनमा विपद् सम्बन्धि विषयमाथि पनि अनिवार्य रूपमा ध्यान दिने कुरा समावेश गर्ने । • आवश्यक नीति, मापदण्ड तथा निर्देशिकाहरूको विकास गरिएको हुनेछ । • आर्थिक साधनहरू (साना लगानी, लघु ऋण, बीमा आदि) को प्रयोग गर्नका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्रको संलग्नतालाई अभिवृद्धि गर्ने ।	• विपद्पछि गरिने पुनर्लाभ (Recovery) तथा पुनःस्थापना कार्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका प्रयासलाई समावेश गर्ने संस्थागत प्रक्रियाको स्थापना नभएका • विपद् पछि निर्माण कार्य गर्दा अझ राम्रो झन् राम्रो बनाउन (Build Back Better) मा जोड दिने कार्य निरन्तर गर्न कठिनाई	टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण

परिच्छेदः ७

आवश्यकताको लेखाजोखा

७.१. विषयगत स्रोत साधनको आँकलन

यस खण्डमा कुनै पनि प्रकोपको कारण हुने विपद्जन्य घटनामा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रबाट वितरण गरिने राहत सामग्रीहरू र तत्काल सेवा पुऱ्याउनका लागि चाहिने सरसामानहरू उपलब्ध भएबमोजिम समावेश गरिएको छ ।

७.१.१ संमन्वय तथा सूचना क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान श्रोत तथा क्षमताको विवरण

सरकारी निकाय

कार्यालय	बिषय क्षेत्र	सामग्रीको नाम		परिमाण	अनुमानित लागत	भण्डारण स्थल	माग गरेपछि उपलब्ध हुने समय अवधि
		खाद्य	गैरखाद्य				
जिल्ला प्रशासन कार्यालय	समग्र नेतृत्व		खोज तथा उद्धार समाग्री	केही	७,५०,०००।	DEOC	केही दिन भित्र
			राहात		माग अनुसार		
जिल्ला प्रहरी कार्यालय	खोज तथा उद्धार		खोज तथा उद्धार समाग्री	केही	१,२०,०००।-	DEOC	केही दिन भित्र
	पुर्व सुचना प्रणाली						
सशत्र प्रहरी ४५ नं गुल्म	खोज तथा उद्धार		खोज तथा उद्धार समाग्री	केही	१,००,००० ।-	भण्डार कक्षा	केही दिन भित्र
	पुर्व सुचना प्रणाली		पुर्व सुचना समाग्रीहरु	केही	२०,०००।-	कार्यालय भण्डार कक्षा	
नेपाली सेना श्री हनुमानध्वज गुल्म	खोज तथा उद्धार		खोज तथा उद्धार समाग्री	केही	१,००,००० ।-	भण्डार कक्षा	केही दिन भित्र
	पुर्व सुचना प्रणाली		पुर्व सुचना समाग्रीहरु	केही	२०,०००।-	कार्यालय	

						भण्डार कक्षा	
जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय अस्पताल मुगु	स्वास्थ्य		ओषधी	केही	५,००,०००।-	कार्यालय भण्डार कक्षा	केही दिन भित्र
			अक्सिजन प्लान्ट	केही	२,००,०००।-		
जिल्ला आर्युवेद अस्पताल	स्वास्थ्य		ओषधी	केही	१,००,००० ।-	कार्यालय भण्डार कक्षा	केही दिन भित्र
पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालय	खाध सुरक्षा		PPR	१५०००	१,५०,००० ।-	भण्डार कक्षा	केही दिन भित्र
			FMD	२०००	३,१०,०००।-	भण्डार कक्षा	
			RABIES	७००	१,१५,५०० ।-		
			HSBQ	३५००	१७,५०० ।-		
कृषि विकास कार्यालय	खाध सुरक्षा		माटो/खाद्य सुरक्षा	४	४,००,०००।-	माग तथा कार्यालय को निर्णय अनुसार	केही दिन भित्र
			बागवानी	३०,०००	२१,००,०००।-		
			कृषि प्रसार	१५	७,५०,०००।-		
			बाली संरक्षण	१०	५,००,००।-		
			साना सिंचाई	१००	७,००,००,०००।-		
सामाजिक विकास कार्यालय	संरक्षण		छात्रवृती सहयोग		१४८००० ।-	माग तथा कार्यालयको निर्णय अनुसार	केही दिन भित्र
			विद्यालय मर्मत	३०	६,००,०००।-		
			बालविकास केन्द्र	६	५०,०००।-		
			जेष्ठ नागरिक सहयोग		८०,०००।-		
खानेपानी तथा सिंचाई उर्जा विकास कार्यालय	खानेपानी सरफाई तथा स्वास्थ्य		Pipe HDPE 20mm Mtr	८००	३३,६००।-	माग तथा कार्यालयको	केही दिन भित्र
			Pipe HDPE 25mm MTR	८००	४६,४००।-		
			Pipe HDPE 32mm MTR	८००	४९,६००।-		

			Bleaching powder KG	६०	१५०० ।-	निर्णय अनुसार	
			DWS	१५	५,००,०००।-		
			Irrigation	१०	५,००,०००।-		
			Gabin work	५	५,००,०००।-		
डिभिजन वन कार्यालय	खाध सुरक्षा		गाडी	१		माग तथा कार्यालयको निर्णय अनुसार	केही दिन भित्र १७ प्रकार
			बाइकहरु	४			
			अग्नी नियन्त्रक सामाग्री	१७ प्रकार			
			ं वृक्षारोपण गर्न सकिने	जोखिम क्षेत्रमा			
रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय हुटु रारा मुगु	खाध सुरक्षा		गाडी	१		माग तथा कार्यालयको निर्णय अनुसार	केही दिन भित्र
			बाईक	२			
			काठ दाउरा सामुदायक वन मार्फत	२२।४			
नेपाल खाध ब्यापार कम्पनी	खाद्य सुरक्षा	जीरा मसिनो चामल		१३५		आफनै गोदाममा	केही दिन भित्र
		सोना मन्शुली मसिनो चामल		४४२		आफनै गोदाममा	
		मध्यम सिल्की चामल		६४८		आफनै गोदाममा	
		अरुवा मोटो चामल		१४७८		आफनै गोदाममा	
छायानाथ रारा नगरपालिका	समग्र नेतृत्व		खोज तथा उद्धार समाग्री, पुर्व सुचना समाग्रीहरु		४,००,०००।-	आफनै गोदाममा	केही दिन भित्र
			विपद कोष		१०,००,००० ।-		

सोरु गाउँ पालिका	समग्र नेतृत्व		खोज तथा उद्धार समाग्री, पुर्व सुचना समाग्रीहरु		४,००,०००।-	आफनै गोदाम मा	केही दिन भित्र
			विपद कोष		१०,००,००० ।-		
खत्याड गाउँ पालिका	समग्र नेतृत्व		खोज तथा उद्धार समाग्री, पुर्व सुचना समाग्रीहरु		४,००,०००।-	आफनै गोदाम मा	केही दिन भित्र
			विपद कोष		१०,००,००० ।-		
मुगुम कार्मारोंग गाउँ पालिका	समग्र नेतृत्व		खोज तथा उद्धार समाग्री, पुर्व सुचना समाग्रीहरु		२,००,०००।-	आफनै गोदाम मा	केही दिन भित्र
			विपद कोष		१०,००,००० ।-		

७.२ वन्दोवस्तीका सामानको आँकलन

७.२.१ सरकारी तथा विकास साझेदार निकायहरुसंग उपलब्ध बन्दोबस्तीका सामानहरु

जिल्लामा विभिन्न सरकारी तथा विकास साझेदार निकायहरु संग उपलब्ध बन्दोबस्तीका सामानहरुको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । निकायगत विस्तृत विवरण अनुसूची ९ मा समावेश गरिएको छ ।

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्था	मानवीय श्रोत	हाल बिभिन्न ईलाकामा उपलब्ध सामग्री	थप आवश्यक सामग्री
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	तलिम प्राप्त दक्ष जनशक्ती २ जना	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, टिउव, आदि	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, ड्रिल मेसिन, पिक, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, डोजर, क्रेन,

क.सं.	कार्यालय/ संस्था	मानवीय श्रोत	हाल बिभिन्न ईलाकामा उपलब्ध सामग्री	थप आवश्यक सामग्री
				दमकल, सिठ्ठि, रवर वोट
२	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	तलिमप्राप्त दक्ष जनशक्ती २५० जना	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, आदि	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, स्टेचर, डोरी, टर्च, ड्रिल मेसिन, पिक, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, रवर वोट ।
३	सशस्त्र प्रहरी वल	तालिमप्राप्त दक्ष जनशक्ति १०० जना	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, टिउव, सेफ्टी क्लोथ, सठ्ठि, आदि	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, ड्रिल मेसिन, पिक, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, सिठ्ठि, रवर वोट, सेफ्टी क्लोथ,
४	नेपाली सेना	तालिमप्राप्त दक्ष जनशक्ती २०० जना	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, ड्रिल मेसिन, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, टिउव, सेफ्टी क्लोथ, सठ्ठि, आदि	
५	रेडक्रस सोसाईटी	तलिमप्राप्त दक्ष जनशक्ति ६०जना	स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, टिउव, सेफ्टी क्लोथ, सिठ्ठि, आदि	लाईफ ज्याकेट, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, ड्रिल मेसिन, चस्मा, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, टिउव, सेफ्टी क्लोथ, सठ्ठि, आदी
६	यु.एम.एन. मुगु	१ जना	टेन्ट, म्याट्रस, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, गैंटी, हाते माइक,	

क.सं.	कार्यालय/ संस्था	मानवीय श्रोत	हाल बिभिन्न ईलाकामा उपलब्ध सामग्री	थप आवश्यक सामग्री
			सेफ्टी हार्नेस, सेफ्टी क्लोथ, सिठ्ठि, आदि	
७	INF, Nepal Mugu	५ जना	टेन्ट, म्याट्रस, स्टेचर, बाल्टिन, हेलमेट डोरी, टर्च, पन्जा, सावेल, फरुवा, घन, गैंटी, सेफ्टी क्लोथ, सिठ्ठि, आदि	

७.२.२ खाद्य क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान स्रोत तथा क्षमताको सूचि

क.स.	कार्यालय/ संस्था	खाद्य सामग्रीको उपलब्धता	आकस्मिक कोष	मानवीय श्रोत	कैफियत
१	जिल्ला समन्वय समिति	खाद्य सामाग्री पहिचान गरिएको, भण्डारण नभएको	नभएको		
२	नेपाल खाद्य संस्थान	खाद्य सामाग्री भण्डारण गरिएको (२१००क्वीन्टल चामल)			
३	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	खाद्य सामाग्र पहिचान गरिएको, भण्डारण नभएको		६० जना	
४	कृषी विकास कार्यालय	विभिन्न खाद्यान्न, तरकारी तथा नगदे वालिको विज संरक्षण गरिएको			
५	स्थानिय गा.पा. तथा न.पा. हरु	खाद्य सामाग्र पहिचान गरिएको, भण्डारण नभएको		१२ जना	
६	गैरसरकारी संस्था महासंघ			१ जना	आवश्यकता परेको बखत जिल्ला जिल्ला स्थिति गै.स.स.संग समन्वय गर्ने

७.२.३ स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान स्रोत तथा क्षमताको सूचि

क्र.स	कार्यालयहरु	हाल उपलब्ध हुन सक्ने क्षमता			थप आवश्यक सामग्रीहरुको आकलन		
		मानवीयश्रोत	वजेट रु.	सामग्री	मानवीयश्रोत	वजेट रु.	सामग्री
१.	जिल्ला स्वास्थ्य कार्याल	तालिम प्राप्त जनशक्ति ३० जना रहेको	७०००००।-	आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरुको व्यवस्थापन भएको			

७.२.४ खानेपानी तथा सरसफाई

क्र.स	कार्यालयहरु	हाल उपलब्ध हुन सक्ने क्षमता			थप आवश्यक सामग्रीहरुको आकलन		
		मानवीयश्रोत	वजेट रु.	सामग्री	मानवीय श्रोत	वजेट रु.	सामग्री
१.	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना/ स्थानीयीय तह	तालिम प्राप्त जनशक्ति रहेको	१६,३०,०००।-	आवश्यक सामाग्रीहरु			

७.२.५ संरक्षण क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान श्रोत तथा क्षमताको सूचि

क्र.स	कार्याहरु	हाल उपलब्ध हुन सक्ने क्षमता			थप आवश्यक सामग्रीहरुको आकलन		
		मानवीयश्रोत	वजेट रु.	सामग्री	मानवीय श्रोत	वजेट रु.	सामग्री
१.	सामाजिक विकास कार्यालय	मानवीय जनशक्ति नरहेका	९,००,०००।-				

६.१.७ शिक्षा क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान स्रोत तथा क्षमताको सूचि

क्र.सं.	साझेदारको नाम	सामग्री	जनशक्ति	आकस्मिक कोष	कैफियत
१	जिल्ला शिक्षा समन्वय ईकाइ तथा स्थानिय निकाय	आपत्कालीन शिक्षा संचालनका सामाग्रीहरु, मनोसामाजिक परामर्सको सिप तथा सामाग्री न्यून रहेका ।	आपत्कालिन शिक्षा संचालन सम्बन्धी तालिमप्राप्त जनशक्ती		

			करिव ५० जना		

६.१.८ आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रसँग रहेको विद्यमान क्षमता तथा स्रोतहरु

क्र.स	संस्था	मानव स्रोत	आवास सामग्री			गैर खाद्द सामग्री					कैफियत
			टारपोलिन सिट, त्रिपाल	सेलटर किट	उनी को व्ल्यान्केट कम्मल	भांडा वर्तन सेट	डसना, म्याट्रेस	कपडा	प्लाष्टिक बकेट र पानी जग	५ वर्ष मुनीको वेवी सेट	
१	जिल्ला प्रसासन कार्यालय	नभएको									DEOC मा भएको
२	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जना									
३	नेपाल आर्मि तथा ससस्त्र प्रहरी बल	३५ जना									
४	यु.एम.एन मुगु	१ जना	४०		४०	२० सेट					
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	६० जना	५०		२० वटा	१० सेट	१० सेट	१० सेट	१० सेट		

७.३ अन्य आवश्यकताहरु

समग्र जिल्ला भरिबाट करिव ९०० घरधुरीहरु प्रभावित हुने देखिन्छ । उक्त घरधुरीहरुलाई आश्रय स्थल निर्माण गर्नका लागि खैर खाद्य समाग्रीहरु जस्तै अस्थाई टहरा बनाउनका लागि प्लाष्टिक पाल, बल्लाबल्लि, डोरी, उज्यालोका लागि लिपलाईट, खाना पकाउनका लागी सामान्य भाडाकुडा (३ ओटा थाल, ३ ओटा कचौरा, २ ओटा डेक्ची, पानी भर्ने २० लिटरको जेरीक्यान, तथा १ लिटर मगहरु, २ बटा मेटर्स, तथा २ कम्बलहरु आबश्यक पर्ने देखिन्छ भने विद्यालय पढ्ने विद्यार्थीहरु जो विपद्बाट पिडित भएका छन् त्यस्ता कम्तिमा पनि ३०० विद्यार्थीहरुमा लागि कक्षा निरन्तरताका लागि स्टेशनरी तथा पोषाकको आवश्यकता रहेको हुनेछ । गर्भाबस्थामा रहेका तथा दुध खुवाई रहेका महिलाहरुका लागी पोषित आकारका लागि सर्बोतम पिठो लगाएतको समाग्रीहरु माग हुने देखिन्छ । खानेपानी तथा सरसफाईका लागि अस्थाई शौचालय एवम पानी आपुर्तिका लागि करिव ५००० मिटर २० एम एम को HDP पायपको आवश्यकता हुने देखिन्छ । पुर्नःनिर्माण तथा पुर्नलाभका लागि विपद्लाई स्थानिय योजनाहरुमा मुल प्रवाहीकरण गर्न आवश्यक रहेको छ । खत्याड गाउँपालिकामा मसानेदेखि झुगला सम्मको सडक तथा गाउँका गोरेटो बाटोमा अवरोध हटाउन तथा पुर्नःनिर्माण गर्न फुल्याघर, मसाने, सेरीजाम, चिनमाढुग्री, खर्क केरै, बिरा, रातापानी, आमा रिगाा जस्ता क्षेत्रहुदै गएको सडक खण्डको अवरोध हटाउन पहिरो पन्छाउन का लागि

बैलेमा आपत्काल योजना बनाउन आवश्यक रहेको छ । कालाकाडा, चिन्तु तथा कवाखोलाको खडक खण्डको अवरोध हटाउन समेत बजेट तथा कार्यक्रमको आवश्यक रहेको छ । सोरु गाउँपालिकाले पातिहाल्ना, आसीधारा, कच्या, सिप पैरा, जिमाखोला, पुरुमुरु तथा बन्जाहामा सडक अबरुद्ध हुने अवस्थालाई मध्यनजर गरि यो सोही अनसारको आपतकालिन योजना निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ । छाथानाथ रारा, सात मोड देखि बजारसम्मको पहिरोका कारणले सृजना हुने अवरोध हटाउन र गाउँका मुलबाटाहरु समेतलाई अवरोध हटाउन सोही अनुरुपको आपकाल योजना (Contingency plan) बनाई लागु गर्न अनिवार्य रहेको छ। कार्मारोङ्ग गाउँपालिकमा, छाईल माग्रीटाण, रिउसखोला, पुवखोला, चाप्नेगाड, चितैकुनामा हुने पहिरो अवरोध हटाउन, बिस्थापित हुने घरधुरीलाई राहात, लगाएत अन्य कार्य गर्न बजेट बिनियोजन गर्न तथा श्रोत समन्वय गर्न पहल गर्न आवश्यक रहेको छ ।

त्यसका लागी गाउँपालिकस्तरबाट Sock base social protection, Humanitarian organization हरुले तत्कालका लगी निशर्त अनुदान (unconditional case support) सहयोगका लागी Value voucher Assistance, Multi-Purpose Case Assistance, agriculture inputs and supplementary support जस्ता कार्यहरुबाट आपत्कालिन खाद्य तथा गैर खाद्य समाग्रीहरुको आपुर्ति गर्न सकिने छ । पुर्न लाभका लागी भौतिक संरचना पर्बलीकरण तथा अवरोध हटाउनका लागी ठुलो मात्रामा बजेट खर्च हुने अवस्था रहेको छ जसका लागी विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, संघ तथा प्रदेश स्तरीय कार्यालय एवम मानववीय सहायतामा कार्यरत सस्थाहरुसँग समन्वय गर्न आवश्यक रहेको छ ।

७.४ अनुमानित लागत

क्र. सं	बजेट शीर्षक	पटक	इकाइ खर्च	जम्मा बजेट	श्रोत	नेतृत्व
१	पूर्वसूचना	२०	२५,०००।	५,००,०००।	स्थानिय तह, तथा सम्वन्धित निकायहरु	स्थानीय तह
२	खोज तथा उद्धार	२०	३०,०००।	६,००,०००।	स्थानिय तह, सुरक्षा निकायहरु, जिल्ला रेडक्रस, र स्थानिय विपत व्यावस्थापन समितीहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
३	प्राथमिक उपचार (ब्यक्ति)	६००	३,०००।	१८,००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित स्वास्थ्य चौकी र सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
४	खाद्य सुरक्षा (घरधुरी)	९००	७,०००।	६३,००,०००।	स्थानिय तह, तथा सम्वन्धित निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति

५	पोषण	९००	१,५००।	१३,५०,०००।	स्थानिय तह, तथा सम्वन्धित निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
६	खानेपानी तथा सरसफाई (आयोजना मर्मत)	९०	१,८०,०००।	१,६२,००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
७	स्वास्थ्य (ब्यक्ति)	१५००	३,०००।	४५,००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
८	संरक्षण (आइ.ई.सी. सामग्री)	१००००	१००।	१०,००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
९	अस्थाइ आवास (संख्या)	९००	२०,०००।	१८,०००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
१०	भण्डारण (विस्तारित ढुवानी केन्द्र ढुवानी सहित)	५०	२५,०००।	१२,५०,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
११	शिक्षा (जना)	१८००	२,०००।	३६,००,०००।	स्थानिय तह तथा सम्वन्धित सरोकार वाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
	जम्मा			५,५१,००,०००।		
पूर्नलाभ क्रियाकलापहरु						
क. सं	**बजेट शीर्षक**	**पटक**	**इकाइ खर्च**	**जम्मा बजेट**	**श्रोत**	**नेतृत्व**
१	भौतिक पूर्वधार (सडक, गोरेटो/घोरेटो, सार्वजनिक भवन, आवस घरहरु, तथा अन्य भौतिक संरचनाहरु)	५०	११,००,०००।	५,५०,००,०००।	स्थानिय तह, संघ तथा प्रदेश सरकार तथा सम्वन्धित सरोकारवाला निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति

२	कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण (घरधुरी संख्या)	११००	५,०००।	५५,००,०००।	स्थानिय तह, तथा सम्वन्धित निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
३	खानेपानी तथा सरसफाई	८०	१,००,०००।	८०,००,०००।	स्थानिय तह, तथा सम्वन्धित निकायहरु	स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रकोप प्रतिकार्य समिति
	जम्मा			६,८५,००,०००।		

७.५ आर्थिक श्रोत र उपलब्ध हुने विधि र संयन्त्र

विपद् व्यवस्थापनमा आईपर्ने खर्चहरूका लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष तथा स्थानीय तहहरुमा विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरिएको छ। थप आवश्यकता परिपुर्तिका लागि प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोष तथा केन्द्रिय विपद् व्यवस्थापन कोषबाट समेत आर्थिक सहयोग माग गर्नका साथै विकास साझेदारहरुबाट समेत आवश्यक बजेट समेत परिचालन गरिने छ ।
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको आफनो क्षमताले नभ्याउने भएको अवस्थामा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद/प्रदेश सरकारबाट विपद्को घोषणा संगै सहयोग अपिल गरिने छ । सो अपिल पश्चात सरकारी तथा विकास साझेदारहरु मार्फत सहयोग संकलन गरि विपद् प्रतिकार्यका लागी आवश्यक बन्दोबस्तिका कार्यहरु गरिने छ, भने स्थानीय तहमा रहेका आकस्मिक कोष, जिल्ला विपद व्यवस्थापन कोष लगायत प्रदेश विपद व्यवस्थापन कोष को रकम समेत वृद्धि गरि प्रतिकार्यमा परिचालन गर्न पहल गरिने छ ।

गाउँपालिक तथा नगरपालिका स्तरले आघातमा आधारित समाजिक सुरक्षा Shock base social protection), मानवीय कल्याणामा (Humanitarian organization) सस्थाहरु जस्तैः बिश्व खाद्य कार्यक्रम (WFP), अमेरीकन अन्तराष्ट्रिय विकास नियोग, (USAID), Mercy corps, रेडक्रसहरुले तत्कालका लगी निशर्त अनुदान (unconditional case support) सहयोगका लागि Value voucher Assistance, Multi-Purpose Case Assistance, winterization packages, जस्ता कार्यहरुबाट आपतकालिन खाद्य तथा गैर खाद्य समाग्रीहरुको आपुर्ति गर्न सकिने छ ।

पुर्नर्लाभका agriculture inputs and suppliementary support, Food for asset, cash for work जस्ता कार्यमा गैह मन्त्रालयको समन्वयमा WPF, USAID, Plan Interntional Nepal, जस्ता संस्थाबाट पुर्न लाभका कार्य गर्न श्रोत समन्वयको अवसर रहेकोछ। GNI korea, Back to life, UMN जस्ता संघ सस्थाहरुले राहात लाई आर्थिक श्रोत तथा साधन उपलब्ध गराउन सक्ने अवसर प्रवल रहेको छ । सरकारले कर्णाली प्रदेशलाई संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरिसकेकाले सोही अनुरुप बजेट बिनियोजन हुने अवसर रहेकोले समन्वय सहकार्यको बिधिबाट बजेट श्रोतहरु उपलब्ध हुने सम्भावाना रहेको छ, भौतिक संरचना प्रर्बलीकरण तथा अवरोध हटाउनका लागि ठूलो मात्रामा बजेट खर्च हुने अवस्था रहेको छ जसका लागी विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, संघ तथा प्रदेश स्तरीय कार्यालय एवम मानववीय

सहायतामा कार्यरत सस्थाहरुसँग समन्वय गर्न आवश्यक रहेको छ । यसै बिधि तथा प्रकृयाबाट जिल्ला प्रकोप जोखिम न्युनिकरण तथा प्रतिकार्य समिति , गाउँ पालिका तथा लक्षित समुदायमा बजेट उपलब्ध हुने अवसर रहने अपेक्षा गरिएको छ ।

परिच्छेद ८

अन्य निकायहरुसँगको समन्वय र सहकार्य

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि एक विशिष्टीकृत निकायको रूपमा "राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण" को व्यवस्था गर्नुका साथै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य एवं जिम्मेवारीलाई स्पष्ट गरेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) ले देहाय बमोजिमका संरचनाको व्यवस्था गरेको छ ।

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समिति
- राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद्
- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

यसका साथै उक्त ऐनले राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र र स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको समेत व्यवस्था गरेको छ ।

परिच्छेद ९

पूर्व सूचना, खोज उद्धार, प्राथामिक उपचार, अस्थाई आवस राहत तथा सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण प्रथम (GESI first-Apporach), महिला घरमूलि, एकल महिला अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गार्भावस्थामा रहेका महिला, सकाटाभिमुखतामा रहेका दलित तथा गरिव समुदायलाई प्रदान गरि साहायता एवम सेवा सुविधामा प्रथम प्राथामिकता प्रदान गरिने छ । योजना तर्जुमा गर्दा उनिहरुको आवश्यकता एवम् आकांक्षलाई सम्वोधन हुने गरि योजना निर्माण गर्ने आधार तयार पारिने छ । जात, धम, वर्ण उमेर लिङ्ग आधारमा हुने बिभेदलाई पूर्णतया निरुत्साही गरिने छ । मानवीय सहायता कार्यमा संलग्न हुने ब्यक्ति निकाय तथा स्वयमसेवकहरुका लागी आचार सहित निर्माण गरि लागु गरिने छ । यसको पालना भए नभएको अनुगमन गर्न समेत सयन्त्रको निर्माण गरि चलायमान राखिने छ । यस प्रकारले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई सुाश्चिता कायम गरिनेछ ।

परिच्छेद १०

अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना

१०.१. लक्ष्य र सूचकहरू

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले निर्दिष्ट गरेका कार्यहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न लक्ष्य र सूचकहरू परिभाषित गरी अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना तयार गर्नुपर्दछ। प्रकोप आउनु पूर्व र विपद् पश्चात् (जस्तैः मनसुन पूर्व र मनसुन पश्चात्) गोष्ठीहरूको आयोजना गरी विपद् पूर्वतयारी तथा आपत्कालीन प्रतिकार्यको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्न सकिनेछ।

यस बाहेक, प्रत्येक विषयगत क्षेत्रले पूर्वतयारी अवस्था र प्रतिकार्यको मूल्यांकनको लागि आ-आफ्नो योजना बनाउनुपर्छ। प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (Initial Rapid Assessment), बहुबिषयगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (Multi-sector Initial Rapid Assessment), विषयगतक्षेत्र विशिष्टिकृत लेखाजोखा (Cluster Specific Assessment), क्षती तथा आवश्यकता विश्लेषण जस्ता साझा मूल्याङ्कनका विधिमा समेत सहमति निर्माण गर्नुपर्दछ। जिल्ला विपद व्यवस्थापन समितिले उपलब्ध तथ्यांक विवरणका आधारमा वा प्राथमिक तथ्यांक बिश्लेषणका बिधिद्धारा बिषयगत कार्यलयहरुसँग समन्वयगरि लक्ष्य र सुचक निर्धारण गर्न सक्ने छ।

जिल्ला तहमा प्रकोप जोखिम तथा विपद् न्युनीकरणको वर्तमान अवस्था र आधार रेखाको बिष्लेषण यस प्रकार रहेको छ।

सि.न	सूचक	सुचना प्रदायक	आ.ब. २०७८	आ.ब. २०७९	आ.ब. २०८०	आधार रेखा ७८+७९ +८०= जम्मा /३ = आधार रेखा	लक्ष्य २०८१	लक्ष्य २०८२	लक्ष्य २०८३
१	जिल्ला/गा.पा./न.पा. स्तरमा विपद्‌बाट हुने मृत्यु दर उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने								
१.१	विपद्‌बाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या (सडक दुर्घटना बाहेक)	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	३ जना	१४ जना	९ जना	८	विगतका घटनाहरुलाई हेरेर न्युनिकरण गर्दै जाने		
१.२	सडक दुर्घटनाबाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या	जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय	४ जना	४ जना	जना ८	४ जना			
२	जिल्ला स्तरमा विपद्‌बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्या उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने								
	विपद्‌बाट प्रत्यक्ष प्रभावित हुने परिवारहरूको वार्षिक औसत संख्या	जिल्ला प्रहरी कार्यलय	२२१	८७७	३१ घर				
	विपद्‌बाट घाईते हुने व्यक्तिहरूको वार्षिक औसत संख्या	जिल्ला प्रहरी कार्यलय	४	८					
	सडक दुर्घटनाबाट घाईते हुने व्यक्तिहरूको वार्षिक औसत संख्या	जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यलय			३२				
३	जिल्ला स्तरमा कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा विपद्‌को कारण हुने वार्षिक औसत प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति	हजारमा DEOC / DPO							
४	स्थानीय तहहरू र सरोकारवालाहरू बीच अन्तर तथा परस्पर समन्वय र साझेदारी अभिबृद्धि गर्न संयन्त्र विकास गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति द्वारा नियमित रुपमा गर्दै आईएको छ।							

५	बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सूचना तथा आंकलनको उपलब्धता र पहुँचमा उल्लेख्य बृद्धि गर्ने		
५.१	विपद् प्रभावित क्षेत्रको जनसंख्याको अनुपातमा स्थानीय वा राष्ट्रिय सूचना प्रणाली मार्फत पूर्वसूचना प्राप्त गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत	जिल्ला प्रशासन कार्यलय	स्थानीय एफएम रेडियो र छापा मार्फत केन्द्रिय आपतकालिन कार्यसंचालन केन्द्र सगको समन्वय
५.२	विपद् जोखिमयुक्त क्षेत्रहरूमा पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी कार्यविधि लागु भएका स्थानीय तहहरूको संख्या	स्थानीय तह	४ वटा स्थानीय तहमा लागू भएको छ।
५.३	स्थानीय स्तरमा उपयोगी विपद् जोखिमसम्बन्धी सूचना तथा जानकारी एवं आंकलन जनसमुदायलाई उपल ब्ध गराउन सक्ने स्थानीय तहहरूको संख्या	स्थानीय तह (संचार, मोवाईल, सुचना संयन्त्रको कभरेज)	४ वटा स्थानियतह हरुमा केहि हदसम्म सुरुभएको छ तथा रेडियो मार्फत विभिन्न सुचनाहरु ४ वटै स्थानीय तहहरुले प्रसारण गरिरहेका छन् ।

१०.२ अनुगमन, मुल्यांकन तथा सिकाई संयन्त्र

यस खण्डमा समय समयमा जिल्लामा आईपरेका विपद् तथा प्रकोप प्रभावहरुमा प्रतिकार्य संचालन गर्ने क्रममा आवद्ध बिषयगत संघ संस्था वा समिति सदस्यहरुले हासिल गरेको सिकाई, पृष्ठ पोषण लाई निम्न ढाचामा राख्न सकिन्छ। प्रत्येक बर्षको पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना छलफल चरणमा अघिल्लो बर्ष वा हाल सालैको अनुभवबाट सिकेको बिषयहरुलाई यहाँ उल्लेख गरिन्छ। विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको समग्र प्रभावकारिता र कमजोरी पहिचान तथा सिकेका कुराहरू मूल्याङ्कन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति समेत गठन गर्न सकिनेछ । यस समितिले सम्बन्धित तहको विपद् व्यवस्थापन समितिसँग प्रत्यक्ष समन्वय गर्नेछ र उक्त समितिलाई रिपोर्ट गर्नेछ। आवश्यकता अनुसार, गाउँपालिका तथा नगरपालिका र सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधिहरू, स्थानीय समुदायका सदस्यहरू पनि अनुगमन र मूल्याङ्कन समितिमा समावेश गरिनेछन् ।

अनुगमन र मूल्याङ्कन समितिका सदस्यहरूले विपद्को अवधि र विपद् पश्चात् धेरै पटक फिल्ड भ्रमण गर्नेछन् । आपत्कालीन प्रतिकार्य र विपद् पीडितलाई राहत वितरण साथै प्रभावकारी तयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कमजोरी र सुधार पहिचान गर्नेछन्। अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा सिकाईको नमूना फाराम निम्न अनुसार रहेको छ । साथै यस चरणमा प्रकोप प्रभाव देखिनु अघि नै लक्षित क्षेत्रहरुमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरु पुगि क्रित्रिम घटना अभ्यास गरि राय सल्लाह र अनुभव आदान प्रदान गर्दै पुर्वतयारीलाई थप सघन र बलियो बनाउन सकिन्छ।

अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई नमूना फाराम

सि.नं	प्राथमिकता प्राप्त पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य	मुख्य जिम्मेवार निकाय	कार्यान्वयनको अवस्था	कमी कमजोरी	सुझाव

१०.३ अनुगमन, मुल्याङकन तथा सिकाई कार्ययोजना

सि न	बिषय	अनुगमन, सुचाङ्क सिकाई	जिम्मेवारी	सवल पक्ष	सुधारनु पर्ने पक्ष	पृष्टपोषण	सिकाई
१	स्वास्थ्य	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रिर्याकलाप र प्रभाव क्षेत्र ब्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	सि डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
२	खानेपानी, सरसफाई र स्वास्थ्य प्रबर्द्धन	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रिर्याकलाप र प्रभाव क्षेत्र ब्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
३	आपत्कालिन आश्रयस्थल	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रिर्याकलाप र प्रभाव क्षेत्र ब्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
४	खाद्य सुरक्षा	मानवीय मापदण्ड	स डि एम सि, डि डि	१.पुर्व तयारी	१.पुर्व तयारी २.अवधी	१.पुर्व तयारी	१.पुर्व तयारी

		सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	२.अवधी ३.उपरान्त	३.उपरान्त	२.अवधी ३.उपरान्त	२.अवधी ३.उपरान्त
५	पोषण	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
६	शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
७	संरक्षण	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
८	शिघ्र पुनर्लाभ	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
९	शिक्षा	मानवीय मापदण्ड	स डि एम सि, डि डि	१.पुर्व तयारी	१.पुर्व तयारी २.अवधी	१.पुर्व तयारी	१.पुर्व तयारी

		सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	२.अवधी ३.उपरान्त	३.उपरान्त	२.अवधी ३.उपरान्त	२.अवधी ३.उपरान्त
१०	बन्दोबस्ती	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त
११	आपत्कालिन सञ्चार	मानवीय मापदण्ड सञ्चालित क्रियाकलाप र प्रभाव क्षेत्र व्यवस्थापन लक्षित बर्ग छनोट प्रकृया	स डि एम सि, डि डि एम सि,कार्य दल, एल डि एम सि	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त	१.पुर्व तयारी २.अवधी ३.उपरान्त

१०.४ क्षमता विकास

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न विषयगत क्षेत्र तथा क्षेत्रगत निकायहरुको सहयोगमा देहायका क्रियाकलापहरू गरिने छ ।

- विषयगत क्षेत्रहरूलाई उक्त क्षेत्रसँग सम्बन्धित आवश्यक अभिमुखिकरण, तालिम, अभ्यास गर्ने ।
- विपद प्रतिकार्य दल - खोज तथा उद्धार, पूर्व सूचनासंग सम्बन्धित जल तथा बर्षा मापकहरु र सरोकारवालाहरुको क्षमता वृद्धि गरिने छ ।
- विषयगत क्षेत्रको क्षमतावृद्धि र आपतकालिन अवस्थाको पुर्वतयारीका लागी बर्षको एक पल्ट नमुना अभ्यासहरु संचालन गरिने छ ।

१०.५ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन तथा पृष्ठपोषण

यस जिल्ला विपद पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई प्रत्येक बर्ष श्रावण मसान्त भित्र पुनरावलोकन र अद्यावधिक गरिने छ । यसरी अद्यावधिक गर्दा विगदका सिकाई तथा असल अभ्यासलाई समेत दस्तावेजीकरण गरिनेछ ।

अनुसूचीहरु

खण्ड १. सर्वेक्षण फारम

अनुसुची १. विपद् विस्तृत सर्वेक्षण फाराम

अनुसुचिः विपद्को समयमा क्षति सर्बेक्षणका लागिप्रयोग गरिने फारमहरुको नमुना ।

विपद्को विस्तृत क्षति सर्वेक्षण फाराम

जिल्लाः...................................

सर्वेक्षण गर्ने तह / संस्थाः...गा.पा. / न.पा.:.......................................

वडानं.:............ गाउँ / टोलः...............................

क्र.सं.	घरमूलीको नाम	परिवार संख्या			५ वर्षसम्म		६-१६ वर्षसम्म		१७-६० वर्षसम्म		६१ भन्दा माथि		विद्यालय जाने बालबालिका		संकटाभिमुख व्यक्तिहरु									मानवीय क्षति	क्षति विवरण			पशुधन क्षति-गोटामा	आवश्यकताको पहिचान								मनोविमर्स सेवा
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	छात्र	छात्रा	घाइते	बिरामी	हराएको	अपाङ्ग	एकल महिला	वृद्ध	गर्भवती	सुत्केरी	दुध खुवाउने	मृत्यु	खाद्यान्न	घर क्षति	जग्गा	मृत्यु	बाली	तयारी खाना	खाद्यान्न	गैर खाद्य	शैक्षिक सहयोग	शौचालय बनाउनु पर्ने	धारा बनाउनु पर्ने	घर बनाउनु पर्ने	
१.																																					
२.																																					
३.																																					
४.																																					
जम्मा																																					

तयार पार्नेः

नामः

पदः

हस्ताक्षरः

प्रमाणित गर्नेः

नामः

पदः

हस्ताक्षर

खण्ड २. सर्वेक्षण फाराम

विपद् प्रभावित जिल्लाको नामः मुगु

अनुसुची १. जनसंख्याको विवरणः

प्रभावित गा.पा./न.पा.:- ....

क्र.सं.	गा.पा./न.पा.को नाम	मृत्यु	घाईते	हराएको	प्रभावित समुदाय/क्षेत्रको नाम (वार्ड नं., गाउं/टोल)	अनुमानित जनसंख्या			कैफियत
						पुरुष	महिला	जम्मा	

अनुसुची ३.समुदाय तथा व्यक्तिगत सम्पत्तिको क्षतिको विवरणः

क्र.सं.	क्षतिको विवरण	संख्या	जम्मा अनुमानित क्षति (मुल्यमा)	सुचना संकलनको लागि गरिएको प्रक्रिया	कैफियत
१	पुर्ण रुपमा क्षति भएको घर				
२	आंशिक रुपमा क्षति भएको घर				
३	विद्यालय भवन				
४	पुल तथा सडक				

५	हेल्थपोष्ट/स्वास्थ्यचौकी				
६	पुस्तकालय				
७	गा.वि.स. भवन				
८	गाउँघर क्लिनिक				
९	बाल विकास केन्द्र				
१०	स्वास्थ्य तथा खानेपानी क्षेत्र				
११	मठ मन्दिर, मस्जिद, चर्च, पाटी पौवा				
१२	औषधि/उपकरण				
१३	सामुदायिक स्रोत केन्द्र (सुरक्षित बासस्थान)(Evacuation/ Protection Centre)				
१४	क) बाली (विघा/रोपनि)				
	ख) अन्य (विघा/रोपनि)				
१५	खेति योग्य जमिन (विघा/रोपनि)				
१६	खानेपानीको स्रोत				
१७	जीविकोपार्जनका क्षेत्रहरुको क्षति				
क	घर पालुवा पशु				
ख	साना पसल				
ग	माछा पोखरी				

अनुसुची ४. उद्धार भएकाहरुलाई राहत कार्य र आगामी दिनको आवश्यकता:

क.सं.	सहयोग गरिएको राहतको प्रकार	एकाई	जम्मा अनुमानित आवश्यकता (परिमाण)	सहयोग पुऱ्याएको परिवार (ने.रे.सो.बाट मात्र)	अन्य संस्थाबाट भएको सहयोग	थप सहयोगका लागि आवश्यक परिमाण	सम्भावित सहयोग निकाय	कैपियत
१	सुख्खा तयारी खाना	के.जी.						
२	नियमित खाना (चामल, दाल, तेल, नुन)							
३	गैर खाद्य सामाग्री	के.जी.						
४	थप त्रिपाल	वटा						
५	प्राथमिक उपचार सेवा	वटा						
६	पानी शुद्धिकरण औषधी	वटा						
७	सुरक्षित स्थानमा सार्ने तथा ओसार्ने कार्य	पटक /जना						
८	शिविर व्यवस्थापन	वटा						
९	सरसफाई सम्बन्धित जनचेतना अभिवृद्धि	वटा						
१०	घुम्ति स्वास्थ्य शिविर	पटक						
११	एम्बुलेन्स सेवा	जना						
१२	ट्रेसिसेवा	जना						

१३	विशेष आवश्यकता प्रकार	जना						
१४	मनोविमर्श सेवा	जना						

अनुसुची ५. जिल्ला तथा समुदायस्तरमा रहेका सहयोगी निकायहरुः

ती निकायहरुको कार्य क्षेत्र र गर्न सक्ने कार्यको विवरण (सम्भव भए उनीहरुबाट वा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिको समन्वय बैठकबाट लिने):

क्र.सं.	क्षति/सहयोग क्षेत्र	सहयोग निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	अरु सहयोगी निकायहरुको नाम र योजना	कैफियत
१	पुर्ण रुपमा क्षति भएका घर						
२	आंशिक रुपमा क्षति भएका घर						
३	विद्यालय भवन/बाल विकास केन्द्र/ सुरक्षित बासस्थान/गा.पा. भवन						
४	पुल तथा सडक						
५	हेल्थपोष्ट/स्वास्थ्य चौकी						
६	गाउँघर क्लिनिक						
७	सामुदायिक स्रोत केन्द्र						
८	अन्नबाली						
९	जीविकोपार्जनका क्षेत्रहरु						
क	घरपालुवा पशु						
ख	साना पसल						
ग	माछा पोखरी						
घ	अन्य						
	१						
	२						

अनुसुची ६. सम्भाव्य स्वास्थ्य खतराहरुः

(रोगको संक्रमणको सम्भावना जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विश्व स्वास्थ्य संगठन, युनिसेफ अन्य निकायसंग सल्लाह लिई भर्ने)

क.सं.	रोग	गा.पा.	समुदाय/स्थान वा वडा	अनुमानित प्रभावित जनसंख्या	कैफियत
१	कोरोना भाईरस				
२	झाडा पखाला				
३	हैजा				
४	मलेरिया (औलो)				
५	इन्सेफ्लाइटिस				
६	सर्पको टोकाई				
७	आँखा पाक्ने रोग				
८	लुतो, ज्वरो				

अनुसुची ७. पँहुच (प्रभावितहरुसम्म राहत लिएर कसरी पुग्न सकिन्छ, देखिएको सुरक्षाको अवस्था, राहत व्यवस्थापनमा जनमानसको प्रतिक्रिया)

अनुसुची ८. तत्काल आवश्यकता र पुनर्लाभ **(Recovery)** कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सिफारिस

अनुसुची ९. आइपरेका समस्या तथा आइ पर्न सक्ने बाधा अबरोधहरु

अनुसुची १०. सारांश

टोली प्रमुखः हस्ताक्षरः

टोली सदस्यः हस्ताक्षरः

खण्ड ३. प्रकोप व्यवस्थापनका लागि घरधुरी सर्वेक्षण फाराम

विपदको किसिम ....

जिल्लाः मुगु गा.पा/न.पा.:.................................. वार्ड नं.:............

गाउ/टोलः........................ १) घरमुलीको नाम ....

गाउमा वोलाउने नाम ....

अनुसुची १.पारिवारिक विवरणः

०-५ वर्ष सम्मका बालवालिका			६-१६ वर्ष सम्मका बालवालिका			१७-६० वर्ष सम्मका			६१ वर्ष भन्दा माथि		
केटा	केटी	जम्मा	केटा	केटी	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा

अनुसुची २.विशेष सुरक्षा तथा सहयोग आवश्यक पर्ने व्यक्ति तथा समुहहरु

गर्भवती महिला	अपांगता भएका व्यक्तिहरु		दुध खुवाउने आमाको संख्या	हराएका		घाइते		बिरामी		एकल महिला	जम्मा
	म.	पु.		म.	पु	म.	पु.	म.	पु.		

अनुसुची ३.मानवीय क्षति

मृतक			मृत्यु भएको कारण
म.	पु.	जम्मा	

अनुसुची ४.विद्यालय जाने बालबालिकाको जम्मा संख्याः

बालबालिकाहरुको कक्षागत संख्याः

विद्यालयको नाम	कक्षा	छात्रा	छात्र	कैफियत

जम्मा				

अनुसुची ५.घरको अवस्था (√) चिन्ह प्रयोग गर्नुहोस्

( ) बस्न नहुने गरी भत्केको ( ) केही मर्मत गरी बस्न योग्य ( ) भित्ता मात्र भत्केको

( ) छाना मात्र भत्केका

( ) भाडावर्तन नष्ट भएको ( ) लुगाफाटा नष्ट भएको ( ) धारा क्षतिग्रस्त

( ) खाद्यान्न पुरै/आशिंक नष्ट ( ) शौचालय क्षतिग्रस्त

अनुसुची ६.जग्गा जमिन

जम्मा .... बिघा रोपनी मध्ये ....बिघा रोपनी बगाएको ....

..................बिघा रोपनी खेतीबाली मात्र काम नलाग्ने गरी पुरेको ।

अनुसुची ७.पशुपंछि सर्भेक्षण फारम

गाई/गोरु	रांगा/भैसी	भेडा/बाख्रा	कुखुरा/हांस	माछा	अन्य

अनुसुची ८.पेशा (√) चिन्ह प्रयोग गर्नुहोस्)

( ) खेतीवारी ( ) मजदुरी ( ) पशुपालन ( ) दुग्ध व्यवसाय

( ) सिलाई कटाई ( ) माछापालन ( ) नोकरी ( ) अन्य ।

सर्वेक्षणकर्ताले क्षतिको विवरणका आधारमा भर्ने

अनुसुची ९.आवश्यकताको पहिचान

क) अस्थायी आवासको व्यवस्था

ख) स्थायी घर बनाउनु पर्ने

ग) खानेपानी धारा बनाउनु पर्ने

घ) शैक्षिक सहयोग दिनुपर्ने

ङ) शौचालय बनाउनु पर्ने

च) मनोविमर्श सेवा

छ) छोटो अवधिको लागी खाद्यन्न

ज) लामो अवधिको लागी खाद्यन्न

झ) अन्य सेवा

सर्वेक्षणकर्ताको नामः	घरमुलीको नामः	प्रमाणित गर्नेको नामः
पदः	पदः	पदः
संस्थाः	संस्थाः	संस्थाः
दस्तखतः	दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मितिः	मितिः

अनुसुची १०, खोज तथा उद्धारका सामाग्रीहरु (जिल्ला स्थिति विभिन्न निकायहरु संग भएको विवरण)

क.स.	सामग्रीको नाम	इकाई	निकायगत उपलब्ध संख्या					
			नेपाली सेना	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी	जिल्ला प्रशासन (DEOC)	विकास साझेदार संस्था	जम्मा
१	लाइफ जकेट	गोटा	२०	१५	८	१०		
२	स्ट्रेचर	गोटा		९	७	९		
३	फस्ट एड बक्स	गोटा	२		२			
४	बाल्टिन	गोटा			४			
५	ापिक	गोटा			३			
६	सावेल	गोटा		८	२	८		
७	ग्ल	गोटा			७	१३		
८	फरुवा	गोटा		८	४	८		
९	घन	गोटा			१०			
१०	टर्च लाइट	गोटा		१	१			
११	रबर बुट	गोटा	४५	३	२०			
१२	रेस्क्यु भेष्ट	गोटा	२		०			
१३	क्याराविना	गोटा	११		२			
१४	डोरी	मिटर	१००		२००	१०		
१५	रबर ट्युव	गोटा			१	१		
१६	सेफ्टी हेल्मेट	गोटा		१३	१००	१०		

क.स.	सामग्रीको नाम	इकाई	निकायगत उपलब्ध संख्या					
			नेपाली सेना	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी	जिल्ला प्रशासन (DEOC)	विकास साझेदार संस्था	जम्मा
१७	ड्रिल मेसिन	गोटा			०			
१८	मेगा फोन	गोटा			५			
१९	हेड लाइट	मिटर			०			
२०	सवारी जीप	गोटा			१			
२१	मोटर साइकल	गोटा			१			
२२	डोजर	गोटा			०			
२३	टिपर	गोटा			०			
२४	द्यमकल	गोटा			०			
२५	गैटी	गेटा		१३		१३		
२६	उद्धार बेल्ट					५		
२७	उद्धार डोरी	रोल				५		
२८	हिउ पञ्जा	सेट				४		
२९	हिउ बुट	गोटा				५		
३०	माइक्रो फोन	गोटा				४		
३१	चेन पुलर					१		
३२	भऱ्याङ					१		
३३	गैरखाद्य सेट	गोटा			०			

क.स.	सामग्रीको नाम	इकाई	निकायगत उपलब्ध संख्या					
			नेपाली सेना	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी	जिल्ला प्रशासन (DEOC)	विकास साझेदार संस्था	जम्मा
३४	हाइजिन किट	गोटा			०			
३५	त्रिपाल	गोटा			४			
३६	कम्बल	गोटा			०			
३७	झुल	गोटा			०			
३८	सामुदायिक भवन	गोटा			०			
३९	रबर बोट	गोटा			०			
४०	पन्जा	गोटा		३				
४१	माक्स			३				
४२	यार्क होई			३				
४३	यार्क			३				
४४	फायर सुट		१८	१				
४५	फायर व्याग		१०	१				
४६	जम सुट			३				
४७	चाइनिज टेन्ट			१४		५		
४८	पाकिस्तानी टेन्ट			४		४		
४९	त्रिपाल			८६		८६		
५०	सर्भिकल कर्लर					३		

क्र.स.	सामग्रीको नाम	इकाई	निकायगत उपलब्ध संख्या					
			नेपाली सेना	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी	जिल्ला प्रशासन (DEOC)	विकास साझेदार संस्था	जम्मा
५१	फाईर स्टिन्गुचर		७			६		
५२	चेन आरा					१		
५३	माउन्टेन टेन्ट					१		
५४	म्याटेस					३		
५५	फायर बलान्केट	गेटा	२५					
५६	फायर स्केभ ल्याडर		१					
५७	फायर स्केभ माक्स		२५					
५८	ह्लोजिङ लाईट		३					
५९	केरोसिन हिटर		५					
६०	फायर फ्रुफ बुट		१२					
६१	फायर प्रुफ हेल्मेट		१२					
६२	फायर प्रुप गलफस		१२					
६३	जुमर		१					
६४	दाविलो		८					

अनुसूचि ११ स्थानिय स्तरमा रहेका खोज तथा उद्धारका सामाग्रीहरु

क.सं	LSAR सामाग्रीहरुको नाम	छायानाथ रारामा LSARसामाग्रीहरु संख्या	सोरुमा LSARसामाग्रीहरु संख्या	खत्याँडमा LSARसामाग्रीहरु संख्या	कार्मारोंगमा LSARसामाग्रीहरु संख्या
१	Steel cutter Heavy duty	३	३	३	अभिलेख प्राप्त नभएको
२	Hammer with wooden handal	५	५	५	
३	Pick oxe with wooden handle	५	५	५	
४	Hand saw steel made	५	५	५	
५	Wire cutter	५	५	५	
६	Dynamic rope (10-12 mm)	२०० मिटर	२०० मिटर	२०० मिटर	
६	Static /climbing rope (10-12 mm)	२०० मिटर	२०० मिटर	२०० मिटर	
७	Ladder with slider (20-24 ft)	२	२	२	
८	Hydrolic Jack 5 ton	१	१	१	
९	Leather gloves	७	७	७	
१०	Safrty Helmate (working	७	७	७	
११	Shovel with Metal and wooden handle	७	७	७	
१२	Stretcher	७	७	७	
१३	Gull 5 Kg	५	५	५	
१४	Megaphone	१	१	१	
१५	Head light	५	५	५	
१६	Tarpaulin	५	५	५	
१७	Mattress	५	५	५	
१८	Blanket stretchable	७	७	७	
१९	Hand torch	२	२	२	
२०	Whistle Plastic	१४	१४	१४	
२१	Safety/visibility vest	१०	१०	१०	
२२	Tent	३	३	३	
२३	Fire Rack	३	३	३	
२४	Solar pannle 200 KW) with inverter	०	२	२	
२५	Mortala Phone	१	१	१	

अनुसूचि: १२ आपत्कालीन सञ्चार संयन्त्र

आपत्कालिन सूचना प्रणाली २०८१ मुगु

सन्दर्भ सामग्रीहरु :

१. नेपालको संविधान २०७२

२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४

३. विपद् जोखिम राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८-२०३०

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७३ (दोश्रो संशोधन)

५. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६

६. जिल्ला विकास योजना, २०७२/७३

७. जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०७३/०७४

८. राष्ट्रिय विपद प्रतिकार्य ढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५)

९. जिल्ला वस्तुगत विवरण, २०७१

१०. विपद जोखिम राष्ट्रिय नीति, २०७५

११. केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग राष्ट्रिय जनगणनाको तथ्याङ्कगत प्रतिवेदन, २०६८

१२. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030

१३.विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५

१४.स्थानिय अनुकुलन योजना खत्याड तथा सोरु गाउँपालिका, २०७८

१५ स्थानिय निकायबाट प्रकासित मुगु जिल्लाको क्षेति बिवरण, २०७९

१६ स्थानिय तहको बिगत बर्षको प्रकोप पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७९

१७ स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

१८. राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थाननिय तहका बार्षिक योजनाहरु २०७९

१९ स्थानिय निकायबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा अन्य प्रकासनहरु

.